

ผลของการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็กที่มีต่อความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล

นางสาวสนัดดา ต่านศิริวิโรจน์

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-53-1770-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EFFECTS OF CRITICAL LITERATURE INSTRUCTION ON THINKING ABILITIES
OF PRESCHOOLERS

Miss Sanadda Dansiriviroj

สถาบันวิทยบริการ
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
For the Degree of Master of Education in Early Childhood Education
Department of Curriculum, Instruction, and Educational Technology

Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2004
ISBN 974-53-1770-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผลของการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็กที่มีต่อความสามารถ
ในการคิดของเด็ควัยอนุบาล
โดย นางสาวสนัดดา ด้านศิริวิโรจน์
สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรวรรณ เหมชะญาติ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.น้อมศรี เคท)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรวรรณ เหมชะญาติ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. อรชา ตูลานันท์)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สนันดา ด่านศิริโรจน์ : ผลของการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็กที่มีต่อ
 ความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล. (EFFECTS OF CRITICAL LITERATURE
 INSTRUCTION ON THINKING ABILITIES OF PRESCHOOLERS) อาจารย์ที่ปรึกษา:
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรวรรณ เหมชะญาติ, 136 หน้า. ISBN 974-53-1770-5.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก ที่มี
 ต่อความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดลำดับ ด้านการขยายความ
 และด้านการตีความ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นเด็กอนุบาล 2 อายุ 5-6 ปี ของโรงเรียนพญาไท จำนวน 78
 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ใช้การสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก จำนวน 39 คน และกลุ่ม
 ควบคุมที่ใช้การจัดประสบการณ์แบบปกติ ตามแนวการจัดประสบการณ์ของสังกัดสำนักงาน
 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 39 คน ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง 10
 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล

ผลการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1.หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีความสามารถในการคิดทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดลำดับ
 ด้านการขยายความ และด้านการตีความ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
 ระดับ .01

2.หลังการทดลองการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก กลุ่มทดลองมีความสามารถ
 ในการคิดทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดลำดับ ด้านการขยายความ และด้านการตีความ สูงกว่ากลุ่ม
 ควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา ลายมือชื่อ.....
 สาขาวิชา..... การศึกษาระดับมัธยมศึกษา..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ปีการศึกษา.....2547.....

4583808027: MAJOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION

KEY WORD: CRITICAL LITERATURE INSTRUCTION / THINKING ABILITIES /
PRESCHOOLERS

SANADDA DANSIRIVIROJ: EFFECTS OF CRITICAL LITERATURE INSTRUCTION
ON THINKING ABILITIES OF PRESCHOOLERS. THESIS ADVISOR: ASST.PROF.
WORAWAN HEMCHAYART, Ph. D. 136 pp. ISBN 974-53-1770-5

The purpose of the research was to study effects of critical literature instruction on thinking abilities of preschoolers in 3 aspects: ordering, elaborating and interpreting.

The samples were seventy-eight preschoolers at the age of five to six years in Payatai school. The samples were divided into two groups: 39 children each for an experimental group and a control group. The experimental group received the critical literature instruction; whereas the control group received the conventional activities for 10 weeks. The research instrument was a thinking ability test.

The research findings were as follow:

1. After the field test, the scores on thinking abilities of the experimental group were significantly higher than those of before at the .01 level.
2. After the field test, the scores on thinking abilities of the experimental group were significantly higher than those of from control group at the .01 level.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department.....Curriculum, Instruction, and... Student's signature.....
.....Educational Technology.....
Field of study... Early Childhood Education... Advisor's signature.....
Academic year 2004.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้เนื่องจากความกรุณาและความช่วยเหลือจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรวรรณ เหมชะญาติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้กรุณาให้ ข้อคิด คำแนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่อย่างดีเยี่ยมมาโดยตลอด ข้าพเจ้ารู้สึก ซาบซึ้ง และสำนึกในพระคุณ จึงขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน ได้แก่ ดร. ศรินทร วิทยะสิรินันท์ ดร. วรรณาท รักสกุลไทย และ รองศาสตราจารย์ กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์ ที่ได้ให้คำชี้แนะตลอดจนข้อคิดที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. น้อมศรี เคท ประธานกรรมการการสอบ วิทยานิพนธ์ และ อาจารย์ ดร. อรชา ตูลานันท์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ตรวจพิจารณา และ ให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนอนุบาลวัดปรีดิฯ ที่ได้ให้ความร่วมมือในการทดลองใช้เครื่องมือ ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียนพญาไท ที่ให้ความเมตตาและ เชื้อเพื่อสถานที่ในการวิจัยครั้งนี้ คุณครูประจำชั้นอนุบาลทั้งสองห้องที่ให้ความร่วมมือในการเก็บ ข้อมูลงานวิจัยจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และขอขอบใจนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ และคุณแม่ ที่ดูแลให้ความรักความห่วงใย คอยสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้แก่ข้าพเจ้าจนประสบความสำเร็จในวันนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

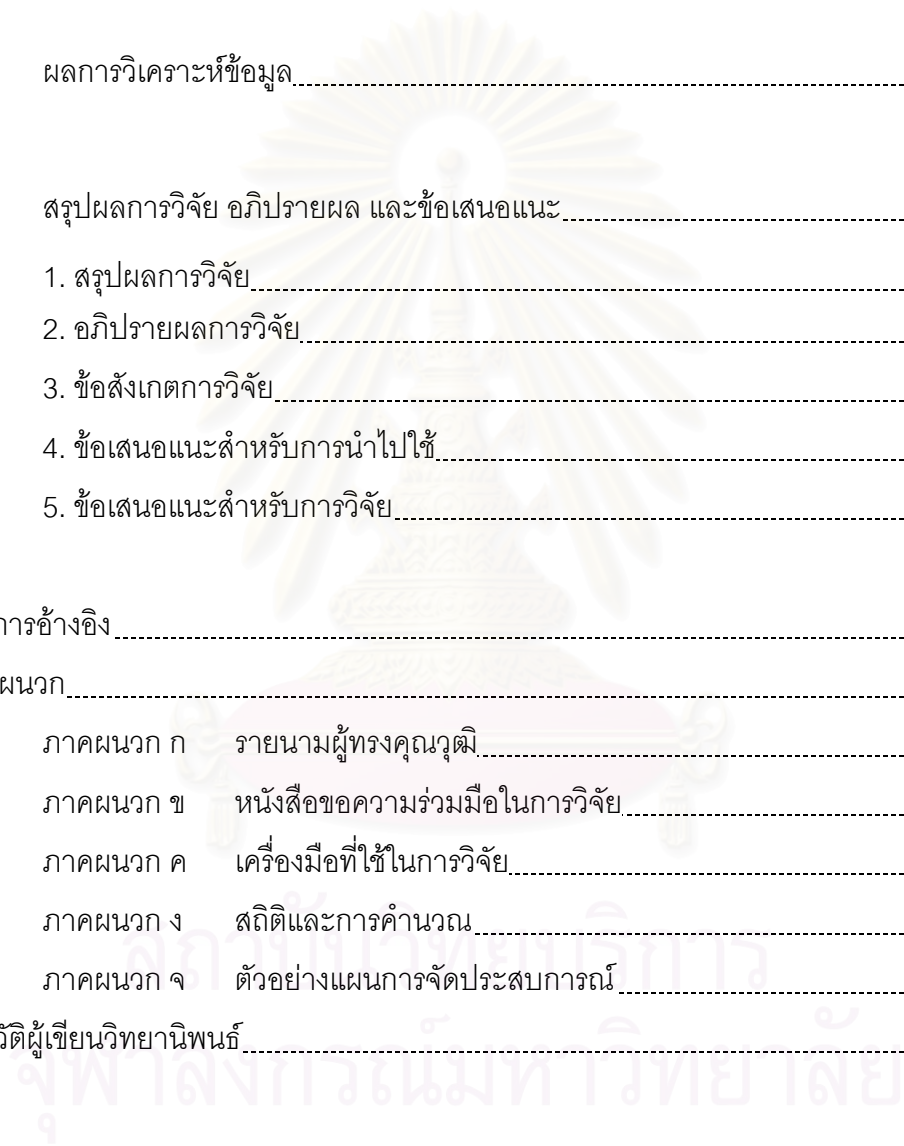
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
3. สมมติฐานการวิจัย.....	5
4. ขอบเขตการวิจัย.....	6
5. ข้อตกลงเบื้องต้น.....	6
6. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	7
7. วิธีดำเนินการวิจัย.....	8
8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
1. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการสอนภาษา.....	12
1.1. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย.....	12
1.2 แนวคิดและหลักการในการสอนภาษา.....	13
2. การสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก.....	15
2.1 ความสำคัญและความหมายของวรรณกรรมเด็ก.....	15

2.2 องค์ประกอบทางวรรณกรรม.....	17
2.2.1 ตัวละคร.....	18
2.2.2 ฉาก.....	20
2.2.3 โครงเรื่อง.....	21
2.3 ประเภทของวรรณกรรมเด็ก.....	24
2.4 จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของวรรณกรรมเด็ก.....	26
2.5 การเลือกวรรณกรรมสำหรับเด็ก.....	29
2.6 ความสำคัญและความหมายของนิทานสำหรับเด็ก.....	31
2.7 การเลือกนิทานสำหรับเด็ก.....	32
2.8 ความสำคัญและความหมายของการวิพากษ์วรรณกรรม.....	33
2.9 ทฤษฎีการวิพากษ์วรรณกรรม.....	34
2.10 แนวคิดและหลักการในการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก.....	37
3. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับภาษาและการคิด.....	45
4. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการคิดของเด็กสำหรับเด็กปฐมวัย.....	47
4.1 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางการคิดของเด็กปฐมวัย.....	47
4.2 ทักษะการคิด.....	51
4.2.1 การจัดลำดับ.....	53
4.2.2 การขยายความ.....	53
4.2.3 การตีความ.....	54
4.3 การสอนทักษะการคิด.....	55
4.4. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบวัดความสามารถในการคิด.....	59
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	64
1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น.....	64
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	66
3. การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์.....	67

บทที่

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	77
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	80
6. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล.....	81
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	82
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	86
1. สรุปผลการวิจัย.....	87
2. อภิปรายผลการวิจัย.....	88
3. ข้อเสนอแนะการวิจัย.....	92
4. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้.....	95
5. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย.....	96
รายการอ้างอิง.....	98
ภาคผนวก.....	103
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	104
ภาคผนวก ข หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย.....	106
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	108
ภาคผนวก ง สถิติและการคำนวณ.....	123
ภาคผนวก จ ตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์.....	130
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	136

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนความสามารถในการคิด ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง.....66
2	กรอบแนวคิดในการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก.....67
3	คุณสมบัติในการคัดเลือกหนังสือวรรณกรรม.....69
4	กำหนดการสอนของแผนการจัดประสบการณ์การสอนการวิพากษ์ วรรณกรรมสำหรับเด็ก.....70
5	การเปรียบเทียบกรอบแนวคิดในการจัดประสบการณ์การสอนการวิพากษ์ วรรณกรรมสำหรับเด็ก และการจัดประสบการณ์แบบปกติ.....75
6	กรอบแนวคิดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล.....77
7	เกณฑ์การให้คะแนนของแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล ก่อนเรียนและหลังเรียน.....78
8	กรอบโครงสร้างเครื่องมือแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล ก่อนเรียนและหลังเรียน.....79
9	สรุปการวิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล ทั้ง 2 ฉบับ.....80
10	การเปรียบเทียบลักษณะของครูกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....81
11	การเปรียบเทียบค่ามัธยฐานและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน ความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล ของกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอน การวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก ก่อนและหลังการทดลอง.....83
10	การเปรียบเทียบค่ามัธยฐานและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน ความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง.....84

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	โครงสร้างของโครงเรื่อง.....	23
2	ขั้นตอนการพัฒนาแบบวัดความสามารถทางการคิด.....	63
3	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	65

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันนี้ ประเทศต่างๆทั่วโลกได้ให้ความสนใจกับการพัฒนากระบวนการคิดในผู้เรียน ซึ่งเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ และเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็ว และแผ่ขยายไปอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด ทำให้ยากในการประเมินว่า ความรู้ประเภทใดที่จะมีความจำเป็นสำหรับการเตรียมผู้เรียนเพื่อเข้าสู่โลกอนาคต ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนากระบวนการคิด เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้มีความสามารถในการควบคุมการเรียนรู้ และมีความสามารถในการคิดด้วยตนเอง (นภเนตร ธรรมบวร, 2544) กอปรกับแนวทางในการจัดการศึกษาในประเทศไทยได้ให้ความสำคัญอย่างมากกับการฝึกฝนทักษะกระบวนการคิด พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 ข้อ 2 ระบุว่า “การจัดกระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา” สำหรับเด็กปฐมวัยนั้น การฝึกฝนการคิดควรคำนึงถึงการฝึกฝนทักษะการคิด ทิศนา แชมมณี (อ้างถึงใน วรวรรณ เหมชะญาติ, 2545) กล่าวว่า “ทักษะการคิด นับว่าเป็นทักษะขั้นพื้นฐาน เนื่องจากเป็นทักษะที่ต้องนำไปใช้ในการคิดอื่นๆ ที่มีความซับซ้อนและยากขึ้น หากบุคคลขาดทักษะการคิดขั้นพื้นฐานนี้ ย่อมจะมีปัญหา ในการคิดขั้นที่สูงขึ้น” จึงอาจกล่าวได้ว่า การฝึกฝนทักษะกระบวนการคิดตั้งแต่ระดับปฐมวัยย่อมเป็นพื้นฐานที่สำคัญมากในการพัฒนาสู่กระบวนการคิดที่มีคุณภาพ

ทักษะการคิด หมายถึง ความสามารถย่อยๆในการคิดในลักษณะต่างๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของกระบวนการคิดที่สลับซับซ้อน ทักษะการคิดอาจจัดเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1) ทักษะการคิดพื้นฐาน (Basic skills) ประกอบด้วยทักษะการสื่อความหมาย (Communication skills) และทักษะการคิดที่เป็นแกน หรือทักษะการคิดทั่วไป (Core or General thinking skills) 2) ทักษะการคิดขั้นสูง หรือทักษะการคิดที่ซับซ้อน (Higher-ordered/ More complex thinking skills) (ศรีนทร วิทยะสิรินันท์ อ้างถึงใน ทิศนา แชมมณี และคณะ, 2544)

ทักษะการคิดที่เป็นแกน หรือทักษะการคิดทั่วไป เป็นทักษะที่พัฒนาต่อจากทักษะการคิดพื้นฐาน และเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับเป็นพื้นฐานของทักษะการคิดขั้นสูง หรือทักษะการคิดที่ซับซ้อน ทักษะการคิดทั่วไป ได้แก่ การสังเกต การสำรวจ การตั้งคำถาม การเก็บรวบรวมข้อมูล

การระบุ การจำแนกแยกแยะ การจัดลำดับ การเปรียบเทียบ การจัดหมวดหมู่ การสรุปอ้างอิง การแปล การตีความ การเชื่อมโยง การขยายความ การให้เหตุผล และการสรุปย่อ

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2532) ได้กล่าวถึงการคิดกับภาษาว่า “ภาษากับการคิดเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ออก ภาษากับการคิดจึงเปรียบเหมือนพี่น้องฝาแฝดที่ต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดังคำกล่าวที่ว่า ภาษาช่วยกำหนดการคิดและการคิดเป็นสิ่งกำหนดภาษา นั่นคือ ภาษามีอิทธิพลต่อการคิดของคนเราที่ต้องกำหนดหรือจัดระเบียบของภาษาแทนการคิดที่ส่งออกไป” Peaker (1971 อ้างถึงใน Grady, 1973) ยังพบว่า ภาษาพูดเป็นการสื่อความหมายที่มนุษย์ใช้มากที่สุดและเป็นสิ่งที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการพัฒนาด้านอื่นๆ และจะเห็นได้จากทักษะการคิดพื้นฐาน ได้แก่ ทักษะการสื่อความหมาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นทักษะในการรับและถ่ายทอดความคิดด้วยการใช้ภาษา

ถึงแม้ว่าจะมีผู้ให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับการสอนทักษะการคิดลักษณะต่างๆ อยู่บ้าง แต่การสอนการคิดในระดับปฐมวัยในประเทศไทยนั้น ยังคงจำกัดอยู่ในการสอนบางประเภทเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่จะจำกัดอยู่ในการเรียนรู้จากคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว การสอนทักษะการคิดสามารถแทรกอยู่ในกิจกรรมอื่นๆ ของเด็กได้

Cornett (2003) กล่าวว่า สิ่งหนึ่งที่ทำให้สมรรถนะการเรียนรู้เข้ากับการสอน คือ วรรณกรรมสามารถช่วยส่งเสริมการใช้ภาษา และการใช้วรรณกรรมยังเป็นประสบการณ์หนึ่งที่ก่อให้เกิดทักษะการคิดที่ซับซ้อน (Higher-ordered thinking skills)

วัตถุประสงค์ในการใช้วรรณกรรมสำหรับเด็ก คือ การมองเห็นสื่อว่าเป็นสื่อที่มีความสนุกสนานและน่าสนใจ เป็นประสบการณ์ใหม่ๆ ที่สามารถให้ความเพลิดเพลินได้ การให้เจตคติที่ดีผ่านประสบการณ์การอ่านสำหรับเด็ก เป็นสิ่งที่ต้องให้ความสนใจ เพราะเป็นพื้นฐานที่จะพัฒนาให้เด็กเกิดนิสัยรักการอ่านได้ในอนาคต (Machado, 1999)

สมพร จารุณี (2541) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของวรรณกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการทางความคิดและสติปัญญา ด้านการจัดลำดับ ว่าหนังสือประเภทบันเทิงคดีที่ผู้แต่งเรียบเรียงเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับ ของวัน เวลา หรือตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหลัง หรือตามลำดับสถานที่ จะช่วยให้เด็กเข้าใจเกี่ยวกับการเรียบเรียงเรื่องราวและความคิดให้เป็นไปตามลำดับเช่นกัน ดังนั้นวรรณกรรมจึงเป็นสื่อในการพัฒนาทักษะการคิดได้อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการสังเกต การตั้งสมมติฐาน การเปรียบเทียบ การจัดหมวดหมู่ การจัดระบบความคิด การประยุกต์ใช้ความรู้ เป็นต้น (Glazer, 1991)

การใช้วรรณกรรมสำหรับเด็กนั้น จึงเป็นการเรียนรู้เพื่อความเพลิดเพลิน สนุกสนาน และเกิดความซาบซึ้งในการใช้ภาษาของเรื่องราวนั้น ๆ ซึ่งเมื่อเด็กเกิดความซาบซึ้งและเจตคติที่ดีต่อวรรณกรรมแล้วจะเป็นแรงผลักดันทำให้เกิดการคิดต่อไปได้

ในการเลือกวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีสามารถประเมินจากองค์ประกอบของวรรณกรรมโดยพิจารณาจาก โครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร แก่นของเรื่อง และรูปแบบการนำเสนอ (Glazer, 1991) ซึ่ง Hillman (1995) ได้แบ่งองค์ประกอบของวรรณกรรมไว้ดังนี้

1. แก่นเรื่อง (Theme) เป็นแก่นความคิดที่ผู้เขียนต้องการสื่อแก่ผู้อ่าน
2. โครงเรื่อง (Plot) เป็นเค้าโครงการดำเนินเรื่อง บรรยายเหตุการณ์ในเรื่อง
3. ตัวละคร (Characters) คือ ผู้ที่ทำให้เรื่องราวดำเนินไปตั้งแต่ต้นจนจบ อาจเป็นคน สัตว์ หรือสิ่งของ
4. ฉาก (Setting) ประกอบด้วยสถานที่และช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์นั้น
5. รูปแบบการนำเสนอเรื่อง (Style) เป็นรูปแบบการนำเสนอเรื่องราวที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผู้ประพันธ์แต่ละคน
6. มุมมองของเรื่อง (Point of view) เป็นลักษณะการนำเสนอเรื่องในแง่มุมมองต่าง ๆ
7. รูปแบบ (Format) เป็นลักษณะทางกายภาพของหนังสือ

จากองค์ประกอบของวรรณกรรม นอกจากสามารถนำไปใช้เป็นหลักในการประเมินเลือกวรรณกรรมแล้ว ยังสามารถทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมได้ คือ กิจกรรมสนทนาและอภิปรายเกี่ยวกับองค์ประกอบของวรรณกรรม ซึ่งกิจกรรมนี้จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้บททวนเรื่องราวในวรรณกรรม ได้เข้าใจประเด็นต่างๆ ของวรรณกรรม และเป็นพื้นฐานในการทำกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป

การใช้วรรณกรรม เพื่อเป็นข้อมูลในการแยกแยะองค์ประกอบโครงสร้างพื้นฐานของเรื่องราว ซึ่งประกอบด้วย การเริ่มต้นและจบของเรื่อง การดำเนินเรื่อง โครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร และแก่นเรื่อง ซึ่งการสอนลักษณะนี้เป็นการอภิปรายเพื่อใช้สำหรับตรวจสอบองค์ประกอบพื้นฐานของเรื่อง que เด็กได้อ่าน และสามารถนำไปสู่การเขียนเรื่องของเด็กด้วย (Hoskisson and Tompkins, 1987) เด็กจะมีการตอบสนองต่อวรรณกรรมที่ลึกซึ้งได้นั้น เด็กจะต้องพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจที่เด็กได้อ่าน สำหรับหนังสือประเภทบันเทิงคดีนั้น เด็กสามารถที่จะตัดสินใจคุณภาพของลักษณะของตัวละคร โครงเรื่อง แก่นเรื่อง รูปแบบการนำเสนอเรื่อง และฉาก (Gunning, 2003)

จากหลักสูตรแห่งชาติของประเทศสหราชอาณาจักร วิชาภาษาอังกฤษ ระดับเด็กเล็กอายุ 5-7 ปี (Key stage 1) (Department for Education and Employment, 1999) ได้แบ่งการเรียนรู้ เป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ 1) การฟังและการพูด 2) การอ่าน 3) การเขียน โดยในด้านการอ่าน ได้แบ่ง ความเข้าใจ ทักษะ และความรู้ไว้ 4 ด้าน คือ 1) กลวิธีในการอ่าน 2) การอ่านเพื่อเอาข้อมูล 3) การอ่านวรรณกรรม 4) ความรู้ด้านการเปลี่ยนแปลงและโครงสร้างทางภาษา

ในส่วนของการอ่านวรรณกรรมนั้น มีวัตถุประสงค์หลักคือ สามารถพัฒนาความเข้าใจใน บันเทิงคดี ร้อยแก้ว ร้อยกรอง และ ละคร โดยในประเภทบันเทิงคดี ร้อยแก้ว นี้ นักเรียนควรมีความรู้ ในเรื่องเกี่ยวกับองค์ประกอบพื้นฐานของนิทาน ได้แก่ ฉาก ตัวละคร และการดำเนินเรื่อง โดย สามารถระบุ และบรรยายลักษณะของ ตัวละคร เหตุการณ์ และฉากในเรื่องได้

Tomlinson and Lynch-Brown (1996) ได้กล่าวถึง การพัฒนาการสอนโดยใช้วรรณกรรม แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นมีประสบการณ์กับวรรณกรรม และ 2) ขั้นตอบสนองต่อ วรรณกรรม

ขั้นการมีประสบการณ์กับวรรณกรรมนั้น เป็นขั้นที่เปิดโอกาสให้เด็กได้สนุกสนาน ตื่นเต้น และเกิดความท้าทายในการคิด จากวรรณกรรมที่เด็กได้สัมผัส ซึ่งจะอยู่ในรูปแบบ การอ่านให้เด็ก ฟัง โดยในขั้นนี้จะเริ่มต้นด้วยการแนะนำหนังสือ ชื่อเรื่อง ผู้แต่ง จากนั้นครูอ่านเรื่องให้เด็กฟัง ซึ่งต้องคำนึงถึงการให้เด็กเห็นภาพในหนังสือได้อย่างชัดเจน น้ำเสียง สีหน้า และท่าทางของครู ในขณะที่อ่าน และควรอ่านตั้งแต่ต้นจนจบเรื่องโดยไม่ขาดตอน หลังจากที่เด็กได้ฟังเรื่องแล้วครูควร เปิดโอกาสให้เด็กได้มีการตอบสนองและแสดงความรู้สึกที่ดีต่อวรรณกรรมที่เด็กได้ฟัง ผ่านกิจกรรม ต่าง ๆ ได้แก่ การตอบปากเปล่า การอภิปราย การใช้คำถามของครู การเขียนละคร การให้เด็กเล่า เรื่องใหม่ ศิลปะ งานฝีมือ การทำหนังสือเล่มเล็กและเล่มใหญ่ของเด็ก การทำแผนที่ เส้นเวลาและ แผนภาพ

Whitehead (1968) ได้แบ่งการสอนการตีความวรรณกรรมในลักษณะการอ่านวรรณกรรม ให้เด็กฟังออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟัง และ 2) ขั้นการทำกิจกรรม จากเรื่องที่ฟัง ในขั้นตอนที่ 1 การอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟัง เป็นการอ่านวรรณกรรมซึ่งเป็นลักษณะ หนังสือภาพ ซึ่งขณะอ่านครูก็จะให้เด็กได้เห็นหนังสือที่ครูอ่านไปด้วย และในขั้นตอนที่ 2 กิจกรรม จากเรื่องที่ฟัง เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้เด็กทำหลังจากที่ครูอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟังแล้ว โดยมี

วัตถุประสงค์ที่จะให้เด็กเกิดความซาบซึ้งและเกิดความเข้าใจ ในเค้าโครงเรื่อง แก่นเรื่องและ ตัวละคร ซึ่งกิจกรรมอาจประกอบด้วย การอภิปรายองค์ประกอบของวรรณกรรม การแสดงละคร การพาเด็กไปห้องสมุดเพื่อหาหนังสือเรื่องราวที่ใกล้เคียงกับวรรณกรรมที่ฟังหรือมีผู้แต่งคนเดียวกัน

จากการสอนโดยใช้วรรณกรรม การสอนการตีความวรรณกรรม และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ เกี่ยวเนื่องกับวรรณกรรม รวมทั้งการสนทนาอภิปราย การแยกแยะ ตรวจสอบ ตัดสินคุณภาพ องค์ประกอบโครงสร้างพื้นฐานของเรื่องราว เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการสอนวรรณกรรมสำหรับเด็ก และเมื่อประกอบกับวัตถุประสงค์ด้านการอ่านวรรณกรรม ประเภทบันเทิงคดี ร้อยแก้ว ในวิชา ภาษาอังกฤษ จากหลักสูตรแห่งชาติของประเทศสหราชอาณาจักร ระดับเด็กเล็กอายุ 5-7 ปี (Key stage 1) (Department for Education and Employment, 1999) ทำให้เห็นว่า การสอน การวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็กเล็ก เป็นสิ่งที่สามารถทำได้ แต่ในประเทศไทยนั้นการสอนวิพากษ์ วรรณกรรมสำหรับเด็กยังไม่มีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายนักอาจมีใช้เพียงบางโรงเรียนเท่านั้น

ในการวิพากษ์วรรณกรรม ซึ่งเป็นการแยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ของนิทานออกเป็น ส่วน ๆ รวมถึง การแยกแยะ ตรวจสอบ และตัดสินคุณภาพขององค์ประกอบต่างๆ คือ ตัวละคร ฉาก และโครงเรื่อง ทำให้เห็นว่า การวิพากษ์วรรณกรรมน่าจะมีความสัมพันธ์กับการใช้ ความสามารถในการคิดทั้งในด้าน การจัดลำดับ การขยายความ และการตีความ

จากการศึกษาข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลของ การสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก ซึ่งน่าจะเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาความสามารถใน การคิดของเด็กวัยอนุบาลได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก ที่มีต่อความสามารถใน การคิดของเด็กวัยอนุบาล ในด้านการจัดลำดับ ด้านการขยายความ และด้านการตีความ

3. สมมติฐานการวิจัย

อลิสซา เพ็ชรรัตน์ (2539) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการจับใจความของเด็กวัย อนุบาลโดยใช้เทคนิคการเล่านิทานแบบซ้ำเรื่อง ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มทดลองมีคะแนน

ความสามารถในการจับใจความสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

2) กลุ่มทดลองมีความสามารถในการใช้ภาษาพูดสื่อความหมายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ตรีเพชร แสงเทียน (2534) ได้ศึกษาความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นประกอบการใช้คำถามของครูที่มีความแตกต่างกัน พบว่า

1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสร้างสรรค์ประกอบการใช้คำถามของครูแบบกึ่งชี้แนะมีความคิดเชิงเหตุผลเพิ่มขึ้น และ 2) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสร้างสรรค์ประกอบการใช้คำถามของครูแบบกึ่งชี้แนะ มีความคิดเชิงเหตุผลสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสร้างสรรค์ประกอบการใช้คำถามของครูแบบชี้แนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ว่า

1.หลังจากการใช้การสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก นักเรียนกลุ่มทดลองจะมีความสามารถในการคิดสูงกว่าก่อนการทดลอง

2.หลังจากการใช้การสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก นักเรียนกลุ่มทดลองจะมีความสามารถในการคิดสูงกว่ากลุ่มควบคุม

4. ขอบเขตการวิจัย

4.1. ประชากร คือ เด็กที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ของโรงเรียนพญาไท สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2. ระยะเวลาในการทดลอง รวม 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 50 นาที

4.3. ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย

4.3.1 ตัวแปรต้น คือ การสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก

4.3.2 ตัวแปรตาม คือ คะแนนความสามารถในการคิด ที่ได้จากแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็ก ในด้านการจัดลำดับ ด้านการขยายความ และด้านการตีความ

5. ข้อตกลงเบื้องต้น

การใช้แบบวัดความสามารถในการคิด เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดโดยไม่จำกัดเวลา เพื่อให้เด็กได้ใช้เวลาในการคิดอย่างเต็มที่ตามระดับความสามารถของแต่ละบุคคล

6. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

วรรณกรรมสำหรับเด็ก หมายถึง หนังสือที่ทำขึ้นสำหรับเด็กที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี โดยเป็นหนังสือประเภท 1) บันเทิงคดี 2) การใช้ภาษา ได้แก่ ร้อยแก้ว 3) มีองค์ประกอบทางวรรณกรรม ได้แก่ ตัวละคร ฉาก และ โครงเรื่อง และ 4) ได้รับรางวัลทางด้านวรรณกรรมจากโครงการหรือสถาบันต่างๆ

การวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก หมายถึง การสะท้อนความคิดผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวรรณกรรม โดยมีการแยกแยะ ตรวจสอบ และตัดสินคุณภาพองค์ประกอบโครงสร้างพื้นฐานของวรรณกรรม ซึ่งประกอบด้วย ตัวละคร ฉาก และโครงเรื่อง

การสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ใช้วรรณกรรมเป็นสื่อในการสอนโดยใช้การวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก เป็นหลักในการจัดกิจกรรม โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) กิจกรรมฟังครูอ่านวรรณกรรม 2) กิจกรรมอภิปรายเกี่ยวกับวรรณกรรมร่วมกัน 3) กิจกรรมขยายความเข้าใจในองค์ประกอบของวรรณกรรม 4) กิจกรรมสรุป

การสอนแบบปกติ หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ยึดแนวการจัดประสบการณ์ของ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแนวทางหลักในการจัดกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมเล่านิทาน กิจกรรมสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับนิทาน กิจกรรมสร้างสรรค์และศิลปะเกี่ยวกับนิทาน กิจกรรมสรุป

ความสามารถในการคิด หมายถึง คะแนนที่ได้จากแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กในด้านการจัดลำดับ ด้านการขยายความ และด้านการตีความ

การจัดลำดับ หมายถึง คะแนนที่ได้จากแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กในการเรียบเรียงและจัดลำดับของเรื่องราว เวลา สถานที่ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่อง

การขยายความ หมายถึง คะแนนที่ได้จากแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กในการระบุลักษณะ หรือคุณสมบัติ รวมถึงการยกตัวอย่างในสิ่งที่ต้องการขยาย

การตีความ หมายถึง คะแนนที่ได้จากแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กในการบอกสิ่งที่ผู้แต่งเรื่องไม่ได้บอกตรง ๆ ไว้ในเรื่อง

แผนการจัดประสบการณ์การวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก หมายถึง แนวทางการจัดกิจกรรมโดยใช้การวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นหลักในการสอน ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อ และวิธีการวัดและประเมินผล

แผนการจัดประสบการณ์แบบปกติ หมายถึง แนวทางการจัดกิจกรรมโดยใช้หลักของการจัดประสบการณ์ ระดับชั้นอนุบาล 2 ของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อ และวิธีการวัดและประเมินผล

เด็กวัยอนุบาล หมายถึง เด็กที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

7. วิธีดำเนินการวิจัย

7.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

7.1.1 ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการทางการคิดของเด็กปฐมวัย และการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก

7.1.2 ศึกษาจากการลงทะเบียนเรียนนิเวศน์หลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย ในภาคต้น ปีการศึกษา 2546 ของภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

7.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

7.2.1 ประชากร คือ เด็กที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ของโรงเรียนพญาไท สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

7.2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ของโรงเรียนพญาไท สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 ห้องเรียน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 39 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 39 คน

7.3 การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์

7.3.1 กลุ่มทดลอง แผนการจัดประสบการณ์การวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็กที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 40 แผน

7.3.2 กลุ่มควบคุม แผนการจัดประสบการณ์แบบปกติ ตามแผนการจัดประสบการณ์ของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 40 แผน

7.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล

7.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

7.5.1 ผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลอง (Pre-test) เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์

7.5.2 ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง

7.5.2.1 กลุ่มทดลอง ใช้แผนการจัดประสบการณ์การวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็กโดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนเอง เป็นเวลา 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 50 นาที ช่วงเวลา 9.30–10.20 น. ในวันอังคารถึงศุกร์

7.5.2.2 กลุ่มควบคุม ใช้แผนการจัดประสบการณ์แบบปกติ โดยให้ครูประจำชั้นเป็นผู้สอน เป็นเวลา 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 50 นาที ซึ่งก่อนการทดลอง ผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับ การสอนกับครูผู้สอนกลุ่มควบคุม

7.5.3 หลังจากการทดลอง ใช้แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล กับกลุ่มตัวอย่าง (Post-test) เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์

7.6 การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลก่อนและหลังการทดลอง มาตรวจให้คะแนนและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ ดังนี้

7.6.1 นำคะแนนที่ได้มาหาค่ามัธยฐานเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

7.6.2 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการคิดของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง โดยทดสอบค่าที (t-test dependent) ที่ระดับความมีนัยสำคัญที่ .01

7.6.3 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการคิดระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง โดยทดสอบค่าที (t-test independent) ที่ระดับความมีนัยสำคัญที่ .01

7.6.4 นำเสนอข้อมูลโดยการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการคิด ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการคิดระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง ในรูปตารางประกอบความเรียง

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้แนวทางสำหรับครูและผู้เกี่ยวข้อง ในการนำการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็กไปปรับใช้อย่างเหมาะสมสำหรับเด็กอนุบาล 2 ที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี เพื่อส่งเสริมพัฒนาความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล อันเป็นพื้นฐานนำไปสู่การคิดในระดับที่สูงขึ้นไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษารวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการศึกษาวิจัยผลของการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก ที่มีต่อความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล มีดังนี้

1. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการสอนภาษา
 - 1.1 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย
 - 1.2 แนวคิดและหลักการในการสอนภาษา
2. การสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก
 - 2.1 ความสำคัญและความหมายของวรรณกรรมเด็ก
 - 2.2 องค์ประกอบทางวรรณกรรม
 - 2.2.1 ตัวละคร
 - 2.2.2 ฉาก
 - 2.2.3 โครงเรื่อง
 - 2.3 ประเภทของวรรณกรรมเด็ก
 - 2.4 จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของวรรณกรรมเด็ก
 - 2.5 การเลือกวรรณกรรมสำหรับเด็ก
 - 2.6 ความสำคัญและความหมายของนิทานสำหรับเด็ก
 - 2.7 การเลือกนิทานสำหรับเด็ก
 - 2.8 ความสำคัญและความหมายของการวิพากษ์วรรณกรรม
 - 2.9 ทฤษฎีการวิพากษ์วรรณกรรม
 - 2.10 แนวคิดและหลักการในการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก
3. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับภาษาและการคิด
4. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการคิดของเด็กสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 4.1 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางการคิดของเด็กปฐมวัย
 - 4.2 ทักษะการคิด
 - 4.2.1 การจัดลำดับ
 - 4.2.2 การขยายความ
 - 4.2.3 การตีความ

4.3 การสอนทักษะการคิด

4.4 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบวัดความสามารถในการคิด

1. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการสอนภาษา

1.1 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการสอนภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย

ทฤษฎีธรรมชาติของภาษา และทฤษฎีที่ว่าด้วยการเรียนอ่านเขียนในระบบภาษา มีดังนี้ (บุษบง ต้นติวงศ์, 2536)

1) ทฤษฎีที่ว่าด้วยระบบภาษา ประกอบด้วย 3 ระบบ คือ ระบบความหมาย ระบบไวยากรณ์ และระบบเสียง ความหมายเป็นหัวใจของภาษา ส่วนไวยากรณ์และเสียงเป็นเพียงส่วนประกอบ สถานการณ์กำหนดคำซึ่งกำหนดความหมายในการสื่อสารอีกทีหนึ่ง เด็กจะไม่พยายามอ่านและเขียนด้วยการสะกดคำไปที่ละตัวแต่เขาจะคิดหาคำที่สื่อความหมายได้เหมาะสมที่สุดในสถานการณ์นั้น ด้วยเหตุผลนี้เด็กจึงไม่จำเป็นต้องรู้จักเสียงของตัวอักษรก่อนจึงจะสามารถสื่อความหมายโดยการอ่านเขียนได้

2) ทฤษฎีที่ว่าด้วยภาษา ความคิดและสัญลักษณ์ ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ภาษาเป็นสัญลักษณ์สื่อสารที่ไม่สามารถถ่ายทอดความคิดและสื่อความหมายทุกเรื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสื่อความหมายจึงจำเป็นต้องใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายและถ่ายทอดประสบการณ์ต่างๆ สัญลักษณ์ที่สามารถสื่อความหมายได้มีหลายรูปแบบ ได้แก่ ภาษา ศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว ร่างกาย ละคร และคณิตศาสตร์ ถ้าเด็กไม่สามารถสื่อความคิดด้วยภาษาเขียน เด็กจะเปลี่ยนเป็นวาดภาพแทน ศิลปะช่วยให้เด็กรวบรวมความคิดก่อนจะเขียนและช่วยให้เด็กทำงานต่อไปทั้งๆที่ความคิดในการเขียนชะงัก ในช่วงการเขียนควรมีเครื่องมือเขียนหลายชนิดให้เด็กได้ทดลองใช้วิธีการต่างๆที่ช่วยให้สื่อความหมายได้ดี

3) ทฤษฎีที่ว่าด้วยการพัฒนาการตามธรรมชาติของการรู้หนังสือ ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ทุกคนสะสมประสบการณ์ทางภาษาไว้เป็นข้อมูลสำหรับใช้ต่อไป ความก้าวหน้าในการใช้ภาษาไม่ว่าในด้านใดต้องอาศัยองค์ประกอบทางภาษาหลายด้าน เช่น ความก้าวหน้าในการอ่านเกิดจากการได้ฟังคำสั่ง ฟังนิทาน การได้พูดคุยกับเพื่อน และการได้พยายามเขียนถ่ายทอดประสบการณ์ เนื่องจากการอ่านเขียนเป็นกิจกรรมที่ต้องสื่อความหมายกับผู้อื่น การพูดคุยกับครูและเพื่อนเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านและเขียนจะช่วยให้เด็กได้เห็นการคาดคะเนลักษณะต่างๆตามความคิดของผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้เขาเข้าใจความหมายของเรื่องมากขึ้น การคาดคะเนซึ่งเป็นประสบการณ์จากการอ่าน จะช่วยในการสื่อความหมายเมื่อเด็กเขียน การสื่อความหมายซึ่งเป็นประสบการณ์จากการเขียน จะช่วยในการคาดคะเนเมื่อเด็กอ่าน การอ่านและเขียนเป็นระบบที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน

ทีศนา แชมมณี และคณะ (2535) กล่าวถึงพัฒนาการทางภาษาว่า ภาษามีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างมาก พัฒนาการทางภาษาของมนุษย์เริ่มจากภาษาพูดไปสู่ภาษาเขียน ดังนั้น การเรียนรู้ภาษาในเด็กปฐมวัยจึงเน้นภาษาพูด และการใช้ภาษาได้เหมาะสมกับกาลเทศะ ซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้ของเด็กต่อไป พัฒนาการทางภาษาประกอบด้วย การเรียนรู้ความหมายของคำใหม่ๆ ความเข้าใจประโยคต่างๆที่ซับซ้อน ความสามารถในการสร้างประโยคที่ซับซ้อน การขยายความสิ่งที่พูดเพื่อสื่อสารให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่กำลังพูด และการใช้ภาษาเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ นอกจากนี้แล้วพัฒนาการทางภาษายังอาจหมายถึง พัฒนาการทางการฟัง การอ่าน และการเขียน รวมตลอดถึงความเข้าใจคำต่างๆที่เขียนและกระบวนการเขียน

1.2 แนวคิดและหลักการในการสอนภาษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546) ได้กล่าวถึงสาระการเรียนรู้ในส่วนของประสบการณ์สำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย ที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาผ่านการใช้ภาษา โดยมีลักษณะกิจกรรม ดังนี้

- 1) การแสดงความรู้สึกรู้สึกด้วยคำพูด
- 2) การพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง หรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง
- 3) การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของ เหตุการณ์ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ
- 4) การฟังเรื่องราวนิทาน คำคล้องจอง คำกลอน
- 5) การเขียนในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก เขียนภาพเขียนขีดเขียน เขียนคล้ายตัวอักษร เขียนเหมือนสัญลักษณ์ และเขียนชื่อตนเอง
- 6) การอ่านในหลายรูปแบบ ผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก อ่านภาพหรือสัญลักษณ์จากหนังสือนิทาน หรือเรื่องราวที่สนใจ

มีนักการศึกษาได้ให้แนวคิดและหลักการในการสอนภาษาไว้ ดังนี้

Allen and Piersma (1995) ได้ให้หลักในการจัดการเรียนการสอนภาษา ดังนี้

- 1) การเรียนรู้ภาษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ลักษณะองค์รวม การเรียนการสอนควรเน้นความหมายและการสื่อสาร เด็กจึงควรได้ฝึกและได้ขยายความรู้ในสถานการณ์ที่รวมทั้งทักษะทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน

- 2) เด็กเป็นผู้สร้างความรู้เกี่ยวกับภาษา และหนังสือด้วยตนเอง ซึ่งเริ่มจากการพัฒนาการเรียนรู้ภาษาพูดจากการทดลองใช้ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน จากนั้นเด็กจะสร้างความรู้หลักเกณฑ์ทางภาษา ในขณะที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง

3) เด็กพัฒนาการรู้หนังสือจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โรงเรียนควรจัดสถานการณ์ทางสังคมให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในบริบทที่เป็นจริง

4) การพัฒนาการรู้หนังสือเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล ครูควรตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก เด็กแต่ละคนมีประสบการณ์เดิม ความสนใจ และพัฒนาการที่ต่างกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จากการเรียนรู้ ความเข้าใจของเด็กแต่ละคนในการเรียนรู้เรื่องต่างๆ

5) การเรียนรู้สิ่งต่างๆ รวมทั้งการเรียนรู้ภาษา เกิดขึ้นเมื่อเด็กได้รับประสบการณ์และกิจกรรมที่เป็นจริง เด็กจะเรียนรู้จากกิจกรรมที่ตนเองมีส่วนร่วมในการคิด เพราะเด็กจะรู้สึกสนุกและเป็นสิ่งที่เด็กสนใจ การเรียนรู้ภาษาลักษณะนี้ช่วยให้เด็กได้นำประสบการณ์เดิมที่ตนมีมาใช้ โดยนำมาช่วยในการทำความเข้าใจกับประสบการณ์ใหม่ที่ตนได้รับ

6) การมีจุดเน้นที่ชัดเจนจะช่วยให้มีกรอบให้เด็กสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ การที่ครูมีจุดเน้นที่ชัดเจนจะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ข้อสงสัยต่างๆ ได้พัฒนาการใช้ภาษา และพัฒนาสติปัญญาอีกด้วย

7) แรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการรู้หนังสือ เด็กจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อเด็กเกิดความสนใจ มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ มีแรงจูงใจ และสิ่งที่เรียนมีความหมายต่อตัวเด็ก บางครั้งแรงจูงใจมาจากภายในตัวเด็กเอง แต่บางครั้งสามารถกระตุ้นได้โดยครู เพื่อน หรือกิจกรรมต่างๆ ครูสามารถสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับตัวเด็กได้ โดยการสร้างทางเลือกที่หลากหลาย การที่เด็กประสบความสำเร็จทำให้เด็กพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพิ่มขึ้น

Goodman (1986 อ้างถึงใน หรรษา นิลวิเชียร และ พรรณวัศม์ เเงาธรรมสาร, 2543) กล่าวถึงหลักในการสอนภาษา ดังนี้

1) ภาษาที่ใช้สอนต้องมีความหมายที่สมบูรณ์ มีใจความครบถ้วน และเน้นความสัมพันธ์ของการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

2) เนื้อหาในการเรียนภาษาสำหรับเด็ก คือ ประสบการณ์จริงที่เด็กได้ฝึกกระบวนการคิดในการใช้ภาษาอย่างมีจุดมุ่งหมายในสถานการณ์ที่หลากหลาย

3) การเรียนภาษาสามารถเรียนได้จากการใช้ภาษาในการเรียนทุกวิชา

4) การสอนภาษาควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมภาษาที่เด็กริเริ่มขึ้นเอง

5) การสอนภาษา ต้องอยู่บนพื้นฐานของการทำกิจกรรมภาษาร่วมกันระหว่างครูกับเด็ก โดยครูมองข้อผิดพลาดของเด็กว่า เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และสนับสนุนให้เด็กกล้าพูด กล้าทำ เพื่อให้เรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

อารี สันหวิ (2535) กล่าวถึงหลักการสอนภาษา ดังนี้

1) การสอนภาษาต้องสร้างสิ่งแวดล้อมให้เด็กคุ้นเคยกับตัวหนังสือ ซึมซาบเรื่องราวในหนังสือ โดยครูอ่านหนังสือให้เด็กฟังทุกวัน และสนทนาพูดคุยกับเด็ก ให้เด็กเล่าเรื่องโดยการพูด การเขียน การวาด หรือการแสดง

2) การสอนภาษาต้องยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ครูต้องศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล สอนตามระดับความสามารถที่แตกต่างกัน เด็กเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ครูในการเตรียมและวางแผนในการสอน

3) การสอนภาษาต้องส่งเสริมให้เด็กสนใจ และรักที่จะเรียนรู้ภาษาด้วยตนเอง ให้เด็กได้มีโอกาสเลือกเรื่อง หรือหนังสือที่เด็กสนใจ

4) การสอนภาษาต้องให้เด็กเห็นประโยชน์ของการใช้ภาษาในความมุ่งหมายที่ต่างกัน

5) การสอนภาษาควรให้เด็กมีความมั่นใจกล้าเสี่ยงที่จะพูด อ่าน และเขียนโดยไม่กลัวการผิดพลาด

กล่าวโดยสรุป หลักในการสอนภาษาต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก เด็กจะเรียนรู้ภาษาได้ดีเมื่อเป็นสิ่งที่เด็กสนใจ มีความหมายต่อตัวเด็ก และเป็นสิ่งที่เด็กได้ลงมือทำ เป็นประสบการณ์จริง การสอนภาษาต้องให้ความสำคัญกับทุกๆทักษะ ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน โดยสร้างสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เด็กคุ้นเคยกับการใช้ภาษา และมีความมั่นใจในการใช้ภาษาของตน

2. การสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก

2.1 ความสำคัญและความหมายของวรรณกรรมเด็ก

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2538) ให้ความหมายของวรรณกรรม หมายถึง งานหนังสือ งานพิมพ์ที่สร้างขึ้นทุกชนิดไม่ว่าแสดงออกมาโดยวิธีหรือรูปอย่างใด เช่น หนังสือ จุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์

หทัยวรรณ ไชยะกุล (2544) ให้ความหมายว่า เป็นสิ่งซึ่งเขียนขึ้นทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นรูปใด หรือเพื่อความมุ่งหมายอย่างใด

อุทัย ไชยานนท์ (2545) ได้ให้นิยามว่า เป็นงานหนังสือ งานนิพนธ์ที่สร้างขึ้นทุกชนิด

Page and Thomas (1977) ให้ความหมายว่า เป็นรูปแบบของภาษาที่มีศิลปะอันประกอบไปด้วยงานเขียนร้อยแก้วและร้อยกรอง และ เป็นงานที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ประกอบไปด้วยงานเขียนต่าง ๆ

Shafritz และคณะ (1988) กล่าวว่า เป็นงานพิมพ์ที่ได้รับการตัดสินว่ามีคุณสมบัติที่ดี อันอยู่บนรากฐานของสังคม คุณค่าทางปัญญาหรือได้รับการสนใจเป็นพิเศษ ซึ่งประกอบไปด้วย หนังสือ บทกวี บทความ หรือเอกสารอื่น ๆ

Jalongo (1992) อธิบายว่า เป็นรูปแบบการจินตนาการของชีวิตและความคิดที่มีแบบแผนในรูปของภาษา ซึ่งในระยะแรกมักเป็นเรื่องเล่าปากเปล่า มีการเล่าและการฟังมากกว่า การเขียน

กล่าวโดยสรุป วรรณกรรม หมายถึง หนังสือหรือเอกสารซึ่งเขียนขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหมายถึงงานเขียนในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ บทความ นวนิยาย เรื่องสั้น นิทาน สารคดี ฯลฯ วรรณกรรมเด็กจึงเป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมทั่วไป ซึ่งมีผู้ให้ความหมาย ดังนี้

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2545) กล่าวว่า วรรณกรรมสำหรับเด็ก หมายถึง ทรัพยากร สารนิเทศที่เป็นวัสดุหรือสื่อต่างๆ ที่เขียนหรือผลิตหรือจัดทำขึ้นมาสำหรับเด็กโดยเฉพาะ ได้แก่ หนังสือเด็กประเภทต่างๆ และสื่อหรือวัสดุที่ไม่ตีพิมพ์

บันลือ พุกกะวัน (2533) กล่าวว่า วรรณกรรมเด็กเปรียบได้กับวรรณคดีสำหรับเด็ก ที่เติมคำว่าสำหรับเด็กก็เพื่อให้ง่ายตามพื้นฐานประสบการณ์และตอบสนองความต้องการของเด็ก ได้ดี

ปราณี เชียงทอง (2530) กล่าวว่า เป็นหนังสือที่เขียนขึ้นสำหรับเด็กให้เด็กได้อ่านอย่างเหมาะสมกับวัยของเด็ก และเป็นที่น่าสนใจของเด็กวัยต่าง ๆ ตั้งแต่ก่อนเข้าโรงเรียนไปจนถึงวัยรุ่น ซึ่งเด็กสามารถเลือกอ่านได้ตามความพอใจโดยไม่มีการบังคับ

ไพโรธ เลิศพิริยมกมล (2539) กล่าวว่า เป็นงานเขียนสำหรับเด็ก ได้แก่ บทความ สารคดี นวนิยาย นิทาน เรื่องสั้น บทละคร แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัย และความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ

Hoskisson and Tompkins (1987) กล่าวว่า เป็นประสบการณ์หนึ่งที่มีคุณค่า ห้องเรียนที่让孩子ได้เขียนเรื่องราว ควรมีหนังสือสารคดี โคลงกลอน เกมเกี่ยวกับคำ นิทานท้องถิ่น ชีวิตประวัติ ซึ่งวรรณกรรมเหล่านี้เป็นพื้นฐานของทั้งการอ่านและการเขียน เด็กจะนำวรรณกรรมเข้ามาในชีวิตของตนโดยการอ่าน ถึงแม้ว่าเด็กสร้างสรรค์วรรณกรรมผ่านการเขียนแต่ที่มากกว่านั้น

เด็กยังได้รับประสบการณ์จากวรรณกรรมโดยการพัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับผู้แต่ง เรื่องราว และการเขียน

Cornett (2003) กล่าวว่า วรรณกรรมเด็กมีลักษณะพิเศษสองประการ คือ

1) มีจุดมุ่งหมายสำหรับผู้อ่านที่เป็นเด็ก 2) วรรณกรรมเด็กเกือบทุกเรื่องจะคงเหลือความหวังไว้เสมอ

กล่าวโดยสรุป วรรณกรรมเด็ก หมายถึง หนังสือหรือสิ่งพิมพ์ที่สร้างขึ้นมามีจุดมุ่งหมายสำหรับเด็กโดยเฉพาะ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับประสบการณ์ วัย ความสนใจของเด็ก และมุ่งให้ความบันเทิงสนุกสนานเพลิดเพลิน วรรณกรรมเด็กเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถส่งเสริมการใช้ภาษาของเด็ก

2.2 องค์ประกอบทางวรรณกรรม

องค์ประกอบทางวรรณกรรม ไม่ว่าจะเป็น โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร มุมมองของเรื่อง และรูปแบบการนำเสนอเรื่อง เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างกรอบในการเขียนและการเข้าใจวรรณกรรม (Cornett, 2003)

Hillman (1995) ได้แบ่งองค์ประกอบของวรรณกรรมไว้ดังนี้

1) แก่นเรื่อง เป็นแก่นความคิดที่ผู้เขียนต้องการสื่อแก่ผู้อ่าน บางครั้งเป็นความคิดที่ชัดเจน แต่บางครั้งเป็นแก่นความคิดที่แฝงอยู่ไม่ได้บอกผู้อ่านโดยตรง

2) โครงเรื่อง เป็นเค้าโครงการดำเนินเรื่อง บรรยายเหตุการณ์ในเรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องที่มีเหตุการณ์เดียว 2) เรื่องที่มีเหตุการณ์ซ้ำๆกัน 3) เรื่องที่มีโครงเรื่องหลาย ๆ ตอนและจบเป็นตอน ๆ มีตัวละครชุดเดียวกัน

3) ตัวละคร คือ ผู้ที่ทำให้เรื่องราวดำเนินไปตั้งแต่ต้นจนจบ อาจเป็นคน สัตว์ หรือสิ่งของ ตามลักษณะของเรื่อง

4) ฉาก ประกอบด้วยสถานที่และช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์นั้น ในบางครั้งระบุไว้ในเรื่อง แต่บางครั้งก็ให้ผู้อ่านสังเกตเอง

5) รูปแบบการนำเสนอเรื่อง เป็นรูปแบบการนำเสนอเรื่องราวที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผู้ประพันธ์แต่ละคน

6) มุมมองของเรื่อง เป็นลักษณะการนำเสนอเรื่องในแง่มุมมองต่าง ๆ เช่น ผู้แต่ง
เล่าเรื่อง ตัวละครเล่าเรื่อง เล่าเรื่องอดีตกาล

7) รูปเล่ม เป็นลักษณะทางกายภาพของหนังสือ ได้แก่ ปก ภาพประกอบ ขนาดเล่ม
หลักสูตรแห่งชาติของประเทศสหราชอาณาจักร วิชาภาษาอังกฤษ ระดับเด็กเล็กอายุ
5-7 ปี (Key stage 1) (Department for Education and Employment, 1999) ระบุว่า เด็กควรมี
ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับองค์ประกอบพื้นฐานของวรรณกรรม ได้แก่ ฉาก ตัวละคร และ การดำเนิน
เรื่องหรือโครงเรื่อง โดยสามารถระบุ และบรรยายลักษณะของ ตัวละคร เหตุการณ์ และฉากในเรื่อง
ได้ ในการตัดสินใจในสิ่งที่เด็กได้อ่าน สำหรับหนังสือประเภทบันเทิงคดีนี้ Gunning (2003) พบว่า
เด็กสามารถที่จะตัดสินคุณภาพของลักษณะของตัวละคร โครงเรื่อง แก่นเรื่อง รูปแบบการนำเสนอ
เรื่อง และฉากได้ การศึกษาและการทำความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญ
เพราะจะทำให้ผู้อ่านมองเห็นและเกิดความเข้าใจวิธีการและเทคนิคที่ผู้เขียนใช้ในการเสนอและ
ดำเนินเรื่องตลอดจนการแสดงความคิดและเจตคติต่างๆ ได้อย่างลุ่มลึกขึ้น และยังทำให้ผู้อ่าน
เข้าถึงอรรถรสทั้งยังรู้จักวิพากษ์วิจารณ์ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ดังนั้น สิ่งที่เหมาะสมในการเริ่มศึกษา
องค์ประกอบทางวรรณกรรมสำหรับเด็กอายุ 5-6 ปี จึงควรเริ่มจากองค์ประกอบทางวรรณกรรม
ดังนี้

2.2.1 ตัวละคร

หทัยวรรณ ไชยะกุล (2544) ได้ให้ความหมายของ ตัวละคร ไว้ว่า ในวรรณคดี
จะมีบุคคลหรือสิ่งอื่นๆ เป็นผู้แสดงบทบาทต่างๆ เรียกว่า ตัวละคร ตัวละครจะมีจำนวนมากหรือ
น้อยขึ้นอยู่กับขนาดและความหมายของเรื่อง รวมทั้งโครงเรื่องด้วยว่ามีความซับซ้อนเพียงใด

Hoskisson and Tompkins (1987) ได้ให้ความหมายของ ตัวละคร ไว้ว่า
เป็นคน หรือสัตว์ที่มีลักษณะเหมือนคน ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในเรื่อง โดยมากตัวละครจะถูก
พิจารณาให้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในเรื่อง

Hillman (1995) กล่าวว่า ตัวละคร คือ ผู้ที่ทำให้เรื่องราวดำเนินไปตั้งแต่ต้นจน
จบ อาจเป็นคน สัตว์ หรือสิ่งของ ตามลักษณะของเรื่อง ในวรรณกรรมแต่ละเรื่องมักประกอบด้วย

ตัวละคร 2 ประเภท คือ 1) ตัวเอกของเรื่อง 2) ตัวประกอบ เป็นตัวประกอบที่ช่วยให้เรื่องราวสมบูรณ์

Cornett (2003) กล่าวว่า ตัวละคร หมายถึง คน สัตว์ หรือสิ่งของที่มีบทบาทในเรื่อง จากตัวละครเด็กสามารถเริ่มต้นเข้าใจมนุษย์หลากหลายด้าน ทั้งด้านมืดและด้านสว่าง

ยูวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา (2544) ได้ให้ความหมายของ ตัวละคร ไว้ว่า นอกจากหมายถึงตัวละครที่มีบทบาทอยู่ในเรื่องแล้วยังหมายถึงนิสัยใจคอของตัวละครด้วย ในความหมายของตัวละคร สามารถจำแนกตัวละครออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1) ตัวละครมิติเดียว คือ ตัวละครที่ผู้แต่งเสนอให้ผู้อ่านได้รับรู้เพียงด้านเดียว เป็นตัวละครที่ไม่มีความสลับซับซ้อนและไม่มีพัฒนาในเรื่องนิสัยใจคอ ตัวละครประเภทนี้จะคงลักษณะเอาไว้ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์หรือสถานการณ์

2) ตัวละครหลายมิติ คือ ตัวละครที่ผู้แต่งเสนอให้ผู้อ่านได้รับรู้เกี่ยวกับลักษณะนิสัยหลายๆด้าน เป็นตัวละครที่มีความลึกและมีพัฒนาการทางด้านพฤติกรรม อุปนิสัย ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดและทัศนคติ

ผู้แต่งสามารถสร้างลักษณะตัวละครได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วยวิธีการต่างๆ ดังนี้

1) ผู้แต่งบรรยายอุปนิสัยของตัวละครโดยตรง ผู้แต่งบอกลักษณะ รูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ ความสูง น้ำหนัก การศึกษา อาชีพ หรือรายละเอียดปลีกย่อยอื่นๆเกี่ยวกับตัวละครให้ผู้อ่านรับรู้อย่างแจ่มแจ้ง

2) ผู้แต่งให้ตัวละครอื่นๆพูดถึงตัวละครอีกตัวหนึ่ง คำพูด คำวิจารณ์ของตัวละครอื่นๆ สามารถเปิดเผยให้ผู้อ่านรับรู้ลักษณะนิสัยของตัวละครได้ในหลายแง่มุม

3) ผู้แต่งบอกนิสัยใจคอของตัวละครผ่านพฤติกรรม คำพูด และทัศนคติของตัวละครเอง การกระทำ คำพูด และทัศนคติของตัวละครสามารถสะท้อนอุปนิสัยที่แท้จริงของตัวละครให้ผู้อ่านได้รับรู้

4) ผู้แต่งบอกอุปนิสัยของตัวละครผ่านความรู้สึกนึกคิดของตัวละครเอง ความรู้สึกนึกคิดในใจอันเป็นโลกส่วนตัวของตัวละครบอกถึงสภาพภายในจิตใจของตัวละครนั้นๆ

ผู้อ่านสามารถเข้าถึงความต้องการ ความหวัง ความฝัน หรือความกลัวของตัวละครและรู้จักตัวละครได้อย่างใกล้ชิดที่สุด

5) ผู้แต่งบอกอุปนิสัยของตัวละครจากสัมพันธภาพของตัวละครนั้นกับตัวละครอื่นๆ ในแต่ละเหตุการณ์หรือสถานการณ์สะท้อนให้เห็นอารมณ์ นิสัย ความคิด ความฉลาด ความมีไหวพริบ ความสุขุมรอบคอบ ความเอาตัวรอด และการรู้จักแก้ไขสถานการณ์ของตัวละครได้เป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุป ตัวละคร หมายถึง สิ่งที่แสดงออกเหมือนมีชีวิต ซึ่งสามารถเป็นได้ทั้งคน สัตว์ หรือสิ่งของต่างๆ ซึ่งสามารถแบ่งได้จากบทบาทในการดำเนินเรื่อง ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ตัวละครเอก 2) ตัวประกอบ นอกจากนี้ยังสามารถแบ่งตัวละครได้จากลักษณะนิสัยของตัวละครซึ่งสามารถแบ่งตัวละครออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1) ตัวละครมิติเดียว 2) ตัวละครหลายมิติ ลักษณะนิสัยของตัวละครผู้แต่งสามารถบรรยายออกมาได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการกระทำ และความรู้สึกนึกคิดของตัวละครอื่นที่มีต่อตัวละครนั้น

2.2.2 ฉาก

Cornett (2003) กล่าวว่า ฉาก หมายถึง เวลา และสถานที่ ฉากเป็นเบื้องหลังที่ทำให้ตัวละครสามารถดำเนินเรื่องไปตามโครงเรื่องได้

หทัยวรรณ ไชยะกุล (2544) ได้ให้ความหมายของ ฉาก เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกอย่างหนึ่งของเนื้อหาก็คือ ฉาก หรือสภาพแวดล้อมของตัวละคร เป็นสถานที่และบรรยากาศให้ตัวละครโลดแล่นไปตามเรื่องราว ฉากอาจเป็นสถานที่จริงๆ ที่มีอยู่ หรือไปดูไปสัมผัสได้

ฉาก คือ เวลาและสถานที่ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่อง ซึ่งรวมทั้งสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยภาพรวมแล้วฉากจะประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ 4 อย่าง ได้แก่ (Holman, 1981 อ้างถึงใน ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา 2544)

- 1) ภูมิประเทศ สภาพท้องที่ ทิวทัศน์ การจัดแบ่งสถานที่ เช่น ที่ตั้งของประตูหน้าต่างในห้อง
- 2) อาชีพ สถานภาพทางการทำงานและความเป็นอยู่ประจำวันของตัวละคร

3) เวลา ยุคสมัย ที่เกิดของเหตุการณ์ในเรื่อง เช่น ยุคทางประวัติศาสตร์ หรือ ฤดูกาลของปี

4) สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของตัวละคร เช่น สภาพแวดล้อมทางศาสนา จิตใจ ศีลธรรม สังคม หรือสภาวะอารมณ์

นอกจากฉากจะมีความสำคัญในตัวของมันเองแล้ว ยังมีส่วนในการสร้าง บรรยากาศ อารมณ์ ความรู้สึกให้กับเรื่องที่เล่าอีกด้วย

Lukens (1986 อ้างถึงใน Hoskisson and Tompkins 1987) กล่าวว่า ฉาก คือ สภาพแวดล้อม หรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ในที่นี้รวมไปถึง สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่ตัวละครอยู่ ฉากสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

- 1) ฉากหลังของเรื่อง ซึ่งสามารถวาดออกมาได้
- 2) ฉากที่เป็นส่วนเติมเต็ม ซึ่งต้องอาศัยการขยายความ

ฉากมีความสำคัญกับโครงเรื่อง และพัฒนาการของตัวละคร การขยายความ ลักษณะรายละเอียดของฉากจึงเป็นสิ่งที่สมควรทำ

กล่าวโดยสรุป ฉาก หมายถึง สภาพแวดล้อมในเรื่อง ซึ่งรวมถึง วันเวลา ยุคสมัย ไม่ว่าจะเป็กลางวัน กลางคืน อดีต ปัจจุบัน สถานที่ที่เกิดขึ้นในเรื่อง สิ่งก่อสร้างต่างๆ สภาพทางธรรมชาติ รวมไปถึงลักษณะสภาพสังคม ฉากจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินเรื่องราว และมีอิทธิพลต่อตัวละครต่างๆ ทั้งการกระทำของตัวละคร และพัฒนาการของตัวละคร

2.2.3 โครงเรื่อง

Cornett (2003) กล่าวว่า โครงเรื่อง หมายถึง การเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่อง ส่วนใหญ่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงโดยปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่องซึ่งเป็นการเริ่มต้นของจุดขัดแย้งในเรื่อง โดยจุดขัดแย้งในเรื่องสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

- 1) ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับธรรมชาติ
- 2) ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสังคมที่ตัวละครอยู่
- 3) ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละคร

4) ความขัดแย้งในตัวละครเอง

จากจุดขัดแย้งจะเกิด จุดสุดยอดของเรื่อง คือ จุดที่เรื่องดำเนินไปจนสูงสุด ความตึงเครียดลดลง ปัญหาในเรื่องเริ่มต้นที่จะคลี่คลาย และจุดขัดแย้งสามารถลดลงได้

Lukens (1986 อ้างถึงใน Hoskisson and Tompkins 1987) กล่าวว่า โครงเรื่อง คือ การลำดับของเหตุการณ์ในเรื่อง ซึ่งเกี่ยวพันกับตัวละครในสถานการณ์ที่เป็นจุดขัดแย้งของเรื่อง

ยูวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา (2544) ได้ให้ความหมายของ โครงเรื่อง คือ การลำดับเรื่องของเหตุการณ์ที่ผู้แต่งผูกขึ้นมา แต่ละเหตุการณ์จะต้องมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล นั่นคือ เหตุการณ์หนึ่งจะต้องส่งผลกระทบต่อให้เกิดอีกเหตุการณ์หนึ่งตามมาและต่อเนื่องกันไปเป็นลูกโซ่จนกว่าเรื่องนั้นจะจบลง โครงเรื่องที่ดีนั้น นอกจากจะมีปัญหาหรือ ความขัดแย้งแล้วยังต้องมีส่วนประกอบอื่นๆ ที่จะทำให้โครงเรื่องนั้นมีเอกภาพและมีความสมบูรณ์เข้มข้นภายในตัวของมันเองด้วย

องค์ประกอบหรือโครงสร้างของโครงเรื่อง สามารถจำแนกออกได้เป็นขั้นตอน คือ (ยูวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา, 2544)

1) บทเปิดเรื่อง (Exposition) คือ บทนำเรื่องและผู้แต่งจะปูพื้นฐานให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวละคร เหตุการณ์ เวลา และสถานที่ จึงเป็นช่วงแนะนำตัวละครในเรื่อง ทั้งนี้เพื่อเตรียมให้ผู้อ่านรู้ว่าอะไรได้เกิดขึ้นก่อนที่เรื่องจะดำเนินต่อไป ผู้แต่งอาจจะเสนอเค้าของปัญหาหรือความขัดแย้งไว้ในบทเปิดเรื่องก็ได้ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกอยากติดตามเรื่องราวต่อไป

2) การผูกปม (Complication) และการขมวดปม (Rising Actin) คือ เรื่องราวที่เกิดขึ้นหลังบทเปิดเรื่องเป็นช่วงความยุ่งยากที่ทำให้เรื่องพัฒนาและดำเนินต่อไปได้ ปัญหาและความขัดแย้งของโครงเรื่องจะค่อย ๆ ปรากฏออกมาให้เห็นอย่างเด่นชัด และทวีความเข้มข้นขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงจุดหักเหของเรื่อง

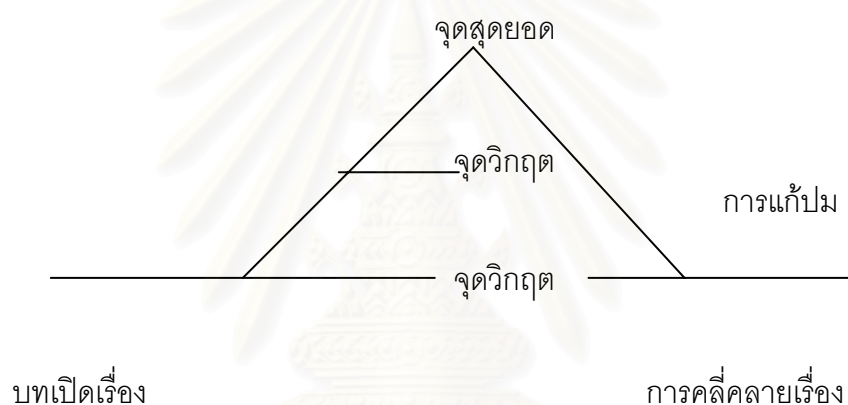
3) จุดวิกฤต (Crisis) หรือจุดหักเหของเรื่อง จุดวิกฤตนี้เป็นส่วนหนึ่งของการขมวดปม ความตึงเครียดของเรื่องสามารถเกิดขึ้นได้หลายครั้ง ฉะนั้น จุดวิกฤตในแต่ละโครงเรื่องจึงเกิดขึ้นได้มากกว่าหนึ่งครั้งเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเรื่องดำเนินมาถึงความตึงเครียดที่สุดของเรื่องจนทำให้เรื่องนั้นเกิดการหักเหเป็นครั้งสุดท้ายก่อนเรื่องจะคลี่คลาย

ความยุ่งยากและจบลง มักจะนิยมเรียกจุดหักเหนี้ว่าจุดสุดยอด (climax) ซึ่งนับเป็นจุดสูงสุดของเรื่อง และเป็นจุดสุดท้ายของช่วงการขมวดปม

4) การแก้ปม (Falling Action) คือ ตอนที่เรื่องค่อย ๆ ลดความตึงเครียดลงซึ่งจะนำไปสู่การคลี่คลายของปมปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ ในที่สุด

5) การคลี่คลายเรื่อง (Resolution หรือ Denouement) คือการคลี่คลายปัญหาและความขัดแย้ง เป็นตอนจบหรือตอนสุดท้ายของเรื่อง

แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างของโครงเรื่อง

ถึงแม้ว่าจะมีการแบ่งโครงเรื่องออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ที่สมบูรณ์ได้ 5 ขั้นตอนก็ตาม แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าจะสามารถวิเคราะห์ แยกแยะโครงเรื่องได้ครบตามขั้นตอนทั้ง 5 ได้เสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้แต่งที่อาจจะตัดหรือรวบบางขั้นตอนเข้าไว้ด้วยกัน เช่น ผู้แต่งอาจจะรวบรวมบทเปิดเรื่องกับการผูกปมเข้าด้วยกัน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป โครงเรื่อง หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เรียงเป็นลำดับ ประกอบขึ้นเป็นเรื่องราว โดยสามารถแบ่งได้ออกเป็นขั้นตอนต่างๆ ซึ่งโครงสร้างของเรื่องที่สำคัญคือ จุดสุดยอดของเรื่อง หมายถึง จุดเปลี่ยนของเรื่อง โดยจุดสุดยอดของเรื่องนี้จะเป็นช่วงเวลา เหตุการณ์ดำเนินไปจนถึงจุดสูงสุด และเป็นจุดเริ่มของการแก้ปัญหา หรือการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

2.3 ประเภทของวรรณกรรมเด็ก

Ruddell and Ruddell (1995) ได้แบ่งวรรณกรรมออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) บันเทิงคดี (Fiction) เป็นหนังสือที่ให้ความเพลิดเพลิน จรรโลงใจแก่ผู้อ่าน วรรณกรรมประเภทนี้ ได้แก่ เทพปกรณัม(Myth) เทพนิยาย(Fairy Tales) นิทานพื้นบ้าน(Folk Tales) นิทานอุทาหรณ์(Fable)

2) สารคดี (Non-Fiction) เป็นหนังสือที่ให้ความรู้ทางวิชาการ วรรณกรรมประเภทนี้ ได้แก่ ชีวประวัติ/อัตชีวประวัติ (Biography/Autobiography) เรื่องวิชาการ (Information)

3) บทร้อยกรอง (Poetry) เป็นเรื่องที่มีรูปแบบการประพันธ์เป็นบทร้อยกรอง วรรณกรรมประเภทนี้ ได้แก่ คำคล้องจอง (Rhymes) คำประพันธ์ (Verse) เพลง (Song)

ไพโรธ เลิศพิริยกุล (2539) ได้แบ่งประเภทวรรณกรรมเด็ก ดังต่อไปนี้

1) แบ่งตามลักษณะการเขียนเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1) วรรณกรรมประเภทร้อยแก้ว

1.2) วรรณกรรมประเภทร้อยกรอง

2) แบ่งตามวัยของเด็กเป็น 3 ระดับ คือ

2.1) วรรณกรรมวัยเด็กเล็ก อายุ 3-5 ขวบ

2.2) วรรณกรรมวัยประถมศึกษา อายุ 6-11 ปี

2.3) วรรณกรรมวัยรุ่น แบ่งเป็นวัยรุ่นตอนต้น อายุ 12-14 ปี และวัยรุ่นตอนปลาย

อายุ 15-18 ปี

3) แบ่งตามรูปแบบของวรรณกรรมเป็น 7 ประเภท ดังนี้

3.1) หนังสือภาพ

3.2) วรรณกรรมพื้นบ้าน

3.3) นิทานสมัยใหม่

3.4) ร้อยกรอง

3.5) บันเทิงคดีร่วมสมัย

3.6) บันเทิงคดีอิงประวัติศาสตร์

3.7) ความรู้และประวัติบุคคล

4) แบ่งตามหน้าที่ของวรรณกรรมเป็น 9 ประเภท ดังนี้

- 4.1) สารคดี หรือหนังสือความรู้ทั่วไป
- 4.2) หนังสือที่เป็นความเพลิดเพลิน (บันเทิงคดี)
- 4.3) หนังสือแบบเรียน
- 4.4) หนังสืออ่านเพิ่มเติมประสบการณ์
- 4.5) หนังสืออ้างอิงสำหรับเด็ก
- 4.6) หนังสือแปล
- 4.7) การ์ตูน
- 4.8) วารสาร
- 4.9) หนังสือพิมพ์รายวัน

หนังสือ พุทธศักราช 2533) แบ่งประเภทวรรณกรรมเด็ก ดังต่อไปนี้

1) จำแนกตามชนิดของบทประพันธ์

1.1) ประเภทร้อยกรอง เป็นหนังสือหรือเรื่องราวที่เขียนตามรูปแบบลักษณะ

บังคับ เช่นนิทานคำกลอน โคลง ฯลฯ

1.2) ประเภทร้อยแก้ว เป็นการเขียนหนังสือที่ใช้สำนวนภาษาเป็นคำพูดที่ใช้กัน

ทั่วไป แต่การใช้ภาษาเหมาะกับวัยเด็ก

2) จำแนกตามลักษณะการถ่ายทอด

2.1) ประเภทที่ไม่ได้จารึกหรือบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการเล่าขาน

ซึ่งร่องสืบต่อกันมา

2.2) ประเภทบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มีการเขียนบันทึกไว้เป็นเรื่องราว

3) จำแนกตามลักษณะเนื้อหา เช่น

- 3.1) วรรณคดีศาสนา
- 3.2) วรรณคดีขนบประเพณี
- 3.3) วรรณคดีประวัติศาสตร์
- 3.4) วรรณคดีนิราศ

3.5) วรรณคดีการละคร

4) จำแนกตามลักษณะสาระประโยชน์

4.1) ประเภทปลูกฝังศีลธรรม ซึ่งไม่รวมเอาแบบเรียนที่ใช้สอนศีลธรรมโดยตรง แต่เป็นนิทานเรื่องราวที่สอนเด็ก หรือผู้อ่านทางอ้อม

4.2) ประเภทไม่ปลูกฝังศีลธรรมแต่ก็ไม่ทำลายศีลธรรม เป็นกลางๆซึ่งจะเป็น บทความเรื่องราว

4.3) ประเภททำลายศีลธรรม ได้แก่ เรื่องราวที่ส่งเสริมความพยาบาทอาฆาต กล่าวโดยสรุป การแบ่งประเภทของวรรณกรรมนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ เช่น ลักษณะ การเขียน รูปแบบของวรรณกรรม วัยของเด็ก เป็นต้น

2.4 จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของวรรณกรรมเด็ก

จุดมุ่งหมายของการใช้วรรณกรรมสำหรับเด็กนั้นวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ ให้เด็กเกิดความเข้าใจว่าหนังสือนั้นมีความสนุกสนานและน่าสนใจ ได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ และเป็นสิ่งที่สามารถให้ความเพลิดเพลินได้ การให้เจตคติที่ดีผ่านประสบการณ์การอ่านสำหรับเด็ก เป็นสิ่งที่ต้องให้ความสนใจ เพราะเป็นพื้นฐานที่จะพัฒนาให้เด็กเกิดนิสัยรักการอ่านได้ในอนาคต (Machado, 1999)

จากการศึกษาจุดมุ่งหมายของวรรณกรรมสำหรับเด็ก สามารถสรุปได้เป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้ (รัถพร ชังธาดา, 2531; จินตนา ไบกาชูยี, 2534; ไพรธ เลิศพิริยกุลม, 2539; ฌวีวรรณ คูหาภินันท์, 2545)

- 1) เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน สนุกผ่อนคลายอารมณ์
- 2) เพื่อให้อ่านหนังสือได้คล่องแคล่ว แรกขาน พัฒนาทักษะในการอ่าน
- 3) เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้นจากการฟัง
- 4) เพื่อส่งเสริมจินตนาการให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมเชาวน์ปัญญาให้กับเด็ก
- 5) ให้ความรู้ สอนของความอยากรู้ อยากเห็นของเด็กให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมเข้าใจตัวเอง และความรู้อื่นๆ ทำให้เกิดโลกทัศน์อันกว้างไกล

- 6) ปลุกฝังคุณธรรม เจตคติ และแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก
- 7) เพื่อให้เด็กรักการอ่าน
- 8) เพื่อช่วยทดแทนความรู้สึกที่ขาดหายไปของเด็ก
- 9) เพื่อช่วยธำรงรักษาวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่ต่อไป

กล่าวโดยสรุป จุดมุ่งหมายสำคัญของวรรณกรรมเด็ก คือ เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดี ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นหลัก ส่วนจุดมุ่งหมายอื่น ๆ นั้นอาจแตกต่างกันไปตามประเภทของวรรณกรรม

Cornett (2003) กล่าวว่า เหตุผลที่นำวรรณกรรมมาเป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรนั้นมี 11 ประการ ได้แก่

- 1) วรรณกรรมเป็นการต่อสู้อะหว่างการรู้หนังสือและการไม่รู้หนังสือ
 สถิติการรู้หนังสือของประชากรเป็นการกำหนดขอบข่ายของการรู้หนังสือในประเทศ จากการทดลองแสดงให้เห็นว่าหนังสือที่ดีนั้นให้มากกว่าทักษะในการอ่าน การใช้ภาษา และภาพที่ดีในวรรณกรรมเป็นการให้ประสบการณ์ด้านสุนทรีย์กับผู้อ่าน ซึ่งทำให้ผู้ที่ได้อ่านเกิดการพัฒนาไปสู่การเป็นผู้รักหนังสือได้
- 2) วรรณกรรมมีเนื้อหาที่เป็นการเรียนรู้ทักษะพื้นฐานทางภาษา
 จากการทดสอบโดยใช้แบบทดสอบคำศัพท์และความเข้าใจมาตรฐาน แสดงให้เห็นว่า ทักษะพื้นฐานทางภาษาสามารถเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีการใช้วรรณกรรมมากและให้โอกาสในการเขียนบ่อยครั้ง
- 3) วรรณกรรมเป็นสิ่งกระตุ้นความสนใจ ให้ความบันเทิง และเป็นการพักผ่อน
 การอ่านหนังสือเป็นการเสนอความผ่อนคลายให้กับเด็ก และทำให้เด็กได้ออกจากตารางชีวิตที่รีบเร่ง สิ่งสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการอ่านหนังสือ คือ หนังสือนั้นๆ ต้องเป็นสิ่งที่อยู่ในความสนใจของผู้อ่าน
- 4) วรรณกรรมเป็นการนำความสุนทรีย์ ความงดงาม ความพึงพอใจ ความกลัว และ ความสนุกสนานผ่านศิลปะในการประพันธ์
 วรรณกรรมสำหรับเด็กสามารถเห็นได้ในรูปแบบของศิลปะ ซึ่งครูสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสอน เด็กไม่สามารถที่จะรับความสนุกสนานจากวรรณกรรมได้อย่างอัตโนมัติ

ถ้าการอ่านนั้นเต็มไปด้วยความยากลำบาก การที่เด็กได้อยู่ร่วมในกิจกรรมการอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟัง จึงเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดประสบการณ์ด้านสุนทรีย์ได้

5) วรรณกรรมสามารถก่อให้เกิดการคิดขั้นสูง

หนังสือที่ดีนั้นสามารถนำเราจากการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง การมองมิติเดียวไปสู่การคิดอย่างเป็นนามธรรมที่ซับซ้อนได้ เด็กต้องใช้ทักษะการคิดขั้นสูงในการวิเคราะห์และคิดหาเหตุผลให้กับปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่อง ทักษะการคิดขั้นสูงอื่นๆที่ได้รับแรงกระตุ้นจากวรรณกรรม ได้แก่ การพิจารณา การมองในมิติแง่มุมที่หลากหลาย การประเมินการกระทำของตัวละคร และเห็นความหมายของแก่นเรื่องด้วยตนเอง แม้แต่เด็กเล็กก็สามารถที่จะเข้าใจแก่นเรื่องที่ เป็นนามธรรมได้

6) วรรณกรรมช่วยให้เด็กสร้างความเข้าใจผู้อื่นและการเคารพผู้อื่น

วรรณกรรมเป็นอาวุธที่มีพลังในการต่อสู้กับความกลัวและความเกลียด หนังสือสามารถนำเด็กเข้าไปใกล้ตัวละครที่มีความหลากหลาย ทั้งเชื้อชาติ สีผิว ศีลธรรม ของผู้คนในหลากหลายกลุ่ม และสิ่งนี้เป็นการลดความกลัวในความไม่รู้ได้อย่างมาก

7) วรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรม

ประวัติศาสตร์ได้ส่งต่อและสืบทอดผ่านเรื่องราว และวรรณกรรม เด็กจึงได้เริ่มเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยผ่านบทกลอน และเรื่องราวในหนังสือ

8) วรรณกรรมเป็นการเปิดเผยความจริงที่ยิ่งใหญ่

วรรณกรรมที่ดีจะเปิดเผยความจริง ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นสิ่งที่สวยงาม และทำให้เกิดความพึงพอใจที่จะได้เรียนรู้

9) วรรณกรรมทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง โดยการให้หนังสือบำบัด

การเข้าใจในตนเองเกิดขึ้นเมื่อหนังสือทำให้ตระหนักว่า สิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองไม่ว่าจะเป็นความสุข หรือความเจ็บปวดไม่ได้เกิดขึ้นโดยเฉพาะกับตนเองเท่านั้น และการให้หนังสือในการบำบัดนี้ หนังสือสามารถเข้าถึงความรู้สึกภายในซึ่งก่อให้เกิดความสบายใจตามมาได้

10) วรรณกรรมกระตุ้นให้เกิดการคิดด้านศีลธรรมในเรื่องคุณค่าและเรื่องราวของถูก

และผิด

11) เด็กสามารถเรียนรู้ความคิดรวบยอด และทักษะที่อยู่ในทุกขอบข่ายของหลักสูตร โดยผ่านวรรณกรรมที่ดี

วรรณกรรมที่ดีนั้นสามารถเป็นฐานในการนำไปสู่การใช้สอนทักษะและความคิดรวบยอดของวิชาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ประวัติศาสตร์ คณิตศาสตร์ ศิลปะ การเดินรำ และดนตรี กล่าวโดยสรุป วรรณกรรมนอกจากจะให้ความเพลิดเพลิน สนุกสนานแล้ว วรรณกรรมสามารถเป็นส่วนช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทางการคิด การเรียนรู้ภาษา การรู้จักตนเอง และการเคารพผู้อื่น รวมไปถึงด้านศีลธรรมและสามารถเป็นส่วนหนึ่งที่กระตุ้นการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระแขนงต่างๆอีกด้วย

2.5 การเลือกวรรณกรรมสำหรับเด็ก

พงศ์ศักดิ์ สังขนิญโญ (2542) กล่าวว่า เด็กเล็กต้องการอ่านหนังสือเช่นเดียวกับเด็กโต แต่การอ่าน การสัมผัส การใช้หนังสือของเด็กเล็กแตกต่างจากเด็กโตอย่างสิ้นเชิง เด็กจะหยิบ ตี ฉีก ทิ้ง ขว้าง หรือกัด ดังนั้น หนังสือสำหรับเด็กเล็กที่ดีต้องทนทาน สวยงาม และที่สำคัญเนื้อหาของหนังสือต้องถูกต้องและสอดคล้องกับวัยของเด็ก โดยมีข้อควรคำนึงในการเลือกวรรณกรรม ดังนี้

- 1) ลำดับขั้นในการเจริญเติบโตของเด็ก และความสนใจในหนังสือของเด็ก
- 2) พิจารณาถึงผู้แต่งและผู้วาดภาพที่มีชื่อเสียงทางด้านวรรณกรรมเด็กเล็ก หรือทำงานทางด้านนี้มานาน เพราะอย่างน้อยบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่มีความสามารถและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทางด้านหนังสือเด็กเล็กที่มีคุณภาพ
- 3) ทำการประเมินทางด้านคุณลักษณะทางกายภาพของหนังสืออย่างพิถีพิถัน
- 4) สามารถเพิ่มพูนความรู้ให้กับเด็กทีละน้อยๆ และค่อยๆกระตุ้นเร้าความอยากรู้อยากเห็น ความคิดของเรื่องจึงต้องเป็นประเด็นง่ายๆ

Ruddell and Ruddell (1995) ได้กล่าวถึงการเลือกวรรณกรรมที่ใช้เป็นหลักในกิจกรรมการเรียนการสอน ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 1) ประเภทหลักของงาน ได้แก่ สารคดี บันเทิงคดี และบทร้อยกรอง
- 2) การคำนึงถึงงานเขียนในยุคเก่า เช่น นิทานพื้นบ้าน นิทานสอนใจ ยังคงเป็นที่ชื่นชอบของเด็ก
- 3) ความหลากหลายในเรื่องของวัฒนธรรมและจริยธรรม
- 4) ความเหมาะสมสำหรับทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชาย
- 5) ความเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน และ ความสนใจในการอ่านของเด็ก

Eliason and Jenkins (1990) กล่าวว่า ควรมีการเลือกวรรณกรรมตามเกณฑ์ เนื่องจากเรื่องที่ตีพิมพ์ทุกเรื่องไม่ได้เป็นเรื่องที่ชื่นชอบของเด็กเสมอไป ดังนั้น การเลือกควรมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

1) เด็กอายุ 3-4 ปี ควรหลีกเลี่ยงเรื่องที่น่ากลัว และจินตนิยายบางเรื่องจนกว่าเด็กจะแยกแยะระหว่างความจริงกับจินตนาการได้ เนื้อเรื่องควรสั้น มีตัวหนังสือน้อยและอ่านง่าย โครงเรื่องเป็นแนวเดียว (Linear plot) มีข้อความซ้ำๆ เด็กวัยนี้ชอบเรื่องจริงที่เกี่ยวกับสัตว์ เด็กและผู้อื่น

เด็กอายุ 5-6 ปี สามารถเข้าใจเรื่องที่ซับซ้อน เพราะเด็กแยกแยะความจริงออกจากจินตนาการได้แล้ว เด็กชอบเรื่องผจญภัย เรื่องที่ดูเหมือนไร้สาระ และเรื่องที่จบด้วยความฉงนหรือหักมุม

เด็กอายุ 7-8 ปี มักชอบเรื่องตำนาน นิทานพื้นบ้าน เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ วิทยาศาสตร์ งานอดิเรก หรือการผจญภัย เด็กสามารถสนใจเรื่องยาวได้ และสามารถฟังการอ่านโดยไม่ต้องดูรูปภาพได้ อย่างไรก็ตาม เด็กมักชอบการเล่าเรื่องมากกว่าการอ่านด้วยตัวเอง

- 2) การเลือกหนังสือควรคำนึงถึงความเหมาะสมตามระดับอายุของเด็ก
- 3) เด็กเล็กชอบหนังสือนิทานที่มีภาพประกอบสีสันสวยงามชัดเจน อย่างไรก็ตามครูสามารถเล่าเรื่องโดยไม่ต้องมีภาพประกอบ ซึ่งยังคงเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ
- 4) ควรเลือกวรรณกรรมที่มีความหลากหลายและสมดุลทั้งในด้านวัฒนธรรม เพศ และจริยธรรมสำหรับเด็ก
- 5) หนังสือวรรณกรรมที่เด็กชอบเป็นพิเศษจะได้รับการอ่านซ้ำอยู่เสมอ
- 6) ควรเลือกโครงเรื่องของวรรณกรรมที่มีคุณค่าและประโยชน์ เพื่อเป็นความทรงจำที่ดีสำหรับเด็ก

Fisher and Terry (1990) กล่าวว่า การเลือกหนังสือวรรณกรรมเด็ก ในขั้นแรกควรเลือกเรื่องที่เป็นบทกลอน หรือเรื่องที่น่าสนใจซึ่งเด็กสามารถเข้าใจได้ง่าย ควรเลือกเรื่องที่ไม่เคยอ่านในกิจกรรมการอ่านอิสระ เด็กเล็กต้องการฟังเรื่องที่มีข้อความซ้ำๆ และควรเลือกวรรณกรรมที่มีความหลากหลาย เพราะเด็กแต่ละคนมีความชอบแตกต่างกัน

กล่าวโดยสรุป การเลือกวรรณกรรมสำหรับเด็กนั้น ควรคำนึงถึงระดับพัฒนาการของเด็ก ความสนใจ อายุของเด็ก และการเลือกวรรณกรรมยังต้องคำนึงถึงลักษณะของวรรณกรรมทั้ง ลักษณะภายนอก ภาพ และเนื้อหาภายใน นอกจากนี้การเลือกวรรณกรรมสำหรับเด็กควรมี ความหลากหลายเพื่อที่เด็กจะได้มีโอกาสสัมผัสวรรณกรรมแต่ละประเภทได้อย่างทั่วถึง และสนอง ความแตกต่างของเด็กได้อย่างครอบคลุม

2.6 ความสำคัญและความหมายของนิทานสำหรับเด็ก

นิทานเป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมสำหรับเด็ก ประเภทบันเทิงคดี ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ภิญญาพร นิตยะประภา (2534) กล่าวว่า นิทาน คือ เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาที่มีได้ เจาะจงแสดงประวัติความเป็นมาของเรื่อง จุดใหญ่ก็เพื่อความสนุกสนาน ความพอใจของทั้งผู้เล่า และผู้ฟัง และมุ่งสนองความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ฟัง ในบางครั้งก็สอดแทรกคติสอนใจเอาไว้

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2545) กล่าวว่า นิทาน คือ เรื่องที่เล่ากันมาแต่โบราณ และมี อภินิหารต่างๆ นิทานเป็นมรดกทางวัฒนธรรม มีคุณค่าในด้านจิตใจ นิทานมีทั้งวรรณกรรมมุขปาฐะ และจัดพิมพ์เป็นหนังสือนิทาน

จินตนา ไบกาชูยี (2534) กล่าวว่า นิทาน คือ หนังสืออ่านทั่วไปที่ไม่ใช่หนังสือเรียน ซึ่งมุ่งให้ความรู้หรือความเพลิดเพลินอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลิน ควบคู่กันไป แต่โดยมากเน้นความเพลิดเพลินเป็นสำคัญ

กล่าวโดยสรุป นิทาน หมายถึง เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมา เป็นสิ่งที่ใช้ในการถ่ายทอด วัฒนธรรม จุดมุ่งหมายหลักของนิทานเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน มุ่งเน้นความต้องการทาง จิตใจ นิทานสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ เป็นเรื่องเล่าปากเปล่า และพิมพ์เป็นหนังสือนิทาน

การเล่านิทานเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาที่ดีให้กับเด็ก เพราะช่วยให้เด็กได้มี โอกาสฝึกทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ในด้านพัฒนาการทางอารมณ์และสังคม นิทานช่วยให้เด็กได้แสดงออกในการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างเด็กด้วยกัน หรือระหว่างครูกับ เด็ก ส่วนในด้านของการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาและร่างกายนั้น การเล่านิทานยังช่วยใน การฝึกคิดพิจารณาสิ่งต่างๆ ทั้งยังส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และหากว่าเด็กได้มีโอกาสเป็น

ผู้เล่า ผู้อ่าน หรือผู้แสดงนิทานให้เพื่อนและครูชม การที่เด็กได้แสดงท่าทางเป็นตัวละครในนิทาน และแม้แต่การหยิบจับหนังสือ หรือพลิกเปิดหน้าหนังสือเพื่ออ่านก็เป็นการบริหารกล้ามเนื้อ ช่วยเสริมสร้างความแข็งแรงแก่นิ้วมือของเด็กได้อีกด้วย (สัณห์พัฒน์ อรุณธาวี, 2541)

2.7 การเลือกนิทานสำหรับเด็ก

ในปัจจุบัน นิทานได้ผลิตออกมามากมาย เพื่อให้ได้นิทานที่มีคุณภาพ จึงต้องมีหลักในการคัดเลือกนิทาน ซึ่งมีผู้ให้หลักในการเลือกนิทานไว้ ดังนี้

อารมณ สุวรรณपाल (2532, อ้างถึงใน เสาวลักษณ์ สมวงษ์, 2545) ได้ให้หลักในการเลือกนิทานที่เหมาะสมกับเด็ก ดังนี้

1) เป็นเรื่องง่ายๆ ดำเนินเรื่องดี มีจุดเด่นของเรื่องจุดเดียว เพื่อสะดวกที่จะทำให้เด็กจับประเด็นของเรื่องโดยไม่ยากนัก

2) มีบทสนทนาบ้าง

3) ใช้คำซ้ำๆ และประโยคสั้นๆ ที่เด็กจำได้ง่าย

4) ภาษาที่ใช้ควรเป็นภาษาที่ดึงดูดความสนใจ และใช้ภาษาที่ถูกต้อง

5) เหตุการณ์ของเรื่องควรเป็นเหตุการณ์ที่ใกล้ตัวเด็ก

6) จุดเด่นของเรื่องควรง่ายและเป็นที่น่าสนใจของเด็ก

7) ตัวละครเด่นควรมีเพียงตัวเดียว

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2545) ได้ให้หลักในการเลือกนิทานที่เหมาะสมกับเด็ก ดังนี้

1) นิทานเหมาะสมกับวัยของเด็ก

2) คำบรรยายเรื่องเข้าใจง่าย ใช้ศัพท์ ภาษา สำนวนง่ายๆ ถูกต้อง ไม่สลับซับซ้อน

ใช้ประโยคสั้นๆ คำบรรยายเหมาะสมถูกต้องตรงกับภาพ

3) รูปเล่มต้องแข็งแรงทนทาน ไม่เล็กหรือใหญ่จนเกินไป

4) ควรเลือกหนังสือที่ได้รับรางวัล ทั้งเรื่องและภาพ เพราะเป็นหนังสือที่ผ่านการคัดเลือกรมาแล้ว

5) ความยาวของนิทานพอเหมาะกับวัยของเด็ก

6) รูปภาพชัดเจน สวยงาม

7) รูปภาพชัดเจน สวยงาม

7) เนื้อเรื่องดี ไม่สลับซับซ้อน อยู่ในระดับที่เด็กจะเข้าใจได้ง่าย ตรงกับความสนใจของเด็กแต่ละวัย

8) ตัวละครควรอยู่ในวัยเดียวกับเด็ก โครงเรื่องไม่สลับซับซ้อน

9) แก่นของเรื่องเหมาะกับเด็ก ทำให้เด็กสามารถเข้าใจได้และเป็นการสอนเด็กโดยทางอ้อม

กล่าวโดยสรุป การเลือกนิทานที่เหมาะสมกับเด็กนั้น ควรคำนึงถึงวัยของเด็ก การใช้ภาษาถูกต้อง และไม่ซับซ้อน ภาพประกอบสวยงาม เนื้อเรื่องใกล้ตัวเด็ก โครงเรื่องไม่สลับซับซ้อน มีตัวละครเอกตัวเดียวและอยู่ในวัยใกล้เคียงกับเด็ก มีแก่นเรื่องที่เด็กสามารถเข้าใจได้ง่ายๆ และรูปเล่มแข็งแรงทนทาน

2.8 ความสำคัญและความหมายของการวิพากษ์วรรณกรรม

การวิพากษ์วรรณกรรม หรือการวิจารณ์วรรณกรรมนั้น มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Critical Literature” ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2541) กล่าวว่า การวิจารณ์ที่แท้ คือ การพิจารณาลักษณะของบทประพันธ์ แยกแยะส่วนประกอบที่สำคัญ และหยิบยกออกมาแสดงว่าไพเราะงดงามเพียงไร วิเคราะห์ความหมายของบทประพันธ์นั้น ถ้าความหมายซ่อนเร้นอยู่ก็ใช้ปัญญาหยั่งไปให้เห็นทะลุปรุโปร่ง และแสดงให้เห็นตาม ถ้าความหมายกระจัดกระจายอยู่ก็พยายามปะติดปะต่อให้เป็นรูปเป็นคำพอบที่ผู้อ่านจะเข้าใจ นอกจากนั้นจะต้องเผยให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ ของงานนั้น และชี้ให้เห็นด้วยว่าแต่ละส่วนมีความสำคัญต่อส่วนรวมเพียงไร

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539) กล่าวว่า ความหมายที่กว้างที่สุดของการวิจารณ์คือการแสดงความเห็นเกี่ยวกับหนังสือ โดยทั่วไปแล้วการวิจารณ์วรรณกรรม คือการพิจารณาคคุณค่าของหนังสือหรือบทประพันธ์ เพื่อตัดสินประเมินค่าว่าเด่นหรือด้อยอย่างไร หรือเพราะเหตุใด ด้วยการวิเคราะห์หรืออธิบายให้เห็นรายละเอียดอย่างมีหลักเกณฑ์และกระบวนการ

หทัยวรรณ ไชยะกุล (2544) การวิจารณ์วรรณกรรม คือการแสดงทัศนคติที่ผ่านการพิจารณาไตร่ตรองแล้วว่าบทประพันธ์นั้นมีข้อเด่นข้อด้อยอย่างไร การแสดงทัศนะในเชิงวิจารณ์

จำเป็นต้องอาศัยหลักการและเหตุผลที่น่าเชื่อถือ นอกจากเพื่อหลีกเลี่ยงอคติ หรืออคติของผู้วิจารณ์แล้ว ยังให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เขียนอีกด้วย

กล่าวโดยสรุปการวิพากษ์หรือการวิจารณ์วรรณกรรมนั้น คือ การศึกษาวรรณกรรมอย่างลึกซึ้ง มีการแสดงความคิดเห็น เจตคติ พิจารณาคุณค่าของวรรณกรรมนั้น อย่างมีกฎเกณฑ์ และหลักการ เพื่อจุดมุ่งหมายที่จะเข้าใจและซาบซึ้งในวรรณกรรมนั้นๆ

2.9 ทฤษฎีการวิพากษ์วรรณกรรม

ลักษณะการวิจารณ์วรรณกรรมสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ การอธิบายลักษณะวรรณกรรม และการวินิจฉัยคุณค่า การวิจารณ์วรรณกรรมที่สมบูรณ์ คือการวิจารณ์ที่ประมวลทั้งสองวิธีนี้เข้าด้วยกัน การวิจารณ์ควรเริ่มต้นด้วยการอธิบายให้เข้าใจลักษณะวรรณกรรมและความมุ่งหมายของผู้แต่ง แล้วจึงมุ่งสู่การวินิจฉัยคุณค่า (วิทย์ ศิวะศรียานนท์, 2541)

ทฤษฎีการวิพากษ์หรือการวิจารณ์วรรณกรรมนั้น สามารถจัดเป็นกลุ่มใหญ่ๆได้ ดังนี้

1) การวิจารณ์แนวสุนทรียศาสตร์

การวิจารณ์แนวสุนทรียศาสตร์นี้กำเนิดขึ้นในมหาวิทยาลัย ประมาณ ค.ศ. 1920 โดย I.A. Richards ซึ่งสอนให้นักศึกษาอ่านวรรณคดีอย่างละเอียด เพื่อจะได้เข้าถึงความงามของวรรณคดีนั้นๆ เพราะคำหรือเสียงหนึ่งๆไม่ได้มีแต่ความหมายที่ตรงตามพจนานุกรมเท่านั้น แต่ยังมี ความหมายระดับลึกแฝงอยู่ด้วย (อิงอร สุพันธุ์วิเศษ, 2547) การวิจารณ์แนวนี้จึงเป็นการพิจารณาในแง่ของคำ และความหมาย รวมถึงกลวิธีในการประพันธ์ (นภลัย สุวรรณธาดา, 2530 อ้างถึงใน หทัยวรรณ ไชยะกุล, 2544) นอกจากนี้ Richard (อ้างถึงใน หทัยวรรณ ไชยะกุล, 2544) ยังกล่าวว่า การพิจารณาความงามของบทประพันธ์ควรดูตั้งแต่ระดับคำขึ้นไป เพราะในหนึ่งคำจะประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ

- 1.1) ความหมาย พิจารณาความหมายของคำทั้งความหมายโดยตรง และความหมายโดยนัย
- 1.2) ความรู้สึก หรือที่เรียกว่าอารมณ์สะท้อนใจ
- 1.3) น้ำเสียงของผู้แต่ง
- 1.4) เจตคติซึ่งเป็นความคิดของผู้แต่ง

2) การวิจารณ์แนวจิตวิทยา

จิตวิทยามีบทบาทเกี่ยวข้องกับการสร้างงานวรรณกรรมอย่างแยกกันไม่ออก เพราะวรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของชีวิตมนุษย์ที่ผู้ประพันธ์บรรยายและแจ่มแจ้งความรู้สึกนึกคิดของผู้ประพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยผ่านตัวละคร (หทัยวรรณ ไชยะกุล, 2544) การวิจารณ์แนวนี้อาศัยความรู้ทางด้านจิตวิทยาทั่วไปเพื่ออธิบายพฤติกรรมปกติ และความรู้ทางด้านจิตวิเคราะห์ของ Freud เพื่ออธิบายพฤติกรรมที่ไม่ปกติที่ยากแก่การเข้าใจหรือค้นหาสาเหตุ

3) การวิจารณ์แนวสังคม

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2541) กล่าวว่า แนวการวิจารณ์นี้ ถือว่าวรรณกรรมก็เช่นเดียวกับสถาบันอื่นๆในสังคม ย่อมเป็นการสะท้อนหรือเป็นผลของปัจจัยต่างๆทางวัตถุ การสะท้อนสังคมของวรรณกรรม จึงไม่ใช่เป็นการสะท้อนในรูปของเอกสารทางประวัติศาสตร์ แต่เป็นภาพสะท้อนสังคม ความคิดเห็นของผู้เขียน และเหตุการณ์ด้านหนึ่งของสังคม หมายความว่า วรรณกรรมที่ผู้เขียนบันทึกนั้นมีความเป็นจริงของสังคมสอดแทรกอยู่ส่วนหนึ่ง (ยุวฉัตร บุญสนิท, 2538 อ้างถึงใน หทัยวรรณ ไชยะกุล, 2544)

4) แนวการวิจารณ์แบบใหม่

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2541) กล่าวว่า แนวการวิจารณ์แบบนี้เกิดขึ้นราว ค.ศ.1930 และยังเป็นที่ยินยอมกันอยู่จนปัจจุบันนี้ หลักการสำคัญของแนวการวิจารณ์นี้ มีดังนี้

4.1) ไม่เห็นด้วยกับแนวการวิจารณ์วรรณกรรมแบบเก่า แนววิจารณ์นี้ศึกษาวรรณกรรมแต่ละเรื่องในฐานะที่เป็นวัตถุศิลปะ โดยไม่คำนึงว่าเกิดขึ้นในสมัยใด หรือประวัติชีวิตของผู้แต่ง

4.2) เห็นว่านักวิจารณ์ไม่ควรพะวงอยู่กับปัญหาศีลธรรม หรือปรัชญาในวรรณคดี จนลืมไปว่าลักษณะที่แท้จริงของวรรณคดี คือ ให้ความอภิรมย์และเพลิดเพลิน

4.3) ถือการวิเคราะห์ทำนองแต่งสำคัญกว่าการพิจารณาเนื้อเรื่อง นักวิจารณ์แบบนี้สนใจเป็นพิเศษในเรื่องทำนองแต่ง โครงสร้างของเรื่อง ตลอดจนภาพพจน์

4.4) ถือว่าวรรณกรรมวิจารณ์เป็นศิลปะประเภทหนึ่ง และเห็นว่าวรรณกรรมวิจารณ์มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจวรรณกรรม และทำให้ผู้อ่านเพลิดเพลินจากบทวิจารณ์นั้นๆ

5) การวิจารณ์วรรณกรรมปัจจุบัน

การวิจารณ์วรรณกรรมปัจจุบัน หมายถึง การวิจารณ์นวนิยายและเรื่องสั้นเท่านั้น มิได้รวมไปถึงกวีนิพนธ์ และสารคดีอื่นๆ Wellek and Warren (อ้างถึงใน อิงอร สุพันธุ์วณิช, 2547) กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการวิจารณ์วรรณกรรมว่า การวิจารณ์วรรณกรรมตามปกติจะเป็นการวิจารณ์เพื่อบอกลักษณะขององค์ประกอบที่สำคัญของนวนิยาย ซึ่งมี 3 ส่วน คือ โครงเรื่อง การสร้างตัวละคร และฉาก แต่ผู้วิจารณ์ไม่จำเป็นต้องไปพิจารณาว่าองค์ประกอบแต่ละส่วนนั้นจะเป็นสิ่งที่กำหนดลักษณะขององค์ประกอบอื่นๆ

Haines (1974 อ้างถึงใน อิงอร สุพันธุ์วณิช, 2547) กล่าวว่าจุดสำคัญในการวิจารณ์นวนิยายสามารถพิจารณาได้ ดังนี้

5.1) แก่นเรื่อง เนื้อหา โครงเรื่อง ผู้วิจารณ์อธิบายให้ทราบว่าแก่นของเรื่อง เนื้อหา และโครงเรื่องของเรื่องที่จะวิจารณ์นั้นเป็นอย่างไร

5.2) ฉากและช่วงเวลา ผู้วิจารณ์พิจารณาว่าเรื่องเกิดขึ้นในช่วงเวลาใด และฉากที่ปรากฏสมจริงหรือไม่ และมีอิทธิพลต่อตัวละครอย่างไร

5.3) การสร้างตัวละคร ผู้วิจารณ์พิจารณาว่าตัวละครมีลักษณะอย่างไร การสร้างตัวละครนั้นสมจริงหรือไม่

5.4) โครงสร้าง ผู้วิจารณ์พิจารณาว่าองค์ประกอบต่างๆที่สำคัญของนวนิยาย ได้แก่ แก่นเรื่อง เนื้อหา โครงเรื่อง ฉาก และการสร้างตัวละครนั้น ประสานกันอย่างไรมีเอกภาพหรือไม่

5.5) รูปแบบ และประเภท ผู้วิจารณ์พิจารณาว่าสิ่งที่ตนวิจารณ์นั้นมีรูปแบบอย่างไร หรือประเภทใด

5.6) กลวิธีการแต่ง ผู้วิจารณ์พิจารณาถึงเทคนิค กลวิธี และลักษณะการแต่งที่ผู้แต่งใช้ในเรื่องนั้นๆ

5.7) สาระสำคัญ ผู้วิจารณ์พิจารณาสาระสำคัญทั้งในด้านที่เกี่ยวข้องกับตัวละคร ฉาก ความมุ่งหมาย และเนื้อหาของเรื่อง

2.10 แนวคิดและหลักการในการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก

จากความหมาย ลักษณะ และทฤษฎีการวิจารณ์วรรณกรรม สิ่งสำคัญพื้นฐานในการวิพากษ์วรรณกรรม คือ การเข้าใจลักษณะวรรณกรรม การแยกแยะองค์ประกอบของวรรณกรรม แต่ละชั้นตามทฤษฎีและการศึกษาวรรณกรรม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในการตัดสินวรรณกรรมชั้นนั้นๆ การสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็กเล็กนั้น สิ่งแรกที่จะปูพื้นฐานให้เด็กสามารถนำไปใช้ในการวิพากษ์วรรณกรรมระดับสูงได้ คือ ความเข้าใจ การตีความ และความซาบซึ้งในวรรณกรรม โดยการศึกษาจากองค์ประกอบของวรรณกรรม

นักวิจัยหลายคนมีข้อมูลว่า ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องราวของเด็กเริ่มต้นตั้งแต่วัยอนุบาล และแม้แต่เด็กอายุ 2 ขวบครึ่งก็สามารถรับรู้ถึงความรู้สึกเบื้องต้นของเรื่องได้ (Applebee, 1978, 1980; Pitcher and Prelinger, 1963 อ้างถึงใน Hoskisson and Tompkins, 1987)

การพัฒนาความซาบซึ้งในวรรณกรรมของเด็กนั้น มีความสัมพันธ์กับการเติบโตของประสบการณ์กับวรรณกรรมของเด็ก โดยเริ่มจากนิทานเรื่องแรกหรือบทกลอนบทแรกที่เด็กได้ฟัง เด็กเล็กเกือบทุกคนรักในเรื่องราวที่ได้ฟัง ครูจึงเป็นผู้ที่สามารถทำให้เด็กได้มีโอกาสสัมผัสและมีความพึงพอใจในวรรณกรรม โดยเป็นผู้เสนอวรรณกรรมผ่านการอ่าน หรือการเล่าเรื่อง เมื่อไรที่เด็กแสดงความสนใจในเรื่องราวจากตัวของเขาเอง นั้นย่อมแสดงให้เห็นถึงจุดเริ่มต้นของการซาบซึ้งในวรรณกรรมของเด็ก (Whitehead, 1968) การศึกษาโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร มุมมองของเรื่อง รูปแบบการนำเสนอเรื่อง จึงเป็นการสร้างพื้นฐานความเข้าใจในวรรณกรรมของเด็ก (Cornett, 2003) เด็กจะมีการตอบสนองต่อวรรณกรรมที่ลึกซึ้งได้นั้นจะต้องพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจในสิ่งที่เด็กได้อ่าน สำหรับหนังสือประเภทบันเทิงคดีนั้น Gunning (2003) พบว่าเด็กสามารถที่จะตัดสินคุณภาพของลักษณะของตัวละคร โครงเรื่อง แก่นเรื่อง รูปแบบการนำเสนอเรื่อง และฉากได้

Whitehead (1968) ได้แบ่งการสอนการตีความวรรณกรรมในลักษณะการอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟังออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟัง และ 2) ขั้นการทำกิจกรรมจากเรื่องที่ฟัง Tomlinson and Lynch-Brown (1996) ได้กล่าวถึง การพัฒนาการสอนโดยใช้วรรณกรรม แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นมีประสบการณ์กับวรรณกรรม และ 2) ขั้นตอบสนองต่อวรรณกรรม

จากหลักการในการใช้วรรณกรรมในการสอน ความเข้าใจ การตีความ และ ความซาบซึ้งในวรรณกรรม โดยการศึกษาคงประกอบของวรรณกรรม หรือการสอนพื้นฐาน การวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็กนั้น สามารถสรุปได้เป็นขั้นตอน ดังนี้

2.10.1 กิจกรรมการอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟัง (Reading aloud)

หลายคนเชื่อว่าวรรณกรรมที่ดีนั้นควรได้รับการฟังเพื่อที่จะได้เกิดความซาบซึ้งอย่างเต็มที่ สิ่งหนึ่งที่เด็กทุกวัยได้รับความสนุกสนาน คือ การได้ฟังวรรณกรรมในน้ำเสียงที่รื่นรมย์ การอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟังทุกวันเป็นช่วงเวลาในการแนะนำเด็กให้รู้จักกับวรรณกรรม และซาบซึ้งในวรรณกรรม (Whitehead, 1968)

จุดประสงค์ของการอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟังมีดังนี้

- 1) เด็กได้มีโอกาสค้นพบวรรณกรรมที่ดี การได้ฟังเรื่องราวโดยครูอ่านให้ฟังนั้นช่วยให้เด็กมีโอกาสได้รับสิ่งที่ต้องการสื่อจากวรรณกรรม ซึ่งบางครั้งเด็กไม่สามารถอ่านวรรณกรรมเรื่องนั้นด้วยตนเอง หรือยังเล็งเกินไปที่จะสามารถอ่านหนังสือเองได้ การอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟังจึงเป็นการช่วยเด็กได้
 - 2) การที่เด็กได้นั่งฟังวรรณกรรมที่ครูอ่านให้ฟังร่วมกันเป็นการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในห้องเรียน การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในห้องเรียน
 - 3) ในวรรณกรรมทุกเรื่องที่อ่านให้เด็กฟัง สามารถที่จะส่งเสริมการคิดให้เด็กได้ โดยวรรณกรรมแต่ละเรื่องสามารถเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กเรียนอยู่ได้
 - 4) การอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟัง เป็นการเปิดเผยให้เด็กได้เห็นว่าคุณภาพของวรรณกรรมที่ดีเป็นอย่างไร โดยดูจากตัวละคร โครงเรื่อง การใช้ภาษา และลักษณะการเขียน ทั้งนี้ก็เพื่อพัฒนารสนิยมด้านวรรณกรรมของเด็ก
 - 5) ความเพลิดเพลินที่ครูได้รับจากการอ่านวรรณกรรมเท่ากับเป็นรางวัลที่ส่งผลให้เด็กเกิดความเพลิดเพลินด้วยเช่นกัน
 - 6) การอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟัง ก็เพื่อกระตุ้นให้เด็กใช้จินตนาการในการขีดเขียน อภิปราย หรือเพื่อการพัฒนาทางภาษา แต่เหตุผลที่สำคัญคือ เพื่อความสนุกสนาน Ruddell and Ruddell (1995) กล่าวว่า การอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟังนั้นเป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่ช่วยให้เด็กได้รับความสนุกสนานจากวรรณกรรม และให้โอกาสเด็กได้พัฒนาการตอบสนองต่อวรรณกรรมและการเข้าใจในวรรณกรรมได้
- ก่อนที่ครูจะอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟังนั้น ครูจะต้องเตรียมตัวโดยการอ่านในใจก่อน หลังจากนั้นทดลองอ่านออกเสียงเพื่อให้รู้ว่าควรใช้เสียงอย่างไรในช่วงไหนถึงจะเหมาะสมกับ

อารมณ์ของเรื่องในตอนนั้นๆ การเตรียมเด็กให้พร้อมสำหรับเรื่องที่ครูจะอ่านให้ฟัง เริ่มจากการเล่าคร่าวๆถึงภูมิหลังของวรรณกรรมที่เลือกมาอ่าน การแนะนำข้อมูลของผู้แต่ง นอกจากนั้นการจัดบรรยากาศให้เด็กเกิดความสุขสบายในขณะที่ฟังการเล่าเรื่องก็เป็นสิ่งที่สำคัญเช่นกัน

ขณะที่อ่านวรรณกรรม ควรใช้เสียงที่เหมาะสมและหลากหลายเพื่อที่จะสร้างตัวละคร ฉาก และการพัฒนาการดำเนินเรื่อง การใช้จินตนาการและความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่อง ช่วยในการแสดงลักษณะท่าทางในการอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟัง ครูสามารถประเมินความเหมาะสมของวรรณกรรมที่เลือกมาอ่านได้จากความสนใจและการตอบสนองของเด็ก โดยดูได้จากเนื้อหา ของเรื่อง ความยาว หรือตอนที่นำมาเล่าว่าเหมาะสมหรือไม่

Tomlinson and Lynch-Brown (1996) กล่าวว่า กิจกรรมการอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟัง เป็นกิจกรรมที่มีพลังในการกระตุ้นให้เด็กได้เกิดประสบการณ์กับวรรณกรรม มีขั้นตอนดังนี้

1) การเตรียมตัวในการอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟัง

หลังจากที่เลือกวรรณกรรมที่จะอ่านให้เด็กฟังได้แล้ว จึงเริ่มเตรียมเด็กให้พร้อมสำหรับกิจกรรม โดยครูจัดสถานที่ให้เด็กนั่ง และถามคำถามเพื่อเตรียมตัวให้เด็กพร้อมที่จะฟัง จากนั้นเริ่มต้นด้วยการแนะนำหนังสือ ชื่อเรื่อง ผู้แต่ง ผู้วาด ถึงแม้ว่าเด็กจะอายุน้อยเพียงไรก็ตาม สิ่งเหล่านี้จะสอนให้เด็กรู้ว่าวรรณกรรมเหล่านี้ถูกเขียนขึ้นจากคนจริงๆซึ่ง เรียกว่า ผู้แต่ง และภาพที่เห็นในหนังสือก็เกิดจากคนวาด ซึ่งเรียกว่า ผู้วาด การแนะนำหนังสือนี้ ควรใช้เวลาเพียงไม่นาน สิ่งเหล่านี้เป็นการเตรียมให้เด็กเกิดความพร้อมที่จะฟังและให้เด็กเกิดความสนใจในวรรณกรรมที่ครูจะอ่านให้ฟังด้วย

2) การอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟัง

หลังจากขั้นเตรียมตัวในการอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟังแล้ว ครูอ่านเรื่องให้เด็กฟัง ซึ่งต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆต่อไปนี้

2.1) ตำแหน่งที่ครูนั่งต้องไม่ไกลเกินไป เด็กทุกคนสามารถมองเห็นภาพในหนังสือได้อย่างชัดเจน

2.2) การถือหนังสือของครู ต้องให้เด็กเห็นภาพในหนังสือได้อย่างชัดเจน ซึ่งอาจถือโดยที่สามารถมองเห็นได้ทั้งครูและเด็ก หรือจะผลัดกันดูระหว่างครูกับเด็กก็ได้ การฟังและการได้เห็นรูปอย่างชัดเจนเป็นส่วนสำคัญในการกระตุ้นความคิดและจินตนาการเด็ก

2.3) การอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟังนั้น เปรียบเหมือนการแสดงละครเล็กๆ การอ่านอย่างกระตือรือร้น การใช้เสียงที่เป็นลักษณะละคร การเปลี่ยนเสียงเมื่อตัวละครเปลี่ยนไป การหยุดสำหรับช่วงตื่นเต้น ระดับเสียงสูงต่ำที่หลากหลาย การใช้เสียงดังเบา และการใช้จังหวะช้าเร็วในการอ่านวรรณกรรม

2.4) การใช้การเคลื่อนไหวร่างกาย สีหน้าและท่าทางของครูในขณะที่อ่าน จะทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ระหว่างความหวาดกลัว ความสงสัยในตอนหนึ่งของเรื่อง กับ รอยยิ้มในตอนที่สนุกสนาน สามารถนำพาให้เด็กได้เข้าถึงวรรณกรรมได้อย่างแท้จริง

2.5) การสบตากับเด็กขณะที่อ่านวรรณกรรมให้เด็กฟัง เพื่อที่จะสามารถมั่นใจได้ว่าครูสามารถรับรู้ปฏิกิริยาตอบสนองของเด็กได้ตลอดเวลา การสบตาที่ดีจะสามารถช่วยในเรื่องการคุมชั้นเรียนได้อีกด้วย นอกจากนี้ยังทำให้รู้ว่าคำใดจากเรื่องที่ต้องการคำอธิบาย

2.6) การอ่านวรรณกรรมควรอ่านตั้งแต่ต้นจนจบเรื่องโดยไม่ขาดตอน หากมีเด็กบางคนต้องการคำตอบหรือออกความเห็น ครูก็สามารถที่จะตอบสนองได้แต่ควรใช้เวลาอย่างรวดเร็วและดำเนินการอ่านต่อไป

กล่าวโดยสรุป กิจกรรมการอ่านวรรณกรรมนั้นเป็นกิจกรรมที่นำวรรณกรรมสำหรับเด็กมาใช้อ่านให้เด็กฟังในกิจกรรมกลุ่มใหญ่ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ชั้นย่อยๆ คือ

- 1) ชั้นเตรียมก่อนการอ่านวรรณกรรม เป็นการเตรียมการของครูในการอ่านให้เด็กฟัง และเป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะฟังวรรณกรรม นอกจากนี้ยังเป็นชั้นแนะนำวรรณกรรมที่จะอ่านอย่างสั้นๆ ให้เด็กได้รู้จักก่อนการอ่าน
- 2) ชั้นอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟัง ในขั้นนี้การอ่านของครูจะต้องใช้น้ำเสียง และท่าทางการแสดงออกให้เหมาะสม มีการสบตา และให้เด็กสามารถเห็นภาพในหนังสือได้อย่างชัดเจน

2.10.2 กิจกรรมอภิปรายเกี่ยวกับวรรณกรรมร่วมกัน

หลังจากกิจกรรมการอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟัง การสนทนาอภิปรายเกี่ยวกับวรรณกรรมเรื่องนั้นๆ เป็นกิจกรรมที่ให้เด็กมีการตอบสนองต่อวรรณกรรมที่ได้ฟังไป และยังเป็น การทบทวนเรื่องราวในวรรณกรรมให้เด็กเข้าใจประเด็นต่างๆของวรรณกรรมอีกด้วย

Whitehead (1968) ได้นำเสนอกระบวนการ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องจาก กิจกรรมการอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟังกิจกรรมหนึ่งคือ การอภิปรายองค์ประกอบของวรรณกรรม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่อง ตัวละคร โครงเรื่อง ฉาก แก่นเรื่อง และคำศัพท์ที่ใช้ในเรื่อง

Tomlinson and Lynch-Brown (1996) กล่าวว่า หลังจากที่เด็กได้ฟังวรรณกรรม แล้วครูควรเปิดโอกาสให้เด็กได้มีการตอบสนองและแสดงความรู้สึกที่ดีต่อวรรณกรรมที่เด็กได้ฟัง ผ่านกิจกรรมต่างๆ การตอบสนองโดยการพูดเป็นกิจกรรมหนึ่ง ซึ่งสามารถแสดงออกได้ในลักษณะต่างๆ คือ

1) การอภิปราย โดยส่วนมากการอภิปรายกลุ่มใหญ่ทั้งชั้น จะทำเมื่อมีกิจกรรม การอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟัง ขณะที่มีการอภิปราย ความเข้าใจในวรรณกรรมมีบทบาทสำคัญมาก หลักของการอภิปรายเป็นการคำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างความคิดและความรู้สึกที่มีต่อ วรรณกรรม ตัวละครในเรื่อง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และผลที่เกิดจากเรื่อง ดังนั้น เพื่อที่จะกระตุ้น การอภิปรายกลุ่มใหญ่ทั้งชั้น ครูจึงเป็นผู้ผลักดันให้เด็กได้แสดงการตอบสนองของตนได้โดยการใช้ คำถามปลายเปิด

Gunning (2003) กล่าวว่า การอภิปรายกลุ่มเพื่อกระตุ้นการตอบสนองเป็น เทคนิคหนึ่งในการส่งเสริมการตอบสนองอย่างจริงจังต่อวรรณกรรมของเด็ก สังคมการตีความเป็น การแลกเปลี่ยนข้อความที่กลุ่มผู้ใหญ่มักปฏิบัติ ในการแลกเปลี่ยนนี้สามารถทำได้ใน รูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะอย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นการ การอภิปรายนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ทั้ง การอภิปรายกลุ่มใหญ่ทั้งชั้นเรียน การอภิปรายกลุ่มย่อย หรือการอภิปรายเป็นคู่

2) การใช้คำถาม ควรมุ่งที่การตอบที่หลากหลาย ซึ่งไม่เน้นคำตอบที่ถูกหรือผิด คำถามชนิดนี้จะสามารถทำให้การอภิปรายดำเนินไปได้ด้วยดีมากกว่า การถามคำถามที่มีเพียง คำตอบเดียวที่ถูกต้อง

การใช้คำถามเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาความเข้าใจในเรื่องที่อ่านได้ Langer (1990) อ้างถึงใน Gunning, (2003) ได้เสนอคำถาม 4 ประเภท ดังนี้

1) คำถามเพื่อความเข้าใจเบื้องต้น การถามคำถามลักษณะนี้เด็กสามารถรวบรวม แบ่งปันการตอบสนองของตนต่อวรรณกรรมนั้นๆ

2) คำถามเพื่อพัฒนาการตีความเป็นการถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กได้คิด อย่างลึกซึ้งมากขึ้นเกี่ยวกับเรื่องที่ได้อ่านหรือได้ฟัง คำถามลักษณะนี้สามารถช่วยให้เด็กเกิด ความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของเรื่องราว พัฒนาการของตัวละคร แก่นเรื่อง และฉาก

3) คำถามที่สะท้อนจากประสบการณ์ส่วนตัวของเด็ก ถามเพื่อช่วยให้เด็กสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เด็กได้อ่านหรือได้ฟังกับประสบการณ์หรือความรู้เดิมของเด็ก คำถามลักษณะนี้ช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจและเกิดความรู้สึกร่วม

4) คำถามเพื่อการประเมินค่า คำถามระดับนี้ทำให้เด็กได้ก้าวไปอีกขั้นหนึ่งของการวิพากษ์วรรณกรรมโดยเปรียบวรรณกรรมเหมือนงานศิลปะชิ้นหนึ่ง เด็กสามารถเปรียบเทียบวรรณกรรมชิ้นนี้กับชิ้นอื่นที่เด็กเคยอ่าน ในลักษณะของตัวละคร โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ฉาก รูปแบบการนำเสนอเรื่อง หรือสิ่งที่มีผลต่อเรื่องทั้งหมด

กล่าวโดยสรุปกิจกรรมอภิปรายเกี่ยวกับวรรณกรรมร่วมกัน เป็นการอภิปรายกลุ่มใหญ่ โดยการอภิปรายพูดคุยจะเกี่ยวเนื่องกับวรรณกรรมที่เด็กได้ฟัง เพื่อให้เด็กได้ทบทวนเรื่องราวในวรรณกรรมได้เข้าใจประเด็นต่าง ๆ ของวรรณกรรมโดยแยกแยะ ตรวจสอบ และตัดสินคุณภาพองค์ประกอบโครงสร้างพื้นฐานของวรรณกรรม เช่น โครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร และแก่นเรื่อง

2.10.3 กิจกรรมขยายความเข้าใจในองค์ประกอบของวรรณกรรม

นอกจากกิจกรรมอภิปรายเกี่ยวกับวรรณกรรมร่วมกันแล้ว ยังมีกิจกรรมอื่นๆที่ช่วยพัฒนาความเข้าใจ ความซาบซึ้ง และการวิพากษ์วรรณกรรม ดังต่อไปนี้

Huck และคณะ (1997) กล่าวว่า การขยายความเข้าใจของเด็กที่มีต่อวรรณกรรมจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กได้ทำงานที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซึ่งมีความหมายต่อเด็ก โดยผ่านการพูดคุย การประดิษฐ์สิ่งต่างๆ การเขียน การแสดง และดนตรี เด็กจะได้รับความพึงพอใจ และทำให้เด็กสามารถทำความเข้าใจในสิ่งที่อ่านได้กระจ่างขึ้น เช่น

1) กิจกรรมการปะติด และการวาดภาพ เมื่อเด็กได้วาดหรือประดิษฐ์รูปภาพจากส่วนหนึ่งของเรื่อง เช่น ส่วนที่ชอบที่สุดในเรื่อง การกระทำของตัวละครในเรื่อง เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความตื่นเต้นได้ ครูจึงมีหน้าที่เตรียมอุปกรณ์ต่างๆให้พร้อม ทำท่ายกความคิดของเด็ก และชื่นชมผลงานของเด็ก ครูสามารถช่วยเด็กในการคิดเกี่ยวกับวรรณกรรมได้โดยใช้คำถามเพื่อที่จะให้เด็กมองได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

2) จิตรกรรมฝาผนัง จิตรกรรมฝาผนังก่อให้เกิดโอกาสในการทำงานและการวางแผนร่วมกันของเด็ก จิตรกรรมฝาผนังสามารถทำให้เด็กได้จัดเรียงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่อง การให้เหตุผลในการชอบตัวละครของเด็ก หรือแก่นของเรื่องที่เรียนอยู่

3) การใช้แผนภาพ (Graphic organizer) แผนภาพเป็นการจัดความคิดให้อยู่ในรูปที่สามารถมองเห็นได้ กิจกรรมที่ใช้แผนภาพนี้สามารถช่วยให้เด็กวิเคราะห์ส่วนต่างๆของเรื่อง สังเคราะห์วรรณกรรมหลายๆเรื่อง และใช้ประเมินในการอ่านภายหลัง

4) งานฝีมือ การประดิษฐ์สิ่งต่างๆสามารถช่วยเด็กให้เด็กได้เข้าถึงตัวละครในหนังสือได้อย่างแท้จริง

Tomlinson and Lynch-Brown (1996) กล่าวว่า การตอบสนองโดยการเขียนเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ได้มีการตอบสนองและแสดงความรู้สึกที่ดีต่อวรรณกรรมที่เด็กได้ฟังซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมที่มีลักษณะต่างๆ ดังนี้

1) กิจกรรมการปะติด และการวาดภาพ เด็กสามารถประดิษฐ์ภาพ และทำภาพปะติด เพื่อจะแสดงให้เห็นถึงเรื่องที่ตนชอบ การจัดหัวข้ออุปกรณ์ที่หลากหลาย เพื่อที่จะให้เด็กได้สร้างสรรค์ผลงานจากวรรณกรรม เป็นการส่งเสริมให้เด็กเกิดความกระตือรือร้นและเกิดความคิดสร้างสรรค์

2) การทำหนังสือเล่มเล็กและเล่มใหญ่ของเด็ก เด็กมีความสามารถที่จะแต่งเรื่องของตนเองได้ มีวิธีการหลากหลายในการที่จะทำหนังสือในห้องเรียน มีตั้งแต่ที่จะให้เด็กทำงานง่ายๆเป็นรูปเดี่ยวๆตามหัวข้อ จนถึงงานที่ซับซ้อนขึ้น การนำกระดาษแข็งมาทำปกของหนังสือ หรืออาจเป็นผ้าก็ได้ ซึ่งทำให้นหนังสือนั้นดูเป็นหนังสือจริงๆมากขึ้น การทำหนังสือนั้นเด็กสามารถทำเป็นงานเดี่ยว หรือทำเป็นคู่ก็ได้

3) การทำเส้นเวลา เส้นเวลาเป็นรายละเอียดของช่วงเวลาในเรื่องที่เป็นรูปร่างซึ่งมองเห็นได้ เกิดจากการวาดเส้นยาว จากนั้นใส่ช่วงเวลาได้เส้นในลักษณะที่มีระยะห่างเท่ากันในแต่ละช่วง เส้นเวลานี้เป็นการจัดลำดับเหตุการณ์ในเรื่อง และยังทำให้เด็กได้มีโอกาสเปรียบเทียบเหตุการณ์ต่างๆในประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นจากวรรณกรรมแต่ละเรื่อง

กล่าวโดยสรุป กิจกรรมขยายความเข้าใจในองค์ประกอบของวรรณกรรม เป็นกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมต่างๆซึ่งช่วยให้เข้าใจในวรรณกรรมดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นตัวละคร ฉาก หรือการดำเนินเรื่อง เช่น กิจกรรมการวาดภาพ และปะติด จิตรกรรมฝาผนัง งานประดิษฐ์ต่างๆ การทำหนังสือเล่มเล็ก การทำเส้นเวลา การใช้แผนภาพในการแสดงความคิด

มีงานวิจัยของไทยและต่างประเทศ ที่ศึกษาการส่งเสริมการเข้าใจวรรณกรรมในการสอนความเข้าใจ การตีความ และความซาบซึ้งในวรรณกรรม ดังนี้

กานดา ศรีพรวิสิฐ (2539) ได้พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาไทย เพื่อความเข้าใจโดยใช้กิจกรรมซึ่งนำการคิดในการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจในระดับการอ่านตีความของนักเรียนหลังเข้าร่วมโปรแกรม สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อลิสซา เพ็ชรรัตน์ (2539) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการจับใจความของเด็กวัยอนุบาลโดยใช้เทคนิคการเล่านิทานแบบซ้ำเรื่อง ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการจับใจความสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 2) กลุ่มทดลองมีความสามารถในการใช้ภาษาพูดสื่อความหมายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ (2540) ได้พัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทย โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) เมื่อสิ้นสุดการทดลองใช้โปรแกรมฯ นักเรียนมีความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราว ความพึงพอใจในการอ่าน และความพึงพอใจในการเขียนสูงกว่าเมื่อเริ่มทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 2) เมื่อสิ้นสุดการทดลองใช้โปรแกรม นักเรียนร้อยละ 100 มีความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราว ความพึงพอใจในการอ่าน และความพึงพอใจในการเขียนสูงกว่าเมื่อเริ่มทดลอง

Griffey และคณะ (1988) ได้ศึกษาผลของการตั้งคำถามด้วยตนเอง และฝึกการจำแนกองค์ประกอบของเรื่องราว ที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านของผู้ที่มีปัญหาในการอ่านระดับประถมศึกษา พบว่าการผสมผสานระหว่างการตั้งคำถามด้วยตนเอง และฝึกการจำแนกองค์ประกอบของเรื่องราว ส่งผลให้ผู้อ่านได้มีความเข้าใจในการอ่านสูงขึ้น

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การส่งเสริมการใช้วรรณกรรมในการสอน และการจำแนกศึกษาองค์ประกอบของวรรณกรรม สามารถทำให้เด็กมีความเข้าใจ เกิดความพึงพอใจ และเกิดความซาบซึ้งในวรรณกรรมชิ้นนั้นๆ ได้ ซึ่งเป็นพื้นฐานหลักในการให้เหตุผล และนำไปสู่การวิพากษ์วรรณกรรมในระดับสูงขึ้นไปได้ นอกจากนี้การศึกษาวรรณกรรมยังสามารถพัฒนาทักษะความสามารถด้านต่างๆของเด็ก ได้แก่ การเรียนรู้ภาษา ความสามารถในการคิด รวมไปถึงด้านศีลธรรม นอกจากนี้วรรณกรรมยังสามารถเป็นส่วนหนึ่งที่กระตุ้นการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระแขนงต่างๆอีกด้วย

3. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับภาษาและการคิด

ศิริโสภาคย์ บุรพาเดชะ (2528) กล่าวถึงการคิดกับภาษาว่า ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในกระบวนการคิด ภาษาเป็นสื่อทางความคิดของมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความเข้าใจ และการคิดยังเป็นพฤติกรรมซึ่งอาศัยสัญลักษณ์เป็นสื่อกลางถ่ายทอดความคิดไปมาระหว่างกัน ภาษาจึงเป็นสิ่งที่หนึ่งซึ่งช่วยถ่ายทอดความคิดมนุษย์

Tough (1983) กล่าวว่า การพัฒนาภาษามีความสำคัญอย่างมากต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก

เนื่องจากภาษาและการคิดเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน จึงทำให้เกิดทฤษฎีเกี่ยวกับการคิดกับภาษามากมาย สามารถสรุปได้ ดังนี้

1) ทฤษฎีของ Piaget ในการศึกษา Piaget สังเกตว่าความสามารถทางสติปัญญา มี 4 ขั้น (อ้างถึงใน Seigler, 1998)

1.1) ขั้นที่ 1 จะปรากฏในการเคลื่อนไหวสัมผัส (Sensorimotor) ตั้งแต่แรกเกิด-2 ปี ก่อนที่ความสามารถทางภาษาในรูปแบบใดๆ จะปรากฏขึ้น การคิดจะขึ้นอยู่กับรับรู้การเคลื่อนไหวเท่านั้น

1.2) ขั้นที่ 2 คือ ขั้นก่อนปฏิบัติการ (Preoperational) อายุ 2-7 ปี เด็กจะสามารถใช้ประโยคสั้นๆ ภาษาของเด็กในขั้นนี้จะมีลักษณะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางมากกว่าที่จะมีลักษณะทางสังคมในการเปลี่ยนแปลงคำพูด เพราะเด็กจะพูดคนเดียวไม่ฟังคู่สนทนามากนัก

1.3) ขั้นที่ 3 คือ ขั้นปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรม (Concrete operational) อายุ 7-12 ปี เด็กจะมีพัฒนาการทางด้านไวยากรณ์ และโครงสร้างของรูปประโยค การคิดในขั้นตอนนี้ต้องอาศัยภาษามากขึ้น โดยจะใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการเตรียมปฏิบัติการทางการคิด แต่ภาษานั้นยังไม่สามารถทำให้เกิดการคิดขั้นปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรมได้

1.4) ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิบัติการอย่างเป็นทางการ (Formal operational) อายุ 12 ปีขึ้นไป ภาษามีความสำคัญต่อการคิดในขั้นนี้มาก เพราะการคิดในขั้นตอนนี้ความสามารถในการใช้สัญลักษณ์แทนวัตถุสิ่งของ เป็นการสร้างมโนทัศน์ให้มีความสัมพันธ์กับนามธรรม แต่ความสามารถทางภาษาในขั้นสูงแต่เพียงอย่างเดียวสามารถทำให้เกิดพัฒนาการทางการคิดสูงขั้นนี้ได้

2) ทฤษฎีรูสเซียเกี่ยวกับการคิดและภาษา

ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการพูดโดยยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เป็นปฏิกริยาที่เห็นได้จากภายนอก ต่อมาการพูดนี้จะกลับเข้าไปในจิตใจของบุคคลเป็นความคิด การคิดคือการพูดภายใน หมายถึง การทำงานของอวัยวะทางการพูดนั้นจะเกิดพร้อมๆ กับกระบวนการคิดในอัตราความถี่ค่อนข้างมาก

แต่ไม่สม่ำเสมอ ดังนั้นการคิดจึงพัฒนามาจากภาษา (Kests and Keats, 1979 อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2524)

3) ทฤษฎีสัมพันธภาพทางภาษา

ทฤษฎีนี้กล่าวว่า การคิดนั้นถูกจำกัดขอบเขตด้วยลักษณะทางภาษาของบุคคล ผู้นำทางความคิดในเรื่องนี้ คือ Whorf ซึ่งเชื่อว่าภาษาและการคิดมีความสัมพันธ์กัน ทฤษฎีนี้เชื่อว่าคนที่ใช้ภาษาต่างกันจะมีการรับรู้ การมองโลกในแง่มุมมองและความละเอียดลออที่แตกต่างกันไป โดยเฉพาะทางด้านไวยากรณ์และคำศัพท์ต่างๆ ซึ่งช่วยให้บุคคลที่ใช้ภาษาแตกต่างกันมีการคิดและการรับรู้สภาพแวดล้อมแตกต่างกันไปได้ (Seigler, 1998)

4) ทฤษฎีชีวพัฒนาทางภาษา

Lenneberg เชื่อว่า ความสามารถทางภาษานั้นเกิดจากวุฒิภาวะทางกายภาพของมนุษย์ ซึ่งทำให้บุคคลบรรลุวุฒิภาวะทางการคิดโดยทั่วไป และภาษาคือส่วนหนึ่งของกระบวนการคิด (Kests and Keats, 1979 อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2524)

5) ทฤษฎีเซาว์นปีญญา

Vygotsky (1962 อ้างถึงใน สุรงค์ คุ้มตระกูล, 2541) กล่าวว่า การสื่อสารเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเจริญเติบโตของเด็ก เมื่อเด็กเติบโตขึ้นเด็กจะเรียนรู้มากขึ้น ความต้องการของมนุษย์จะเกิดขึ้นพร้อมกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การพูดเป็นกระบวนการทางสติปัญญาขั้นสูงที่ถูกสร้างขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ประกอบด้วย ความสามารถในการวางแผน การประเมิน ความจำ และเหตุผล การพูดของเด็กเป็นเสมือนกลไกในการวางแผนและการสร้างแนวคิด ซึ่งเป็นวิธีที่พัฒนาความสามารถในการคิดของเด็ก

Vygotsky แบ่งระดับเซาว์นปีญญาออกเป็น 2 ชั้น คือ

1) ระดับเซาว์นปีญญาขั้นต้น (Elementary mental processes) หมายถึง เซาว์นปีญญาตามธรรมชาติที่ไม่ต้องเรียนรู้ เช่น ความสามารถในการใช้ส่วนต่างๆของร่างกาย ความสามารถในการช่วยเหลือตัวเองตามธรรมชาติ

2) ระดับเซาว์นปีญญาขั้นสูง (Higher mental processes) หมายถึง เซาว์นปีญญาที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูและการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้โดยให้ภาษา ทำให้เด็กเรียนรู้ความคิดรวบยอด และเข้าใจสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ Vygotsky แบ่งพัฒนาการทางภาษาออกเป็น 3 ชั้น คือ

1) ภาษาสังคม (Social Speech) แรกเกิด-3 ปี เด็กจะรู้จักการใช้ภาษาเพื่อแสดงความคิดหรืออารมณ์ ใช้ภาษาในการควบคุมพฤติกรรมหรือการกระทำของผู้อื่น

2) ภาษาที่พูดกับตนเอง (Egocentric Speech) เกิดขึ้นเมื่ออายุ 3-7 ปี เด็กวัยนี้จะใช้ภาษาพูดกับตนเองโดยไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับใคร บางครั้งอาจใช้ภาษาที่เหมือนออกคำสั่งกับตนเอง โดยออกเสียงให้ผู้อื่นได้ยินด้วย ซึ่งการใช้ภาษาพูดกับตนเองนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการคิด

3) ภาษาที่พูดในใจเฉพาะตน (Inner Speech) เกิดขึ้นเมื่อเด็กอายุ 7 ปี เด็กจะเปลี่ยนการใช้ภาษาที่พูดกับตนเอง ไปสู่ภาษาที่พูดในใจ และการคิดที่เป็นคำพูด (verbal thinking)

Vygotsky เชื่อว่า ภาษาเป็นเครื่องมือของการคิด การพัฒนาเชาวน์ปัญญาขั้นสูง พัฒนาการของภาษาและความคิดของเด็กเริ่มด้วยการพัฒนาที่แยกจากกัน แต่เมื่ออายุมากขึ้น พัฒนาการทั้ง 2 อย่างจะพัฒนาร่วมกัน

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการคิดกับภาษา สามารถสรุปได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1) ภาษามีอิทธิพลต่อการคิด ดังเห็นได้จาก ทฤษฎีของ Whorf ที่เชื่อว่า ภาษาที่แตกต่างกันจะส่งผลให้เกิดการมองโลกที่แตกต่างและส่งผลให้เกิดการคิดที่แตกต่างกันออกไปด้วย และทฤษฎีรูสเซีย ที่เชื่อว่า ความคิดพัฒนามาจากภาษา

2) การคิดมีอิทธิพลต่อภาษา ดังเห็นได้จาก ทฤษฎีของ Piaget ที่เชื่อว่า ภาษาเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดพัฒนาการทางการคิด พัฒนาการทางภาษาจึงเป็นเพียงความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางสติปัญญา มากกว่าเป็นสาเหตุให้เกิดการพัฒนาทางสติปัญญา และทฤษฎีของ Lenneberg ที่เชื่อว่า ภาษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการคิด

3) ภาษาและการคิดมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน ดังเห็นได้จาก ทฤษฎีเชาวน์ปัญญาของ Vygotsky ที่เชื่อว่า ในช่วงแรกภาษาและการคิดมีการพัฒนาอย่างเป็นอิสระ แต่เมื่ออายุมากขึ้น พัฒนาการทั้ง 2 อย่างจะพัฒนาร่วมกัน

4. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการคิดของเด็กปฐมวัย

4.1 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางการคิดของเด็กปฐมวัย

นักจิตวิทยา นักการศึกษา ได้นำเสนอแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการคิดและการเรียนรู้ไว้มากมาย สรุปได้ดังนี้

4.1.1 หลักการกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของ Bloom (Bloom's Taxonomy of Educational Objective)

Bloom (1961 อ้างถึงใน ทิศนา เขมมณี และคณะ, 2544) ได้จำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Cognitive Domain) ด้านความรู้สึก

หรือเจตคติ (Affective Domain) และด้านทักษะ (Psycho-Motor Domain) ด้านความรู้การเรียนรู้ทางสติปัญญาหรือการคิด (Cognitive Domain) นั้นแบ่งออกได้เป็น 6 ระดับ คือ

- 1) ระดับความรู้ความจำ (Memory)
 - 1.1) ความรู้เฉพาะสิ่ง (Knowledge of Specifics)
 - 1.1.1) ความรู้ศัพท์เฉพาะ (Knowledge of Terminology)
 - 1.1.2) ความรู้ข้อเท็จจริงเฉพาะสิ่ง (Knowledge of Specific Facts)
 - 1.2) ความรู้เกี่ยวกับวิธีการจัดการเฉพาะสิ่ง (Knowledge of Way and Means of Dealing with Specific)
 - 1.2.1) ความรู้เรื่องแบบแผนนิยม (Knowledge of Conventions)
 - 1.2.2) ความรู้เรื่องแนวโน้มและลำดับเหตุการณ์ (Knowledge of Trend and Sequence)
 - 1.2.3) ความรู้เรื่องการจัดจำพวกและประเภท (Knowledge of Classifications and Categories)
 - 1.2.4) ความรู้เรื่องเกณฑ์ (Knowledge of Criteria)
 - 1.2.5) ความรู้เรื่องระเบียบวิธี (Knowledge of Methodology)
 - 1.3) ความรู้เรื่องสากลและเรื่องนามธรรมในสาขาต่างๆ (Knowledge of the Universals and Abstraction Field)
 - 1.3.1) ความรู้เรื่องหลักการและข้อสรุปทั่วไป (Knowledge of Principles and Generalizations)
 - 1.3.2) ความรู้เรื่องทฤษฎีและโครงสร้าง (Knowledge of Theories and Structures)
- 2) ระดับความเข้าใจ (Comprehension)
 - 2.1) การแปล (Translation)
 - 2.2) การตีความ (Interpretation)
 - 2.3) การสรุปอ้างอิง (Extrapolation)
- 3) ระดับการประยุกต์ใช้ (Application)
 - 3.1) การประยุกต์ (Application)
- 4) ระดับการวิเคราะห์ (Analysis)
 - 4.1) การวิเคราะห์หน่วยย่อย (Analysis of Elements)
 - 4.2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Analysis of Relationship)

4.3) การวิเคราะห์หลักการจัดระเบียบ (Analysis of Organization and Principles)

5) ระดับการสังเคราะห์ (Synthesis)

5.1) ผลิตผลที่สื่อความหมายหรือมีลักษณะพิเศษเฉพาะ (Production of a Unique Communication)

5.2) ผลิตผลในลักษณะของแผนงานหรือชุดปฏิบัติการ (Production of a Plan, or Proposed Set of Operations)

5.3) ผลิตผลในลักษณะของความสัมพันธ์เชิงนามธรรม (Derivation of Set of Abstract Relations)

6) ระดับการประเมิน (Evaluation)

6.1) การตัดสินตามเกณฑ์ภายใน (Judgment in Terms of Internal Criteria)

6.2) การตัดสินตามเกณฑ์ภายนอก (Judgment in Terms of External Criteria)

จากแนวคิด Bloom ได้แสดงให้เห็นว่า การคิดของบุคคลนั้นมีขั้นตอน โดยเริ่มจากการรู้ การเข้าใจ และพัฒนาต่อไปถึงขั้นวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล

4.1.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget (Piaget's Theory of Intellectual Development) (อ้างถึงใน สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2541) ได้แบ่งกระบวนการทางสติปัญญาออกเป็น 4 ขั้นตามช่วงอายุ ได้แก่

1) ขั้นพัฒนาสติปัญญาทางกล้ามเนื้อและประสาทสัมผัส (Sensorimotor) เกิดขึ้นในช่วงอายุ 0-2 ปี เป็นช่วงที่ความคิดของเด็กมีปฏิริยาสะท้อนกลับอย่างอัตโนมัติ เริ่มเรียนรู้ความเชื่อมโยงของคำกับกิจกรรม การเคลื่อนไหวทางกายมีผลสืบเนื่องจากประสบการณ์แรก

2) ขั้นก่อนปฏิบัติการ (Preoperational) เกิดขึ้นในช่วงอายุ 2-7 ปี เป็นขั้นที่เด็กให้สัญลักษณ์ต่อสิ่งของหรือประสบการณ์ เช่น การใช้ไม้บล็อกแทนตึก หรือเส้นขีดเขียนแทนคำที่ใช้เรียก คน สิ่งของ และเด็กจะมีความสามารถในการใช้คำ และประโยคที่ซับซ้อนขึ้น

3) ขั้นปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรม (Concrete operational) เกิดขึ้นในช่วงอายุ 7-12 ปี เด็กสามารถคิดเกี่ยวกับแนวคิดต่างๆ ได้หลายลักษณะ และสามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบประโยค

4) ขั้นปฏิบัติการอย่างเป็นทางการ (Formal operational) เกิดขึ้นในช่วงอายุ 12 ปี ขึ้นไป เด็กจะมีการใช้เหตุผลที่เป็นนามธรรม

Piaget กล่าวว่า เด็กจะสามารถพัฒนาผ่านขั้นต่างๆเหล่านี้ โดยอาศัยกระบวนการ 3 กระบวนการ ได้แก่ การซึมซับประสบการณ์ (Assimilation) เกิดขึ้นในช่วงแรกเกิดถึง 2 ปี เด็กรวมข้อมูลจากประสบการณ์เข้าสู่ความจำ Piaget เชื่อว่า การที่เด็กพุดเข้าไปเข้ามาในช่วงนี้ เนื่องจากเด็กมีความพอใจกับการใช้ภาษา การปรับปรุงโครงสร้าง (Accommodation) เกิดขึ้นเมื่อเด็กปรับความคิดและการกระทำของตนให้เข้ากับข้อมูลใหม่ที่ได้รับ และการทำให้เกิดความสมดุล (Equilibration) เกิดขึ้นเมื่อเด็กมีความพึงพอใจในกิจกรรม เด็กจะเกิดความต้องการซึ่งความต้องการนี้จะนำเด็กไปสู่การเผชิญสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความไม่พอใจหรือไม่สมดุล เมื่อเด็กสามารถปรับสถานการณ์ไปสู่ความพึงพอใจได้จึงจะทำให้เด็กเกิดความสมดุล

Piaget เชื่อว่าพัฒนาการของเด็กในแต่ละระยะจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจากระดับต่ำกว่าไปสู่ระดับที่สูงขึ้น โดยไม่มีการกระโดดข้ามขั้น แต่บางช่วงอาจเกิดขึ้นเร็วหรือช้าได้

4.1.3 ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการค้นพบของ Bruner (Bruner's Theory of Discovery Learning)

Bruner (1966, อ้างถึงใน นกเนตร ธรรมบวร, 2544) มีความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคมผู้เรียนจะต้องลงมือปฏิบัติ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้โดยมีพื้นฐานอยู่บนประสบการณ์หรือความรู้เดิม และได้จัดลำดับขั้นพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กหรือโครงสร้างทางสติปัญญาเป็น 3 ขั้น ดังนี้

1) Enactive stage

ขั้นนี้จะเกิดขึ้นตั้งแต่แรกเกิด-2 ปี เด็กจะเรียนรู้และเข้าใจสิ่งแวดล้อมผ่านการลงมือปฏิบัติ โดยการเรียนรู้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความสามารถด้านการเคลื่อนไหว การใช้ร่างกายหรือส่วนต่างๆของร่างกายในการแสดงออกซึ่งความรู้สึกร่างกายของตนเอง

2) Iconic stage

ขั้นนี้เด็กจะเรียนรู้ผ่านการมองรูปภาพ หรือตัวแบบ เด็กเริ่มพัฒนาวิธีการจำโดยใช้จินตนาการมากขึ้น ความเข้าใจสิ่งต่างๆรอบตัวของเด็กจะขึ้นอยู่กับการรับรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสมากกว่าภาษา การเรียนรู้ขั้นนี้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการเรียนหรือการแสดงผ่านงานศิลปะซึ่งต้องใช้ทั้งสายตาและทักษะทางด้านมิติสัมพันธ์

3) Symbolic stage

ในขั้นนี้เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่างๆโดยผ่านระบบสัญลักษณ์ เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน และการจัดลำดับ รวมถึงสิ่งต่างๆที่เป็นนามธรรม ซึ่งช่วยให้เด็กเข้าใจข้อมูลต่างๆที่ซับซ้อนมากขึ้น

จากแนวคิดนี้ Bruner ได้เสนอทฤษฎีในการเรียนการสอนว่าควรประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) ผู้เรียนต้องมีแรงจูงใจภายใน มีความอยากรู้ อยากรู้อยากเห็นและต้องการค้นพบสิ่งต่างๆรอบตัว
- 2) โครงสร้างของบทเรียนต้องจัดให้เหมาะสมกับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและเข้าใจในเนื้อหา
- 3) การจัดลำดับความยาก-ง่ายของบทเรียนโดยคำนึงถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน

- 4) การให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียน

ตามแนวคิดของ Bruner (1996 อ้างถึงใน นกเนตร ธรรมบวร, 2544) วิธีการที่มนุษย์จัดการกับความรู้อ自己有 2 วิธี คือ

- 1) การคิดเชิงวิทยาศาสตร์-ตรรกศาสตร์
- 2) การคิดในเชิงเรื่องราว

กล่าวโดยสรุป Bruner เชื่อว่า การเรียนรู้ของคนพัฒนาตามขั้นตอนเริ่มจากการเรียนรู้ผ่านการกระทำ ต่อมาเรียนรู้ผ่านการมองรูปภาพ หรือตัวแบบและการคิดโดยจินตนาการ จากนั้นจึงเรียนรู้ผ่านระบบสัญลักษณ์และเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม โดยการเรียนรู้จะพัฒนาได้ดีเมื่อได้รับประสบการณ์และการกระตุ้นอย่างเหมาะสม

4.2 ทักษะการคิด

การคิด เป็น กระบวนการทำงานของสมองที่ใช้ประสบการณ์มาสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสิ่งเร้า และสภาพแวดล้อม โดยนำมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ สังเคราะห์ และประเมินอย่างมีระบบ และมีเหตุผล เพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม หรือสร้างสรรค์ (กรมวิชาการ, 2542)

ทักษะการคิดมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ หลวงวิจิตรวาทการ (2544) กล่าวว่า การคิดเป็นสิ่งสำคัญของมนุษย์ที่จะประสบความสำเร็จ การคิดที่มีลักษณะเฉียบแหลมทันคน ทันเหตุการณ์ เหล่านี้เป็นเครื่องมือช่วยที่สำคัญในวิถีทางการดำเนินชีวิต

ในปัจจุบันสาระที่เกี่ยวข้องกับการคิดที่เป็นหลักหรือมิติใหญ่ๆ มีทั้งหมดด้วยกัน 6 ด้าน ได้แก่

- 1) มิติด้านข้อมูลหรือเนื้อหาที่ใช้ในการคิด
- 2) มิติด้านคุณสมบัติที่อำนวยความสะดวก
- 3) มิติด้านทักษะการคิด
- 4) มิติด้านลักษณะการคิด
- 5) มิติด้านกระบวนการคิด
- 6) มิติด้านการควบคุมและประเมินการคิดของตน

มิติด้านทักษะการคิด เป็นหนึ่งในมิติการคิด 6 ด้าน ทิศนา ขัมมณี และคณะ (2544) กล่าวว่า ในการคิดบุคคลจำเป็นต้องมีทักษะพื้นฐานหลายประการในการดำเนินการคิด ทักษะที่นับเป็นทักษะการคิดขั้นพื้นฐานจะมีลักษณะย่อยซึ่งมีกระบวนการหรือขั้นตอนในการคิดไม่มาก ทักษะที่มีกระบวนการหรือขั้นตอนมากและซับซ้อนส่วนใหญ่จะต้องใช้ทักษะพื้นฐานหลายทักษะผสมผสานกัน ซึ่งจะเรียกว่า ทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะการคิดเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการคิดของบุคคล บุคคลจะคิดได้ดีจำเป็นต้องมีทักษะการคิดที่จำเป็นมาบ้างแล้ว และเช่นเดียวกัน การคิดของบุคคลก็จะมีส่วนส่งผลไปถึงการพัฒนาทักษะการคิดของบุคคลนั้นด้วย

ทักษะการคิด หมายถึง ความสามารถย่อยๆ ในการคิดในลักษณะต่างๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของกระบวนการคิดที่สลับซับซ้อน ทักษะการคิดอาจจัดเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 2 ประเภท ดังนี้ (ศรีนคร วิทยะสิรินันท์ อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี และคณะ, 2544)

- 1) ทักษะการคิดพื้นฐาน หมายถึง ทักษะการคิดที่เป็นพื้นฐานเบื้องต้นต่อการคิดในระดับที่สูงขึ้นหรือซับซ้อน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นทักษะการสื่อความหมายที่บุคคลทุกคนจำเป็นต้องใช้ในการสื่อสารความคิดตน ประกอบด้วย

- 1.1) ทักษะการสื่อความหมาย หมายถึง ทักษะการรับสารที่แสดงถึงความคิดของผู้อื่นเข้ามาเพื่อรับรู้ ตีความแล้วจดจำ และเมื่อต้องการที่จะระลึกเพื่อนำมาเรียบเรียงและถ่ายทอดความคิดของตนให้แก่ผู้อื่น โดยแปลงความคิดให้อยู่ในรูปของภาษาต่างๆ ทั้งที่เป็นข้อความ คำพูด ศิลปะ ดนตรี คณิตศาสตร์ ฯลฯ การรับและถ่ายทอดความคิดด้วยภาษา ข้อความ คำพูด เป็นสิ่งที่นิยมใช้กันมากที่สุด โดยเฉพาะในการเรียนในระบบโรงเรียน ทักษะการสื่อความหมายที่สำคัญๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวันมีมากมายหลายทักษะ ได้แก่ การฟัง การอ่าน การรับรู้ การจดจำ การจำ การคงสิ่งที่เรียนไปแล้วไว้ได้ภายหลัง การบอกความรู้ได้จากตัวเลือกที่กำหนด การบอกความรู้ ออกมาได้ด้วยตนเอง การใช้ข้อมูล การบรรยาย การอธิบาย การทำให้กระจ่าง การพูด การเขียน และการแสดงออกถึงความสามารถของตน

1.2) ทักษะการคิดที่เป็นแกน หรือทักษะการคิดทั่วไป หมายถึง ทักษะการคิดที่จำเป็นต้องใช้อยู่เสมอในการดำรงชีวิตประจำวัน และเป็นพื้นฐานของการคิดขั้นสูงที่มีความสลับซับซ้อน ซึ่งคนเราจำเป็นต้องใช้ในการเรียนรู้เนื้อหาทางวิชาการต่างๆ ตลอดจนใช้ในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ได้แก่ การสังเกต การสำรวจ การตั้งคำถาม การเก็บรวบรวมข้อมูล การระบุการจำแนกแยกแยะ การจัดลำดับ การเปรียบเทียบ การจัดหมวดหมู่ การสรุปอ้างอิง การแปล การตีความ การเชื่อมโยง การขยายความ การให้เหตุผล และสรุปย่อ

2) ทักษะการคิดขั้นสูง หรือทักษะการคิดที่ซับซ้อน หมายถึง ทักษะการคิดที่มีขั้นตอนหลายชั้น และต้องอาศัยทักษะการสื่อความหมายและทักษะการคิดที่เป็นแกนหลายๆทักษะในแต่ละชั้น ทักษะการคิดขั้นสูงจึงจะพัฒนาได้เมื่อเด็กพัฒนาทักษะการคิดพื้นฐานจนมีความรู้ความชำนาญพอสมควร ทักษะการคิดขั้นสูงที่สำคัญ ได้แก่ การสรุปความ การให้คำจำกัดความ การวิเคราะห์ การผสมผสานข้อมูล การจัดระบบความคิด การสร้างองค์ความรู้ใหม่ การกำหนดโครงสร้าง การแก้ไขปรับปรุงโครงสร้างความรู้เสียใหม่ การค้นหาแบบแผน การหาความเชื่อพื้นฐาน การคาดคะเนหรือพยากรณ์ การตั้งสมมติฐาน การทดสอบสมมติฐาน การตั้งเกณฑ์ การพิสูจน์ความจริง และการประยุกต์ใช้ความรู้

ทักษะการจัดลำดับ การขยายความ และการตีความ เป็นทักษะการคิดที่สำคัญทักษะหนึ่งในทักษะการคิดที่เป็นแกน หรือทักษะการคิดทั่วไป ซึ่งมีตัวบ่งชี้และทักษะย่อย ดังนี้

4.2.1 การจัดลำดับ

Bloom (1956) กล่าวว่า ความรู้เรื่องแนวโน้มและลำดับเหตุการณ์ นั้นเป็นการรวมความสัมพันธ์ระหว่างแต่ละเหตุการณ์โดยใช้เวลาเป็นตัวแบ่งแยก รวมไปถึงการเกี่ยวของของเวลา และการเป็นเหตุเป็นผลของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์เฉพาะ

การจัดลำดับ เป็นหนึ่งในทักษะการคิดที่เป็นแกน หรือทักษะการคิดทั่วไป โดยมีทักษะย่อยดังนี้ (ศรินทร วิริยะสิรินันท์ อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี และคณะ, 2544)

- 1) การกำหนดมิติที่จะจัดลำดับให้แก่สิ่งต่าง ๆ ที่กำหนดให้ เช่น จำนวน
- 2) การระบุระดับของสิ่งของที่กำหนดให้แต่ละชั้น/อัน เช่น มาก น้อย
- 3) การกำหนดทิศทางของระดับที่จัดเรียง เช่น มากไปหาน้อย
- 4) การนำสิ่งต่าง ๆ แต่ละสิ่งจัดเรียงโดยเปรียบเทียบระดับระหว่างกันและกันให้ไปในทิศทางที่กำหนด เช่น มากไปหาน้อย

4.2.2 การขยายความ

การขยายความเป็นหนึ่งในทักษะการคิดที่เป็นแกน หรือทักษะการคิดทั่วไป โดยมีทักษะย่อยดังนี้ (ศรินธร วิทยะสิรินันท์ อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี และคณะ, 2544)

- 1) พิจารณาและเลือกประเด็นสิ่งที่ต้องการขยายความ เช่น ตัวละครเอกในเรื่อง
- 2) พิจารณาวัตถุประสงค์ของการขยายความ เช่น เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเหตุผลของพฤติกรรมของตัวละครในเหตุการณ์ต่างๆในภายหลัง
- 3) การเลือกมิติหรือแง่มุมที่จะขยายความ เช่น นิสัยใจคอ พื้นฐานทางครอบครัว และระดับการศึกษา
- 4) การระบุลักษณะหรือคุณสมบัติ รวมทั้งอาจยกตัวอย่างประกอบในแต่ละมิติหรือแง่มุมที่ต้องการขยายความนั้น เช่น เป็นคนโมโหร้าย เก๋ร้ายกราด โดยมักจะด่าทอผู้อื่นด้วยคำหยาบคาย

4.2.3 การตีความ

Dallmann และคณะ (1975) ได้ให้ความหมายของการตีความว่า หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจสิ่งที่ไม่ได้กล่าวไว้ตรง ๆ ในเนื้อเรื่อง

Bloom (1956) กล่าวว่า ในการตีความ ผู้อ่านต้องสามารถแปลความหมายของส่วนสำคัญในแต่ละตอนได้ ไม่เพียงแต่คำและประโยคเท่านั้น แต่ต้องรวมไปถึงสิ่งต่างๆที่ผู้แต่งใช้แทนความหมาย การตีความต้องไม่เพียงแต่สามารถอ่านได้เป็นตอนๆเท่านั้น แต่จะต้องเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างแต่ละตอน การเรียงลำดับ การเรียบเรียงขึ้นใหม่ในใจ เพื่อที่จะได้เห็นภาพทั้งหมดและนำไปเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของผู้อ่านได้

สิ่งสำคัญในการตีความ คือ เมื่อได้รับสิ่งที่ต้องนำไปตีความแล้ว ผู้เรียนสามารถเข้าใจและระบุ แนวคิดหลักในเรื่องได้เท่ากับเข้าใจในความสัมพันธ์ของสิ่งนั้น

การตีความเป็นหนึ่งในทักษะการคิดที่เป็นแกน หรือทักษะการคิดทั่วไป โดยมีทักษะย่อย 3 ระดับ ดังนี้ (ศรินธร วิทยะสิรินันท์ อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี และคณะ, 2544)

- 1) การตีความเพื่อระบุถึงสิ่งที่ผู้สื่อไม่ได้บอกตรง ๆ
 - 1.1) การพิจารณาข้อมูลต่างๆที่ได้รับว่ามีความสัมพันธ์กับสิ่งใดบ้าง โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิม
 - 1.2) การเปรียบเทียบเพื่อหาสิ่งที่มีความสัมพันธ์ร่วมของข้อมูลต่างๆเหล่านั้น

1.3) การใช้หลักเหตุผล เพื่อพิจารณาและคัดเลือกว่าสิ่งที่เป็นความสัมพันธ์ร่วมสิ่งใดน่าจะเป็นสิ่งที่ผู้สื่อสารต้องการสื่อให้แก่ผู้อื่น โดยอาศัยความรู้เกี่ยวกับตัวผู้สื่อสาร ลักษณะของสาร โอกาส และสถานการณ์ของการสื่อสาร บริบทขณะสื่อสาร และการคาดคะเน การรับรู้เกี่ยวกับผู้รับสารจากมุมมองของผู้สื่อสาร

2) การตีความเพื่อหาความหมายที่แท้จริง

2.1) การใช้หลักเหตุผลประกอบกับความรู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้สื่อสาร และผู้รับสาร เพื่อระบุว่า

2.1.1) ความหมายผิวเผินของสารนี้คืออะไร ความหมายที่แท้จริงของสารนี้คืออะไร ความหมายทั้งสองต่างกันอย่างไร

2.1.2) เจตนาที่แท้จริงของผู้สื่อสารคืออะไร ตรงกับเจตนาที่ปรากฏเพียงผิวเผินหรือไม่เพราะอะไร

2.1.3) สาเหตุที่มีการสื่อสารที่ไม่ตรงไปตรงมา หรือสารที่มีความหมายระดับผิวเผินกับระดับแฝงเร้นไม่เหมือนกันคืออะไร

2.1.4) สารที่สื่อมาสะท้อนให้เห็นถึง ความเชื่อ หรือแนวคิดอย่างไรของผู้สื่อ

3) การตีความเพื่อสร้างความรู้ใหม่

3.1) การใช้ทฤษฎีแนวคิดเป็นหลักหรือแนวในการอธิบายความเป็นเหตุเป็นผลของข้อมูล หรืออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลต่างๆที่ได้มา

4.3 การสอนทักษะการคิด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546) ได้กล่าวถึงสาระการเรียนรู้ในส่วนของประสบการณ์สำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย ที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาผ่านการคิด การสังเกต การจำแนกและเปรียบเทียบ และเวลา ซึ่งมีลักษณะกิจกรรม ดังนี้

1) การคิด

1.1) การรู้จักสิ่งต่าง ๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรส และดมกลิ่น

1.2) การเลียนแบบการกระทำและเสียงต่าง ๆ

- 1.3) การเชื่อมโยงภาพ ภาพถ่าย และรูปแบบต่างๆ กับ สิ่งของหรือสถานที่จริง
- 1.4) การรับรู้ และแสดงความรู้สึกผ่านสื่อ วัสดุ ของเล่น และผลงาน
- 1.5) การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อวัสดุต่าง ๆ
- 2) การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ
 - 2.1) การสำรวจและอธิบายความเหมือน ความต่างของ สิ่งต่าง ๆ
 - 2.2) การจับคู่ การจำแนก และการจัดกลุ่ม
 - 2.3) การเปรียบเทียบ
 - 2.4) การคาดคะเนสิ่งต่างๆ
 - 2.5) การเรียงลำดับสิ่งต่างๆ
 - 2.6) การตั้งสมมติฐาน
 - 2.7) การทดลองสิ่งต่างๆ
 - 2.8) การสืบค้นข้อมูล
 - 2.9) การใช้หรืออธิบายสิ่งต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย
- 3) เวลา
 - 3.1) การเริ่มต้นและการหยุดการกระทำโดยสัญญาณ
 - 3.2) การเปรียบเทียบเวลา เช่น ตอนเช้า ตอนเย็น เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้ ฯลฯ
 - 3.3) การเรียงลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ
 - 3.4) การสังเกตความเปลี่ยนแปลงของฤดู

จากงานวิจัยหลายชิ้นพบว่า การคิด เป็นสิ่งที่สอนได้ (Beyer, 1988; Pressesien, 1986; Mayer, 1987, อ้างถึงใน สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2541) และเป็นสิ่งที่ครูทุกคนควรจะสอนไม่ว่าจะสอนในวิชาใดก็ตาม สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2541) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับตัวแปรที่สำคัญ 4 ตัวแปร คือ

- 1) กระบวนการพื้นฐาน
- 2) ความรู้เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่คิด
- 3) ความรู้เกี่ยวกับความรู้ความคิดของตนเอง
- 4) ทักษะคิดหรือเจตคติ

จากการประชุมของนักการศึกษาประเทศต่างๆ ที่ The Wingspread Conference Center in Racine, Wisconsin State ในปี 1984 พบว่า แนวทางการศึกษาที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยและทดลองเพื่อพัฒนาการคิด สรุปได้ 3 แนว คือ (เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์, 2530)

- 1) การสอนเพื่อให้เกิด (Teaching for Thinking) เป็นการสอนที่เน้นในด้านเนื้อหาวิชาการโดยมีการปรับเปลี่ยนเพื่อเพิ่มความสามารถในการคิดของเด็ก

2) การสอนการคิด (Teaching of Thinking) เป็นการสอนที่เน้นเกี่ยวกับกระบวนการทางสมองที่นำมาใช้ในการคิด โดยเฉพาะเป็นการปลูกฝังทักษะการคิดโดยตรง ลักษณะของงานที่นำมาใช้สอนจะไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาการที่เรียนในโรงเรียน แนวทางการสอนจะแตกต่างกันออกไปตามทฤษฎี และความเชื่อพื้นฐานของแต่ละคนที่นำมาพัฒนาเป็นโปรแกรมการสอน

3) การสอนเกี่ยวกับการคิด (Teaching about Thinking) เป็นการสอนที่เน้นการใช้ทักษะการคิดเป็นเนื้อหาสาระของการสอน โดยการช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้รู้และเข้าใจกระบวนการคิดของตนเองเพื่อให้เกิดทักษะการคิดที่เรียกว่า Metacognition คือรู้ว่าตนเองรู้อะไร ต้องรู้อะไร และยังไม่รู้อะไร ตลอดจนสามารถควบคุมและตรวจสอบการคิดของตนเองได้

ในการสอนทักษะการคิด การถามคำถาม และการอภิปรายเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทักษะความเข้าใจ เพื่อที่จะไปพัฒนาทักษะการคิดระดับสูงต่อไป Ruddell (2002) ได้ให้ลักษณะคำถามและการกระทำที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดไว้ดังนี้

- 1) คำถามเพื่อมองจุดใดจุดหนึ่ง
การใช้คำถามประเภทนี้ เป็นการเลือกจุดใดจุดหนึ่งเพื่อนำมาใช้ในการอภิปราย การใช้คำถามประเภทนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้นำความรู้ที่มีเป็นพื้นฐานอยู่มาใช้กับสิ่งที่ได้อ่าน
- 2) คำถามเพื่อการขยาย
การใช้คำถามประเภทนี้ เป็นการเพิ่มข้อมูลในเรื่องที่กำลังอภิปรายอยู่
- 3) คำถามเพื่อการทำให้กระจ่าง
การใช้คำถามประเภทนี้ เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้อธิบาย และสกัดความคิดในการตอบสนอง
- 4) คำถามเพื่อการยกระดับการคิด
การใช้คำถามประเภทนี้ เป็นการนำการตอบสนองต่อเรื่องที่กำลังอภิปรายมากระตุ้นให้เกิดความเข้าใจและการคิดในระดับที่สูงขึ้นไป
- 5) คำถามเพื่อการรับเข้า
การใช้คำถามประเภทนี้ มุ่งให้นักเรียนเกิดการรับรู้ในการตอบสนองของตน โดยปราศจากการขยายความใดๆ
- 6) คำถามเพื่อการควบคุม
การใช้คำถามประเภทนี้มีจุดประสงค์เพื่อการเป็นผู้ควบคุมการอภิปราย สามารถใช้ได้ไม่ว่าจะเป็นครู หรือนักเรียน
- 7) การวางเฉย

การใช้การวางเฉยเป็นสิ่งที่ครูควรหลีกเลี่ยง เพราะเมื่อการถามคำถาม หรือ พฤติกรรมของนักเรียนไม่ได้รับการตอบสนอง ย่อมทำให้เกิดผลกระทบที่ร้ายแรงกับการเข้าใจ เกี่ยวกับตนเองของเด็ก และจะมีผลไปถึงการมีส่วนร่วมในการอภิปรายของเด็กอีกด้วย

8) การให้เวลา

การให้เวลาเกิดขึ้นเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสในการสะท้อนความคิดของตน ครูต้องให้ เวลาเด็กเพียงพอในการคิดก่อนที่การอภิปรายจะเริ่มขึ้น การให้เวลานี้เป็นการใช้ความเงียบเพื่อเป็น การกระตุ้นให้เด็กเกิดการตอบสนอง

มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการคิดด้านต่างๆของเด็ก ดังนี้ ตริเพชร แสงเทียน (2534) ได้ศึกษาความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นประกอบการใช้คำถามของครูที่มีความแตกต่างกัน พบว่า 1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสร้างสรรค์ประกอบการใช้คำถามของครูแบบกึ่ง ชี้แนะมีความคิดเชิงเหตุผลเพิ่มขึ้น และ 2) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสร้างสรรค์ ประกอบการใช้คำถามของครูแบบกึ่งชี้แนะและเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่น สร้างสรรค์ประกอบการใช้คำถามของครูแบบชี้แนะมีความคิดเชิงเหตุผลแตกต่างกัน กล่าวคือ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสร้างสรรค์ประกอบการใช้คำถามของครูแบบกึ่ง ชี้แนะ มีความคิดเชิงเหตุผลสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสร้างสรรค์ ประกอบการใช้คำถามของครูแบบชี้แนะ

จิรพร ไชยเผือก (2540) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมการเล่นทรายเปียกที่มีต่อทักษะ การคิดของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นทรายเปียก และการเล่นน้ำเล่นทรายปกติ มีทักษะการคิดสูงขึ้น โดยเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่น ทรายเปียก กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นน้ำเล่นทรายแบบปกติมีทักษะการคิด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ปัทมศิริ ธีรานุรักษ์ (2544) ได้ศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนว การสอนแบบชุมชนแห่งการสืบสอบเชิงปรัชญาที่มีต่อทักษะการคิดของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะการคิดหลังการทดลองสูงกว่าก่อน การทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวการสอนแบบชุมชนแห่งการสืบสอบเชิงปรัชญา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 2) หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทักษะ การคิดสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 3) การสอนตามแนวการสอนแบบ ชุมชนแห่งการสืบสอบเชิงปรัชญาและบุคลิกภาพของผู้เรียนไม่มีปฏิสัมพันธ์กันในด้านทักษะการคิด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 4) นักเรียนที่มีบุคลิกภาพต่างกันมีคะแนนทักษะการคิด ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ทักษะการคิดสามารถเริ่มสอนได้ตั้งแต่เด็กเล็ก โดยผ่านกิจกรรมที่เด็กสนใจ การใช้คำถามที่กระตุ้นให้เกิดทักษะการคิดลักษณะต่างๆ และในระดับการคิดที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก จากง่ายไปสู่ยากเป็นพื้นฐานให้เด็กพัฒนาการคิดไปสู่การคิดระดับสูงได้

4.4 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบวัดความสามารถในการคิด

ในการวัดความสามารถในการคิดสามารถทำได้หลายวิธี รูปแบบแนวทางของการวัดความสามารถในการคิดจำแนกประเภทของการวัดออกเป็น 2 แนวทาง คือ (ศิริชัย กาญจนวาสี อ่างถึงโน ทิศนา ชนมมณี และคณะ, 2544)

1) แนวทางของนักวัดกลุ่มจิตมิติ (Psychometrics)

แนวทางการวัดนี้เป็นของกลุ่มนักวัดทางการศึกษาและนักจิตวิทยาที่พยายามศึกษาและวัดคุณลักษณะภายในของมนุษย์ เริ่มจากการศึกษาและวัดเชาวน์ปัญญา ศึกษาโครงสร้างทางสมองของมนุษย์ด้วยความเชื่อว่า มีลักษณะเป็นองค์ประกอบและมีระดับความสามารถที่แตกต่างกันในแต่ละคน ซึ่งสามารถวัดได้โดยการให้แบบสอบถามมาตรฐาน ต่อมาได้ขยายแนวคิดของการวัดความสามารถทางสมองสู่การวัดผลสัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ ความถนัด และความสามารถในด้านต่างๆ รวมทั้งความสามารถในการคิดด้วย

2) แนวทางของการวัดจากการปฏิบัติจริง (Authentic Performance Measurement)

แนวทางการวัดนี้เป็นทางเลือกใหม่ที่เสนอโดยกลุ่มนักวัดการเรียนรู้ในบริบทที่เป็นธรรมชาติ โดยเน้นการวัดจากการปฏิบัติในชีวิตจริงที่มีคุณค่าต่อตัวผู้ปฏิบัติ มิติของการวัดทักษะการคิดซับซ้อนในการปฏิบัติงาน ความร่วมมือในการแก้ปัญหาและการประเมินตนเอง เทคนิคการวัดใช้การสังเกตสภาพงานที่ปฏิบัติจริงจากการเขียนเรียงความ การแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ และการรวบรวมงานในแฟ้มสะสมงาน

ในการวัดความสามารถในการคิดตามแนวทางของกลุ่มจิตมิติ สามารถทำได้ 2 ทาง คือ การใช้แบบสอบถามมาตรฐานที่ใช้สำหรับวัดความสามารถในการคิดที่มีผู้สร้างเอาไว้แล้ว หรือ ถ้าแบบสอบถามสำหรับการคิดที่มีใช้กันอยู่ทั่วไปไม่สอดคล้องกับเป้าหมายการวัด เช่น

จุดเน้นที่ต้องการ ขอบเขตความสามารถทางการคิดที่มุ่งวัด หรือกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการใช้แบบสอบ สามารถสร้างแบบวัดการคิดขึ้นเอง เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการในการวัดอย่างแท้จริง

4.4.1 หลักการสร้างแบบวัดความสามารถทางการคิด

การคิด (Thinking) เป็นกิจกรรมทางสมองที่เกิดขึ้นตลอดเวลา การคิดที่เราสนใจในที่นี้เป็นการคิดอย่างมีจุดมุ่งหมาย (Directed Thinking) ซึ่งเป็นการคิดที่นำไปสู่เป้าหมายโดยตรง หรือคิดค้นข้อสรุปอันเป็นคำตอบสำหรับตัดสินใจหรือแก้ปัญหาสิ่งใดสิ่งใดหนึ่ง การคิดจึงเป็นความสามารถอย่างหนึ่งทางสมอง การคิดเป็นนามธรรมที่มีลักษณะซับซ้อน ไม่สามารถมองเห็น ไม่สามารถสังเกต สัมผัสวัดได้โดยตรง จึงต้องอาศัยหลักการวัดทางจิตมิติมาช่วยในการวัด

การวัดความสามารถทางการคิดของบุคคล ผู้สร้างเครื่องมือจะต้องมีความรอบรู้ในแนวคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับการคิด เพื่อนำมาเป็นกรอบหรือโครงสร้างของการคิด เมื่อมีการกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของโครงสร้างหรือองค์ประกอบการคิดแล้ว จะทำให้ได้ตัวชี้วัดหรือลักษณะพฤติกรรมเฉพาะที่เป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถบ่งชี้ถึงโครงสร้างหรือองค์ประกอบการคิดจากนั้นจึงเขียนข้อความตามตัวชี้วัดหรือลักษณะพฤติกรรมเฉพาะของแต่ละองค์ประกอบของการคิดนั้น ๆ

ศิริชัย กาญจนวาสี (อ้างถึงในทิตินา แคมมณี และคณะ, 2544) ได้นำเสนอขั้นตอนในการพัฒนาแบบวัดความสามารถทางการคิด ดังนี้

1) กำหนดจุดมุ่งหมายของการวัด

กำหนดจุดมุ่งหมายสำคัญของการสร้างแบบวัดความสามารถทางการคิด ผู้พัฒนาแบบวัดจะต้องพิจารณาจุดมุ่งหมายของการนำแบบวัดไปใช้ด้วยว่า ต้องการวัดความสามารถทางการคิดทั่ว ๆ ไป หรือต้องการวัดความสามารถทางการคิดเฉพาะวิชา การวัดนั้นมุ่งติดตามความก้าวหน้าของความสามารถทางการคิด หรือต้องการเน้นการประเมินผลสรุปรวมสำหรับการตัดสินใจ รวมทั้งการแปลผลการวัดเน้นการเปรียบเทียบกับมาตรฐานของกลุ่ม หรือต้องการเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้

2) กำหนดกรอบของการวัดและนิยามเชิงปฏิบัติการ

ผู้พัฒนาแบบวัดควรศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางการคิดตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ ผู้พัฒนาแบบวัดควรคัดเลือกแนวคิดหรือทฤษฎีที่เหมาะสมกับบริบทและจุดมุ่งหมายที่ต้องการเป็นหลัก แล้วศึกษาให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งเพื่อกำหนดโครงสร้างหรือองค์ประกอบของความสามารถทางการคิดตามทฤษฎีและให้นิยามเชิงปฏิบัติการของแต่ละองค์ประกอบในเชิงรูปธรรมของพฤติกรรมที่สามารถบ่งชี้ถึงลักษณะแต่ละองค์ประกอบของการคิดนั้นได้

3) สร้างผังข้อสอบ

การสร้างผังข้อสอบเป็นการกำหนดเค้าโครงของแบบวัดความสามารถทางการคิดที่ต้องการสร้างให้ครอบคลุม โครงสร้างหรือองค์ประกอบใดบ้างตามทฤษฎีและกำหนดว่าแต่ละส่วนมีน้ำหนักความสำคัญมากน้อยเพียงใด ในกรณีที่ต้องการสร้างแบบวัดความสามารถทางการคิดสำหรับใช้เฉพาะวิชาใดวิชาหนึ่ง ผู้พัฒนาแบบวัดจะต้องกำหนดเนื้อหาวิชานั้นด้วยว่าจะใช้เนื้อหาใดบ้างที่เหมาะสม นำมาใช้วัดความสามารถทางการคิด พร้อมทั้งกำหนดน้ำหนักความสำคัญของแต่ละเนื้อหาในแต่ละองค์ประกอบความสามารถทางการคิดเป็นผังข้อสอบสำหรับนำไปใช้เขียนข้อสอบต่อไป

4) เขียนข้อสอบ

กำหนดรูปแบบของการเขียนข้อสอบ ตัวคำถาม ตัวคำตอบ และวิธีการตรวจให้คะแนน เช่น กำหนดว่าตัวคำถามเป็นลักษณะสถานการณ์ สภาพปัญหาหรือข้อมูลสั้น ๆ อาจได้มาจากบทความ รายงานต่าง ๆ บทสนทนาที่พบในชีวิตประจำวัน หรืออาจเขียนขึ้นมาเอง ส่วนคำตอบอาจเป็นข้อสรุปของสถานการณ์ หรือปัญหานั้น 3 – 5 ข้อสรุป เพื่อให้ผู้ตอบพิจารณาตัดสินใจว่า ข้อสรุปใดน่าเชื่อถือกว่ากัน น่าจะเป็นจริงหรือไม่ ส่วนการตรวจให้คะแนนมีการกำหนดเกณฑ์การตรวจไว้

เมื่อกำหนดรูปแบบของข้อสอบแล้ว ก็ลงมือร่างข้อสอบตามผังข้อสอบที่กำหนดไว้จนครบทุกองค์ประกอบ ภาษาที่ใช้ควรเป็นไปตามหลักการเขียนข้อสอบที่ได้โดยทั่วไป หลังจากร่างข้อสอบเสร็จแล้ว ควรมีการทบทวนข้อสอบเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมของการวัด

และความชัดเจนของภาษาที่ใช้ โดยผู้เขียนข้อสอบเองและผู้ตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญในการสร้างข้อสอบวัดความสามารถในการคิด

5) นำแบบวัดไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง หรือกลุ่มใกล้เคียง แล้วนำผลการตอบมาทำการวิเคราะห์หาคุณภาพ โดยทำการวิเคราะห์ข้อสอบและวิเคราะห์แบบสอบ

วิเคราะห์ข้อสอบเพื่อตรวจสอบคุณภาพของข้อสอบเป็นรายข้อในด้านความยาก (p) และอำนาจจำแนก (r) เพื่อคัดเลือกข้อสอบที่มีความยากพอเหมาะและมีอำนาจจำแนกสูงไว้ พร้อมทั้งปรับปรุงข้อที่ไม่เหมาะสม

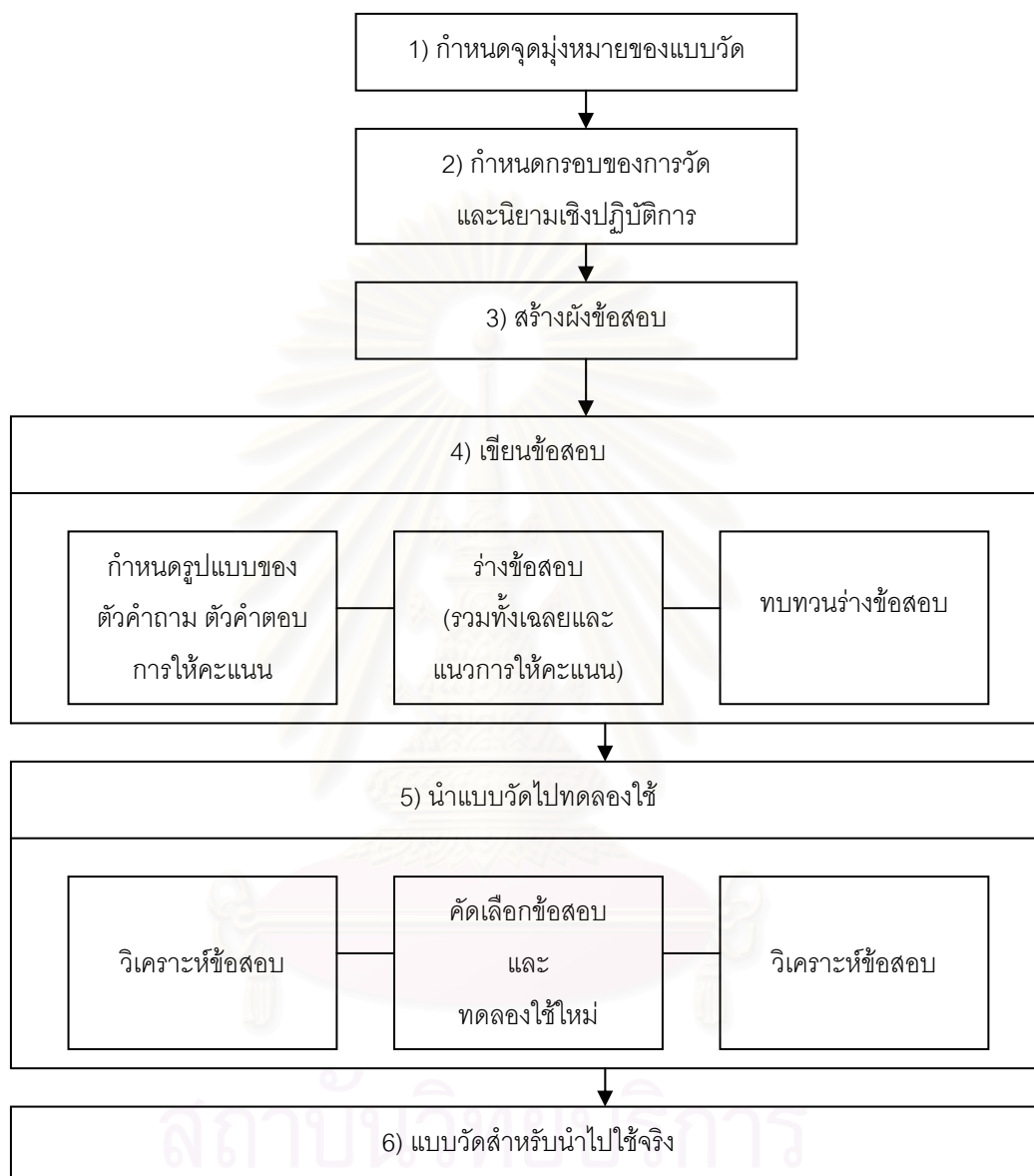
คัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพเหมาะสม และข้อสอบที่ปรับปรุงแล้วให้ได้จำนวนตามผังข้อสอบเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจความตรงตามเนื้อหา และนำไปทดลองใช้ใหม่อีกครั้ง เพื่อวิเคราะห์แบบสอบในด้านความเที่ยง (reliability) แบบสอบควรมีความเที่ยงเบื้องต้นอย่างน้อย 0.50 จึงเหมาะที่จะนำมาใช้ได้ ส่วนการตรวจสอบความตรง (validity) ของแบบสอบถ้าสามารถหาเครื่องมือวัดความสามารถทางการคิดที่เป็นมาตรฐานสำหรับใช้เปรียบเทียบได้ก็ควรคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความตรงตามสภาพ (concurrent validity) ของแบบสอบด้วย

6) นำแบบวัดไปใช้จริง

จากขั้นตอนในการพัฒนาแบบวัดความสามารถทางการคิดสามารถนำมาสรุปเป็นแผนภูมิขั้นตอนการพัฒนาแบบวัดความสามารถในการคิดได้ ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 2 ขั้นตอนการพัฒนาแบบวัดความสามารถทางการคิด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก ที่มีต่อความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

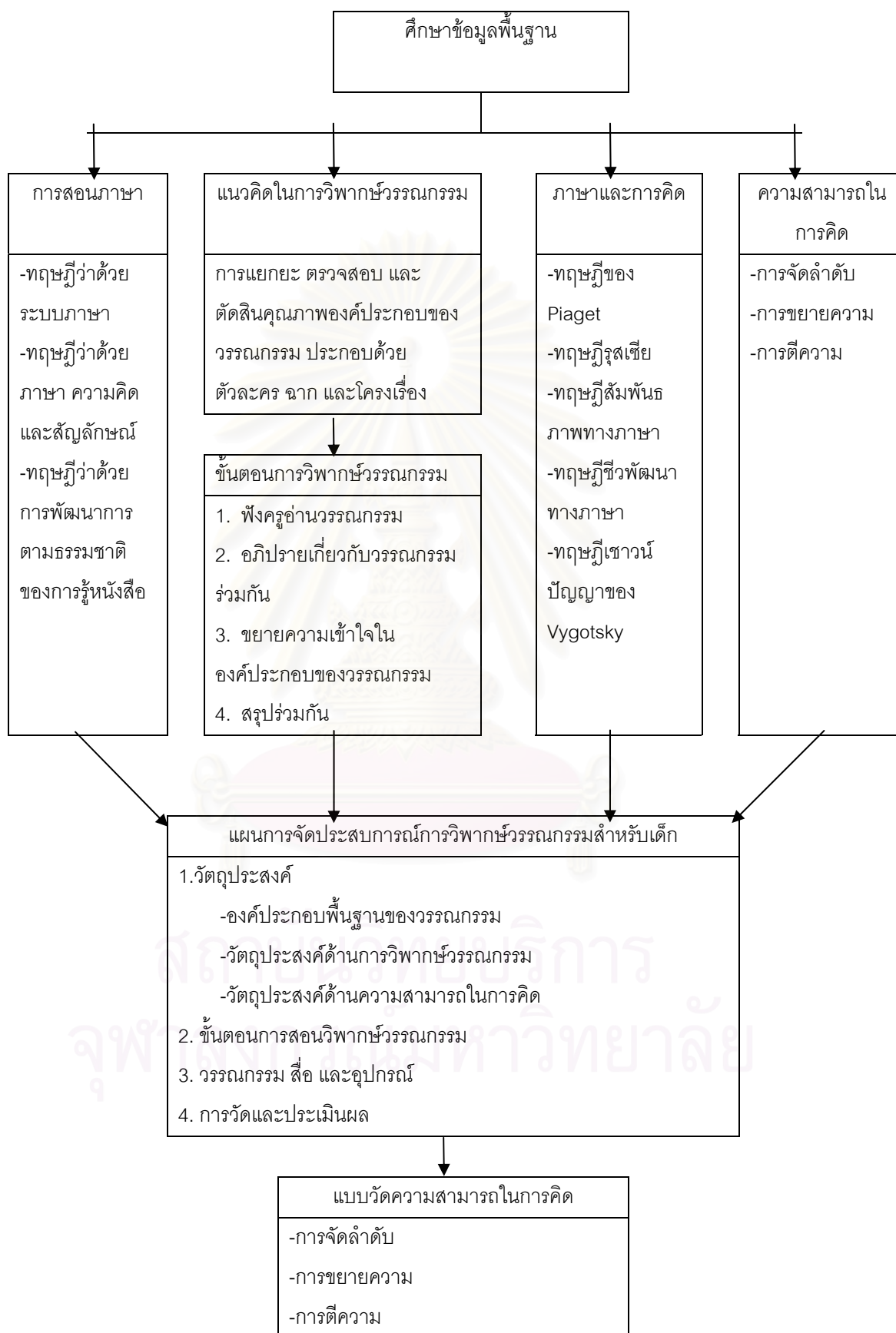
1.1 ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการทางการคิดของเด็กปฐมวัย และการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก ดังนี้

- 1.1.1 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการสอนภาษา
- 1.1.2 การสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก
- 1.1.3 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับภาษาและการคิด
- 1.1.4 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการคิดของเด็กสำหรับเด็กปฐมวัย
- 1.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบวัดความสามารถในการคิด

1.2 ศึกษาจากการลงทะเบียนเรียนวิชาหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย ในภาคต้น ปีการศึกษา 2546 ของภาควิชา ประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเบื้องต้นดังกล่าวมาศึกษาสร้างความเข้าใจในแนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เรื่อง ผลของการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก ที่มีต่อความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล เพื่อใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี ของโรงเรียนพญาไท สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งโรงเรียนพญาไท มีลักษณะ ดังนี้

1) เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนระดับอนุบาลในแบบเตรียมความพร้อม โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2) จำนวนนักเรียนในห้องเรียน มีจำนวนไม่เกิน 40 คน

3) ห้องสมุดของโรงเรียนหรือมุมหนังสือในห้องเรียนมีวรรณกรรมสำหรับเด็กที่หลากหลาย

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับอนุบาล 2 ที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี ของโรงเรียนพญาไท สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 78 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับฉลากมา 2 ห้องเรียน จากจำนวนห้องเรียนทั้งหมด 3 ห้องเรียน เพื่อกำหนดกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยได้นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2/2 เป็นกลุ่มทดลอง และชั้นอนุบาลปีที่ 2/1 เป็นกลุ่มควบคุม ซึ่งแต่ละห้องมีนักเรียนจำนวน 39 คน

จากนั้นทำการวัดความรู้พื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง โดยการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการคิด จากคะแนนที่ได้จากการใช้แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กระดับอนุบาล คะแนนเต็ม 36 คะแนน พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลองมีคะแนนความสามารถในการคิดในด้านการจัดลำดับ การขยายความ และการตีความ ตามที่นำเสนอในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการคิด ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	N	\bar{X}	S.D.	t
กลุ่มทดลอง	39	11.64	7.29	0.06
กลุ่มควบคุม	39	11.54	7.23	

($t_{76} = 2.38$)

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการคิดของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง ไม่แตกต่างกัน

3. การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์

3.1 แผนการจัดประสบการณ์การวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก

3.1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนการวิพากษ์วรรณกรรม เพื่อเป็นแนวทางการสร้างแผนการจัดประสบการณ์การวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก

3.1.2 นำข้อมูลที่ได้ศึกษามาสร้างกรอบแนวคิดในการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก ดังนี้

ตารางที่ 2 กรอบแนวคิดในการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก

องค์ประกอบพื้นฐานของวรรณกรรม	คำจำกัดความ	ตัวบ่งชี้
ตัวละคร	ตัวละคร หมายถึง สิ่งที่แสดงออกเหมือนมีชีวิต ซึ่งสามารถเป็นได้ทั้งคน สัตว์ พืช และสิ่งของต่างๆ และมีบทบาทในการดำเนินเรื่อง ตัวละครเอก หมายถึง ตัวละครที่เป็นตัวหลักในการดำเนินเรื่องราว ตั้งแต่ต้นจนจบ และมีบทบาทมากที่สุดในเรื่อง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความรู้เกี่ยวกับตัวละคร(การระบุตัวละครเอก) 2. การลำดับการปรากฏตัวของตัวละครในเรื่อง 3. การตีความอายุตัวละคร 4. การลำดับอายุของตัวละครในเรื่อง 5. การบรรยายลักษณะ รูปร่าง หน้าตาของตัวละคร 6. การระบุคุณลักษณะของตัวละครที่ผู้แต่งไม่ได้เขียนบอกไว้ในเรื่อง 7. การเปรียบเทียบลักษณะตัวละครของวรรณกรรม 2 เรื่อง 8. การบอกตัวละครที่ชอบในเรื่องพร้อมยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่ทำให้ชอบตัวละครนั้น
ฉาก	ฉาก หมายถึง เวลาที่เกิดขึ้นในเรื่อง หรือสถานที่ที่เกิดขึ้นในเรื่อง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความรู้เกี่ยวกับฉาก(สถานที่ และ เวลา) 2. การลำดับฉากในเรื่อง (สถานที่ และ เวลา) 3. การบอกฉาก(สถานที่ และ เวลา)ที่ชอบในเรื่องพร้อมบรรยายลักษณะฉาก 4. การแต่งเรื่องใหม่โดยใช้ตัวละครเดิมแต่เปลี่ยนฉาก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบพื้นฐานของ วรรณกรรม	คำจำกัดความ	ตัวบ่งชี้
โครงเรื่อง	โครงเรื่อง หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เรียงเป็นลำดับ ประกอบขึ้นเป็นเรื่องราว จุดสุดยอด หมายถึง จุดเปลี่ยนของเรื่อง โดยจุดสุดยอดของเรื่องนี้จะเป็นช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ดำเนินไปจนถึงจุดสูงสุด และเป็นจุดเริ่มของการแก้ปัญหาได้ หรือการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ	1. การระบุเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในเรื่อง 2. การลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในเรื่อง 3. การระบุเหตุการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดของเรื่อง 4. การบรรยายเหตุการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดของเรื่อง 5. การเปรียบเทียบความเหมือน-ต่างของลักษณะโครงเรื่อง 6. การระบุเหตุการณ์ตอนจบของเรื่องจากภาพซึ่งผู้แต่งมาได้เขียนบอกไว้ 7. แต่งเรื่องใหม่โดยใช้โครงเรื่องเดิม

3.1.3 คัดเลือกหนังสือวรรณกรรมเด็กตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยให้นักการศึกษาปฐมวัยและผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาประกอบ เพื่อนำมาใช้ในการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก จำนวน 11 เล่ม จากหนังสือที่ได้รับรางวัลทางด้านวรรณกรรมทั้งหมด 162 เล่ม ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้

- 1) ประเภทของวรรณกรรม ได้แก่ บันเทิงคดี
 - 2) การใช้ภาษา ได้แก่ ร้อยแก้ว
 - 3) มีองค์ประกอบทางวรรณกรรม ได้แก่ ตัวละคร ฉาก และโครงเรื่อง
 - 4) ได้รับรางวัลทางด้านวรรณกรรมจากโครงการหรือสถาบันต่างๆ
- การคัดเลือกวรรณกรรมมีขั้นตอนในการคัดเลือก ดังนี้
- 1) คัดเลือกวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี ได้วรรณกรรมจำนวน 137 เล่ม จากหนังสือที่ได้รับรางวัลทางด้านวรรณกรรมทั้งหมด 162 เล่ม
 - 2) คัดเลือกการใช้ภาษาประเภท ร้อยแก้ว ได้วรรณกรรมจำนวน 130 เล่ม จากวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีจำนวน 137 เล่ม
 - 3) คัดเลือกหนังสือที่มีองค์ประกอบทางวรรณกรรม ได้แก่ ตัวละคร ฉาก โครงเรื่อง ได้วรรณกรรมจำนวน 66 เล่มจากวรรณกรรมบันเทิงคดี ที่ใช้ภาษาร้อยแก้ว จำนวน 130 เล่ม
 - 4) คัดเลือกวรรณกรรมโดยดูจากจุดเน้นขององค์ประกอบทางด้านวรรณกรรม ได้วรรณกรรมจำนวน 11 เล่ม ตามจุดเน้นด้านตัวละคร 3 เล่ม ด้านฉาก 2 เล่ม ด้านตัวละครและฉาก 1 เล่ม ด้านโครงเรื่อง 3 เล่ม ด้านตัวละคร ฉาก และโครงเรื่อง 2 เล่ม จากวรรณกรรมที่มีองค์ประกอบทางวรรณกรรมจำนวน 66 เล่ม

5) นำวรรณกรรมที่คัดเลือกแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาคุณสมบัติของวรรณกรรม และจุดเน้นขององค์ประกอบทางด้านวรรณกรรม เพื่อความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก

ตารางที่ 3 คุณสมบัติในการคัดเลือกหนังสือวรรณกรรม

วรรณกรรมเรื่อง	คุณสมบัติ	ประเภท	การใช้ภาษา		องค์ประกอบทางวรรณกรรม		รางวัลทางด้านวรรณกรรม
	บันเทิงคดี		ร้อยแก้ว	ตัวละคร	ฉาก	โครงเรื่อง	
1. กระดูกกระดูก กระตือกรกระดูก	✓		✓	✓*	✓	✓	✓
2. กุริ กับ กุระ	✓		✓	✓*	✓	✓	✓
3. ราชสีห์กับหนู	✓		✓	✓*	✓	✓	✓
4. หนูน้อยหมวกแดง	✓		✓	✓*	✓*	✓	✓
5. โตมาเจ้าปลายักษ์	✓		✓	✓	✓*	✓	✓
6. ปู่ เจ้าต่าง และโลมา	✓		✓	✓	✓*	✓	✓
7. ฉันทคือปลูม	✓		✓	✓	✓	✓*	✓
8. ตู๊กแกเบ้ม	✓		✓	✓	✓	✓*	✓
9. ดอกไม้จากใคร่อย	✓		✓	✓	✓	✓*	✓
10. ปลาสายรุ้ง	✓		✓	✓*	✓*	✓*	✓
11. ก๊อก ก๊อก ขอค้างคินหนึ่งนะ	✓		✓	✓*	✓*	✓*	✓

*จุดเน้นขององค์ประกอบทางวรรณกรรม

3.1.4 สร้างแผนการจัดประสบการณ์จากกรอบแนวคิดในการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก จำนวน 40 แผน โดยแต่ละแผนมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) กิจกรรมฟังครูอ่านวรรณกรรม เป็นกิจกรรมที่นำวรรณกรรมสำหรับเด็กที่คัดเลือกจากเกณฑ์การคัดเลือกวรรณกรรมมาใช้อ่านให้เด็กฟังในกลุ่มใหญ่ โดย 1 สัปดาห์จะให้วรรณกรรมประมาณ 1-2 เรื่อง ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในสัปดาห์นั้น ซึ่งการอ่านวรรณกรรมจะอ่านทั้งเล่มในครั้งแรก แต่ถ้าต้องการเปรียบเทียบความแตกต่างในด้านต่างๆของวรรณกรรม 2 เรื่อง หลังจากที่เด็กได้ฟังวรรณกรรมแต่ละเรื่องทั้งเล่มในครั้งแรกแล้ว สามารถเลือกตอนที่ต้องการเปรียบเทียบของทั้ง 2 เรื่อง มาอ่านให้เด็กฟังใน 1 ครั้งได้ โดยกิจกรรมครูฟังอ่านวรรณกรรมสามารถแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อยๆ ดังนี้

1.1) การแนะนำวรรณกรรมในส่วนของรูปเล่ม ชื่อเรื่อง และผู้แต่ง

1.2) การอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟัง

2) กิจกรรมอภิปรายเกี่ยวกับวรรณกรรมร่วมกัน เป็นกิจกรรมอภิปราย พูดคุยในกลุ่มใหญ่ ที่เกี่ยวเนื่องกับวรรณกรรมที่เด็กได้ฟัง เพื่อให้เด็กได้ทบทวนเรื่องราวในวรรณกรรม ได้เข้าใจในประเด็นต่างๆ โดยแยกแยะ ตรวจสอบ และตัดสินคุณภาพขององค์ประกอบทางวรรณกรรม ได้แก่ ตัวละคร ฉาก และโครงเรื่อง ซึ่งเจาะจงหัวข้อการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของแต่ละวัน โดยการใช้คำถามของครูซึ่งกระตุ้นให้เด็กได้เกิดการคิด เช่น การใช้คำถามปลายเปิด คำถามเพื่อพัฒนาการตีความของเด็ก

3) กิจกรรมขยายความเข้าใจในองค์ประกอบของวรรณกรรม เป็นกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมเพื่อสะท้อนและขยายความเข้าใจในองค์ประกอบของวรรณกรรม ซึ่งเจาะจงตามหัวข้อที่อภิปรายไว้ เช่น กิจกรรมการวาดภาพ และปะติด งานประดิษฐ์ต่างๆ การทำหนังสือเล่มเล็กของเด็ก การทำเส้นเวลา และการใช้แผนภาพในการแสดงความคิด

4) กิจกรรมสรุป เป็นกิจกรรมที่ให้เด็กได้นำเสนอผลงานของตนเอง ซึ่งเมื่อเสนอแล้วครูจะชมเชย และถามคำถามนำเพื่อช่วยสรุปความรู้ทางวรรณกรรมที่เด็กได้รับ รวมถึงการสรุปสิ่งที่เด็กคิด เช่น เด็กสามารถบอกลักษณะรูปร่าง หน้าตาของตัวละครได้อย่างไร สามารถดูจากสิ่งใดได้บ้าง

โดยได้แสดงรายละเอียดกำหนดการสอนของแผนการจัดประสบการณ์จากกรอบแนวคิดในการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก ดังนี้

ตารางที่ 4 กำหนดการสอนของแผนการจัดประสบการณ์การวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก

ลำดับที่	วัน	วัตถุประสงค์		หนังสือ	
		ด้านการวิพากษ์วรรณกรรม			
		องค์ประกอบพื้นฐานของวรรณกรรม	ด้าน		
			ตัวบ่งชี้	ความสามารถในการคิด	
1	อ.	ตัวละคร	-ความรู้เกี่ยวกับตัวละคร (การระบุตัวตัวละครเอก)	การตีความ	กระต๊าก กระต๊าก
	พ.		-การลำดับการปรากฏตัวของตัวละครในเรื่อง	การจัดลำดับ	กระต๊าก กระต๊าก
	พฤ.		-การบรรยายลักษณะ รูปร่าง หน้าตาของตัวละคร	การขยายความ	
	ศ.		-การระบุคุณลักษณะของตัวละครที่ผู้แต่งไม่ได้เขียนบอกไว้ในเรื่อง	การตีความ	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สัปดาห์ ที่	วัน	วัตถุประสงค์		ด้าน	หนังสือ
		ด้านการวิพากษ์วรรณกรรม			
		องค์ประกอบ พื้นฐานของ วรรณกรรม	ตัวบ่งชี้		
2	อ.	ตัวละคร	-การบรรยายลักษณะ รูปร่าง หน้าตาของ ตัวละคร -การระบุคุณลักษณะของตัวละครที่ผู้แต่ง ไม่ได้เขียนบอกไว้ในเรื่อง	การขยายความ การตีความ	กุริกับกุระ
	พ.		-การบรรยายลักษณะ รูปร่าง หน้าตาของ ตัวละคร -การระบุคุณลักษณะของตัวละครที่ผู้แต่ง ไม่ได้เขียนบอกไว้ในเรื่อง	การขยายความ การตีความ	ราชสีห์ กับหนู
	พฤ.		-การเปรียบเทียบลักษณะตัวละครของ วรรณกรรม 2 เรื่อง	การขยายความ การตีความ	กุริกับกุระ และ
	ศ.		-การบอกตัวละครที่ชอบในเรื่องพร้อม ยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่ทำให้ชอบ ตัวละครนั้น	การขยายความ	ราชสีห์ กับหนู
3	อ.	ตัวละคร	-ความรู้เกี่ยวกับตัวละคร (การระบุตัว ละครเอก) -การลำดับการปรากฏตัวของตัวละครใน เรื่อง	การจัดลำดับ การตีความ	หนูน้อย หมวกแดง
	พ.		-การตีความอายุตัวละคร -การลำดับอายุของตัวละครในเรื่อง	การจัดลำดับ การตีความ	
	พฤ.	ฉาก	-ความรู้เกี่ยวกับฉากในด้านสถานที่ -การลำดับฉากในเรื่อง (สถานที่)	การจัดลำดับ	
	ศ.		-การบอกฉาก(สถานที่)ที่ชอบในเรื่องพร้อม บรรยายลักษณะฉาก	การขยายความ	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สัปดาห์ ที่	วัน	วัตถุประสงค์		หนังสือ	
		ด้านการวิพากษ์วรรณกรรม			
		องค์ประกอบ พื้นฐานของ วรรณกรรม	ตัวบ่งชี้		
4	อ.	ฉาก	-ความรู้เกี่ยวกับฉากในด้านสถานที่ -การลำดับฉากในเรื่อง (สถานที่)	การจัดลำดับ โตมาเจ้า ปลายักษ์	
	พ.		-ความรู้เกี่ยวกับฉากในด้านสถานที่ -การลำดับฉากในเรื่อง (สถานที่)	การจัดลำดับ ปู่เจ้าต่าง และโลมา	
	พฤ.		-การเปรียบเทียบความเหมือน-ต่างของ ฉาก(สถานที่)จากวรรณกรรม 2 เรื่อง	การขยายความ การตีความ	โตมาเจ้า ปลายักษ์
	ศ.		-การบอกฉาก(สถานที่)ที่ชอบในเรื่องพร้อม บรรยายลักษณะฉาก	การขยายความ	และ ปู่เจ้าต่าง และโลมา
5	อ.	ฉาก	-ความรู้เกี่ยวกับฉากในด้านเวลา -การลำดับฉากในเรื่อง (เวลา)	การจัดลำดับ โตมาเจ้า ปลายักษ์	
	พ.		-ความรู้เกี่ยวกับฉากในด้านเวลา -การลำดับฉากในเรื่อง (เวลา)	การจัดลำดับ การขยายความ	ปู่เจ้าต่าง และโลมา
	พฤ.		-การเปรียบเทียบความเหมือน-ต่างของ ฉาก(เวลา) จากวรรณกรรม 2 เรื่อง	การจัดลำดับ	ปู่เจ้าต่าง และโลมา
	ศ.		-การแต่งเรื่องใหม่โดยใช้ตัวละครเดิมแต่ เปลี่ยนฉาก	การขยายความ การตีความ	
6	อ.	โครงเรื่อง	-การระบุเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในเรื่อง -การลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นใน เรื่อง	การจัดลำดับ การตีความ	ตุ๊กแกเบิ้ม
	พ.		-การระบุเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในเรื่อง -การลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นใน เรื่อง	การจัดลำดับ การตีความ	ฉันทคือปลูม
	พฤ.		-การเปรียบเทียบความเหมือน-ต่างของ ลักษณะโครงเรื่อง	การตีความ	ตุ๊กแกเบิ้ม และ
	ศ.			การตีความ	ฉันทคือปลูม

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สัปดาห์ ที่	วัน	วัตถุประสงค์		หนังสือ		
		ด้านการวิพากษ์วรรณกรรม				
		องค์ประกอบ พื้นฐานของ วรรณกรรม	ตัวบ่งชี้			
7	อ.	โครงเรื่อง	-การแต่งเรื่องใหม่โดยใช้โครงเรื่องเดิม	การจัดลำดับ	ตุ๊กแกเบิ้ม	
	พ.			การขยายความ	และ	
	พฤ.			การตีความ	ฉันทคือปูลม	
	พ.		-การระบุเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในเรื่อง	การจัดลำดับ	ดอกไม้จาก	
			-การลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในเรื่อง	การตีความ	ใครเอ่ย	
	ศ.		-การระบุเหตุการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดของเรื่อง	การขยายความ		
			-บรรยายเหตุการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดของเรื่อง	การตีความ		
	8	อ.	โครงเรื่อง	-การเปรียบเทียบความเหมือน-ต่างของลักษณะโครงเรื่อง	การตีความ	ดอกไม้จาก
		พ.			การขยายความ	ใครเอ่ย
พฤ.				การตีความ		
	พ.		-การแต่งเรื่องใหม่โดยใช้โครงเรื่องเดิม	การจัดลำดับ		
				การขยายความ		
	ศ.			การตีความ		
9	อ.	ตัวละคร	-การระบุตัวละครเอก	การขยายความ	ปลาสายรุ้ง	
			-การบรรยายลักษณะ รูปร่าง หน้าตาของตัวละคร	การตีความ		
			-การระบุคุณลักษณะของตัวละครที่ผู้แต่งไม่ได้เขียนบอกไว้ในเรื่อง			
	พ.	ฉาก	-การบรรยายลักษณะฉากในเรื่อง	การจัดลำดับ		
			-การลำดับฉากในเรื่อง (สถานที่)	การขยายความ		
	พฤ.	โครงเรื่อง	-การลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในเรื่อง	การจัดลำดับ		
				การตีความ		
	ศ.		-การระบุเหตุการณ์ตอนจบของเรื่องจากภาพ	การตีความ		

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	วัน	วัตถุประสงค์		หนังสือ	
		ด้านการวิพากษ์วรรณกรรม			
		องค์ประกอบพื้นฐานของวรรณกรรม	ด้าน		
10	อ.	ตัวละคร	-การลำดับการปรากฏตัวของตัวละครในเรื่อง	การจัดลำดับ	ก็อก ก็อก ก็อก
	พ.	ฉาก	-การบรรยายลักษณะฉากในเรื่อง(เวลา) -การลำดับฉากในเรื่อง (เวลา)	การจัดลำดับ การขยายความ	ขอค้างคืน หนึ่งนะ
	พญ.	โครงเรื่อง	-การลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในเรื่อง	การจัดลำดับ การตีความ	
	ศ.		-การระบุเหตุการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดของเรื่อง -การบรรยายเหตุการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดของเรื่อง	การตีความ	

3.1.5 นำแผนการจัดประสบการณ์ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พิจารณาให้ข้อคิดและข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.1.6 นำแผนการจัดประสบการณ์จำนวน 1 แผน ไปทดลองใช้กับนักเรียนอนุบาลปีที่ 2 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อดูความเหมาะสมในการจัดกิจกรรม ระยะเวลา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.2 แผนการจัดประสบการณ์แบบปกติ ตามแนวการจัดประสบการณ์ของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2.1 ศึกษาแนวการจัดประสบการณ์ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสังเกตการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2.2 คัดเลือกวรรณกรรม เป็นวรรณกรรมชุดเดียวกับกับกลุ่มทดลอง จำนวน 11 เล่ม

3.2.3 สร้างแผนการจัดประสบการณ์แบบปกติ ตามแนวการจัดประสบการณ์ของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 40 แผน โดยแต่ละแผนมี 4 กิจกรรมหลัก ดังนี้

1) กิจกรรมครูเล่านิทาน เป็นกิจกรรมที่นำวรรณกรรมสำหรับเด็กที่คัดเลือกชุดเดียวกับกลุ่มทดลองมาเล่าให้เด็กฟังในกิจกรรมกลุ่มใหญ่ ซึ่งสามารถเล่าตามที่เขียนไว้ในเรื่อง หรือบางครั้งใช้เฉพาะภาพในวรรณกรรม และเพิ่มเติมเนื้อเรื่องขึ้นเอง

2) กิจกรรมสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับนิทาน เป็นกิจกรรมสนทนาพูดคุยในกลุ่มใหญ่เกี่ยวกับเนื้อหาในเรื่องหลังจากฟังเรื่องที่ครูเล่าให้ฟัง โดยครูใช้คำถามหลักคือ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร และอย่างไร

3) กิจกรรมสร้างสรรค์และศิลปะเกี่ยวกับนิทาน เป็นกิจกรรมศิลปะเกี่ยวกับนิทานที่ฟัง เช่น วาดภาพจากเรื่องที่ฟัง พับกระดาษ หรือปั้นดินน้ำมันสิ่งต่างๆที่อยู่ในเรื่อง

4) กิจกรรมสรุป เป็นกิจกรรมที่ให้เด็กได้นำเสนอผลงาน ครูชมเชย และให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับงานของเด็ก

3.2.4 นำแผนการจัดประสบการณ์ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พิจารณาให้ข้อคิดและข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

การเปรียบเทียบกรอบแนวคิดในการจัดประสบการณ์การวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก และการจัดประสบการณ์แบบปกติ มีดังนี้

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบกรอบแนวคิดในการจัดประสบการณ์การวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็กและการจัดประสบการณ์แบบปกติ

กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม
การจัดประสบการณ์การวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก	การจัดประสบการณ์แบบปกติ ตามแนวการจัดประสบการณ์ของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
1. กิจกรรมฟังครูอ่านวรรณกรรม เป็นกิจกรรมที่นำวรรณกรรมสำหรับเด็กมาให้อ่านให้เด็กฟังในกิจกรรมกลุ่มใหญ่ โดยคัดเลือกวรรณกรรมจากเกณฑ์คุณสมบัติในการคัดเลือกวรรณกรรม ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ซึ่งเป็นหนังสือชุดเดียวกับการเรียนการสอนแบบปกติ ซึ่งมีการแนะนำวรรณกรรมในส่วนของชื่อเรื่องผู้แต่ง จากนั้นครูจึงเริ่มอ่านเรื่องให้เด็กฟัง	1. กิจกรรมเล่านิทาน เป็นกิจกรรมที่นำวรรณกรรมสำหรับเด็กมาเล่าให้เด็กฟังในกิจกรรมกลุ่มใหญ่ ซึ่งบางครั้งตรงตามที่เขียนในเรื่อง แต่บางครั้งครูก็จะใช้เพียงแค่ภาพในวรรณกรรม แต่เพิ่มเติมเนื้อเรื่องขึ้นเอง โดยคัดเลือกวรรณกรรมจากเกณฑ์คุณสมบัติในการคัดเลือกวรรณกรรม

ตารางที่ 5 (ต่อ)

กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม
<p>2. กิจกรรมอภิปรายเกี่ยวกับวรรณกรรมร่วมกัน</p> <p>เป็นกิจกรรมอภิปรายพูดคุยที่เกี่ยวเนื่องกับวรรณกรรม เพื่อให้เด็กได้ทบทวนเรื่องราวในวรรณกรรม ได้เข้าใจ ประเด็นต่าง ๆ ของวรรณกรรม และเป็นพื้นฐานในการทำ กิจกรรมอื่น ๆ โดยแยกแยะ ตรวจสอบ และตัดสินคุณภาพ องค์ประกอบโครงสร้างพื้นฐานของวรรณกรรม ซึ่ง ประกอบด้วย ตัวละคร ฉาก โครงเรื่อง โดยเจาะจงหัวข้อ ตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน</p>	<p>2. กิจกรรมสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับนิทาน</p> <p>เป็นกิจกรรมการพูดคุยกับเด็กในเรื่องหลังจาก ฟังเรื่องที่ครูอ่าน โดยครูใช้คำถามหลักคือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใคร - ทำอะไร - ที่ไหน - เมื่อไร - อย่างไร
<p>3. กิจกรรมขยายความเข้าใจในองค์ประกอบของวรรณกรรม</p> <p>เป็นกิจกรรมที่สะท้อนและขยายความเข้าใจ ใน องค์ประกอบของวรรณกรรม เช่น เกม กิจกรรมประดิษฐ์ ตัวละครของเด็ก วาดภาพพร้อมบรรยายลักษณะ รายละเอียดของสิ่งที่วาด กิจกรรมการทำหนังสือเล่มเล็ก ของเด็ก ซึ่งเจาะจงตามหัวข้อที่ได้อภิปรายไว้</p>	<p>3. กิจกรรมสร้างสรรค์และศิลปะเกี่ยวกับนิทาน</p> <p>เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับนิทานที่ฟัง เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - วาดภาพ ให้วาดตอนที่เด็กชอบ - พับกระดาษ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเรื่อง - ปั้นดินน้ำมัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเรื่อง
<p>4. กิจกรรมสรุป</p> <p>เป็นกิจกรรมที่ให้เด็กได้นำเสนอผลงานของตนเอง ซึ่ง เมื่อเด็กนำเสนอแล้วครูจะชมเชย และถามคำถามนำเพื่อ ช่วยสรุปความรู้ทางวรรณกรรมที่ได้รับจากสิ่งที่เรียน เช่น ในการบรรยายลักษณะตัวละคร ครูก็จะสรุปให้ฟังว่า ใน การขยายความลักษณะรูปร่างหน้าตาของตัวละคร สามารถทำได้อย่างไร และสิ่งใดคือลักษณะรูปร่างหน้าตา ของตัวละครบ้าง</p>	<p>4. กิจกรรมสรุป</p> <p>เป็นกิจกรรมที่ให้เด็กได้นำเสนอผลงาน ครูชมเชย และให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับงานของเด็ก</p>

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย คือ แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

4.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านความสามารถในการคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดของเด็ก

4.2 นำข้อมูลที่ได้ศึกษามาสร้างกรอบแนวคิดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล ซึ่งประกอบด้วยความสามารถในการคิด 3 ด้าน คือ ด้านการจัดลำดับ ด้านการขยายความ และด้านการตีความ

ตารางที่ 6 กรอบแนวคิดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล

ความสามารถในการคิด	คำนิยาม	ตัวบ่งชี้
1.การจัดลำดับ(ordering)	ความสามารถในการเรียงและจัดลำดับของเรื่องราว เวลา สถานที่ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	<ol style="list-style-type: none"> 1. สามารถเรียงลำดับการปรากฏของตัวละครในเรื่องได้ 2. สามารถเรียงลำดับสถานที่ในเรื่องได้ 3. สามารถเรียงลำดับเวลาที่เกิดขึ้นในเรื่องได้ 4. สามารถเรียงลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในเรื่องได้
2.การขยายความ(elaborating)	ความสามารถในการบรรยาย ระบุ ลักษณะ หรือ คุณสมบัติ รวมถึงการยกตัวอย่างในสิ่งที่ต้องการขยาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. สามารถบรรยายลักษณะ รูปร่างหน้าตาของตัวละครที่อยู่ในเรื่องได้ 2. สามารถบรรยายลักษณะของสถานที่ในเรื่องได้ 3. สามารถบรรยายภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องได้
3.การตีความ(interpreting)	ความสามารถในการบอกสิ่งที่ผู้แต่งไม่ได้บอกไว้ตรงๆในเรื่อง	<ol style="list-style-type: none"> 1. สามารถบอกตัวละครเอกได้ 2. สามารถระบุบุคลิกของตัวละครที่ผู้แต่งไม่ได้บอกไว้ในเรื่องได้ 3. สามารถบอกเหตุการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดของเรื่องได้ 4. สามารถระบุเหตุการณ์ตอนจบของเรื่องที่ผู้แต่งไม่ได้เขียนบอกไว้ได้

4.3 ดำเนินการออกแบบและสร้างแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล

แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลมี 2 ฉบับ ได้แก่ แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลก่อนเรียน ใช้หนังสือวรรณกรรมเด็กเรื่อง น่องหนูอยู่ไหน และแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลหลังเรียน ใช้หนังสือวรรณกรรมเด็กเรื่อง งานแรกของมี๊จั่ง ซึ่งคุณสมบัติในการคัดเลือกหนังสือวรรณกรรมเด็กทั้ง 2 เล่ม ที่ใช้มีดังนี้

- 1) ประเภทของวรรณกรรม ได้แก่ บันเทิงคดี
- 2) การใช้ภาษา ได้แก่ ร้อยแก้ว
- 3) มีองค์ประกอบทางวรรณกรรม ได้แก่ ตัวละคร ฉาก และโครงเรื่อง
- 4) ได้รับรางวัลทางด้านวรรณกรรมจากโครงการต่างหรือสถาบันต่างๆ

แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลแต่ละฉบับ มีจำนวน 12 ข้อ กำหนดให้ทดสอบเด็กครั้งละ 1 คน โดยเริ่มจากอ่านหนังสือให้เด็กฟังทั้งเล่ม จากนั้นถามคำถามจากเรื่องตามขั้นตอนของแบบวัดความสามารถในการคิด โดยไม่จำกัดเวลาในการตอบคำถามของเด็ก การวัดใช้การถามคำถาม หรือคำสั่ง และมีสื่อประกอบ ได้แก่ บัตรรูปภาพ เพื่อให้เด็กแสดงความสามารถในการคิด แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการจัดลำดับ ด้านการขยายความ และด้านการตีความ โดยกำหนดให้แต่ละด้านมีจำนวน 4 ข้อ การให้คะแนนจะแบ่งตามระดับการตอบคำถามเป็น 4 ระดับ คือ มีคะแนน 3, 2, 1 และ 0 ดังนั้นคะแนนเต็มของแบบวัดความสามารถในการคิด คือ 36 คะแนน ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 เกณฑ์การให้คะแนนของแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลก่อนเรียน และหลังเรียน

คะแนน	เกณฑ์การได้คะแนน
3	เด็กสามารถตอบคำถาม หรือปฏิบัติตามคำสั่งได้ด้วยตนเอง
2	เด็กสามารถตอบคำถาม หรือปฏิบัติตามคำสั่งได้เมื่อมีครูชี้แนะ
1	เด็กตอบคำถาม หรือปฏิบัติตามคำสั่งได้ไม่ครบถ้วนแม้มีครูชี้แนะ
0	เด็กไม่ตอบคำถาม ตอบไม่ตรงคำถาม ตอบผิด หรือปฏิบัติตามคำสั่งได้ไม่ครบตรงตามข้อกำหนดของข้อนั้นๆ แม้มีครูชี้แนะ

ในการสร้างแบบวัดความสามารถในการคิดก่อนเรียน และหลังเรียน ได้กำหนดเป็นกรอบโครงสร้างแบบวัดทั้ง 2 ฉบับ ดังนี้

ตารางที่ 8 กรอบโครงสร้างเครื่องมือแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล ก่อนเรียน และหลังเรียน

ส่วนประกอบ	แบบวัดความสามารถในการคิด	
	ก่อนเรียน	หลังเรียน
ชื่อหนังสือ	น้องหนูอยู่ที่ไหน	งานแรกของมี๊จั่ง
ผู้แต่ง ผู้วาด และ ผู้แปล	ผู้แต่ง โยริโกะ ชูซุอิ ผู้วาด อาคิโกะ ฮายาชิ ผู้แปล พรอนงค์ นิยมคำ	ผู้แต่ง โยริโกะ ชูซุอิ ผู้วาด อาคิโกะ ฮายาชิ ผู้แปล พรอนงค์ นิยมคำ
องค์ประกอบของวรรณกรรม	ตัวละคร -มีตัวละครเอก 1 ตัว คือ คานาเอะ -มีตัวละครอื่นๆประกอบฉาก -มีลักษณะฉากที่เปลี่ยนไปอย่างชัดเจน 4 ฉาก คือ หน้าบ้าน ถนนใหญ่ ถนนเล็กๆ และสนามเด็กเล่น โครงเรื่อง -มีเหตุการณ์สำคัญในเรื่อง 5 เหตุการณ์ คือ 1.อาซาเอะเล่นกับน้อง 2.น้องหายไป 3.อาซาเอะตามหาน้อง 4.อาซาเอะรีบวิ่งเมื่อคิดว่าน้องอยู่ที่ไหน 5.อาซาเอะเจอน้องที่สนามเด็กเล่น -มีการดำเนินเรื่องที่มีจุดสุดยอดของเรื่อง คือ อาซาเอะรีบวิ่งเมื่อคิดว่าน้องอยู่ที่ไหน	ตัวละคร -มีตัวละครเอก 1 ตัว คือ มี๊จั่ง -มีตัวละครอื่นๆประกอบฉาก ฉาก -มีลักษณะฉากที่เปลี่ยนไปอย่างชัดเจน 4 ฉาก คือ. ในบ้านของมี๊จั่ง บนถนน ทางลาดขึ้นเนิน และร้านขายของ โครงเรื่อง -มีเหตุการณ์สำคัญในเรื่อง 5 เหตุการณ์ คือ 1.แม่ให้มี๊จั่งไปซื้อของคนเดียว 2.มี๊จั่งสะดุดก้อนหินล้มจนเหรียญหลุดมือ 3.มี๊จั่งพยายามตะโกนขี้นมแต่ไม่มีใครได้ยิน 4.มี๊จั่งตะโกนขี้นมสุดเสียง 5.มี๊จั่งเอานมกลับไปให้แม่ - มีการดำเนินเรื่องที่มีจุดสุดยอดของเรื่อง คือ มี๊จั่งตะโกนขี้นมสุดเสียง
จำนวนข้อในแบบวัด	แบบวัดมีจำนวน 12 ข้อ โดยแบ่งวัดตามวัตถุประสงค์ 3 ด้าน ดังนี้	
	1. การจัดลำดับ จำนวน 4 ข้อ	มีในแบบวัดข้อที่ 1,5,7,9
	2. การขยายความ จำนวน 4 ข้อ	มีในแบบวัดข้อที่ 3,6,8,11
	3. การตีความ จำนวน 4 ข้อ	มีในแบบวัดข้อที่ 2,4,10,12
การให้คะแนน	การให้คะแนนจะแบ่งตามระดับการตอบคำถามเป็น 4 ระดับ คือ มีระดับคะแนน 3,2,1 และ 0 ดังนั้นคะแนนเต็มของแบบวัดฯ คือ 36 คะแนน (คะแนนเต็มข้อละ 3 คะแนน)	
วิธีการทดสอบ	ทดสอบเด็กเป็นรายบุคคล โดยเริ่มจากอ่านหนังสือให้เด็กฟังทั้งเล่ม จากนั้นถามคำถามจากเรื่องตามขั้นตอนของแบบวัดความสามารถในการคิด	

4.4 นำแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลทั้ง 2 ฉบับ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาความตรงตามเนื้อหา การใช้ภาษา ระดับคำถาม และเกณฑ์การให้คะแนนที่เหมาะสมแล้ว นำมาปรับปรุงแก้ไข ตามข้อบกพร่องและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

4.5 นำแบบวัดทั้ง 2 ฉบับ ไปทดลองใช้กับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนอนุบาล วัดปริณายก จำนวน 20 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จากนั้นทำการวิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลเป็นรายข้อ เพื่อหาค่าระดับความยาก (Level of Difficulty) และหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) โดยกำหนดเกณฑ์ระดับความยากที่ 0.20-0.80 กำหนดเกณฑ์ค่าอำนาจจำแนกที่ 0.20 ขึ้นไป ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่าแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลก่อนเรียน มีระดับความยากอยู่ระหว่าง 0.35-0.53 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.37-0.57 ส่วนแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลหลังเรียน มีระดับความยากอยู่ระหว่าง 0.32-0.55 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.37-0.57 จากนั้นหาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบราค (Cronbach) พบว่าแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลก่อนเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.97 และแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลหลังเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.96 ซึ่งจัดว่าแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลทั้ง 2 ฉบับ มีค่าความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์สูง

ตารางที่ 9 สรุปการวิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลทั้ง 2 ฉบับ

คุณภาพแบบวัดฯ	คะแนนแบบวัดฯ		เกณฑ์	
	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
ระดับความยาก	0.35-0.53	0.32-0.55	✓	
ค่าอำนาจจำแนก	0.37-0.57	0.37-0.57	✓	
ค่าความเที่ยง	0.97	0.96	✓	

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

5.1 ผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลก่อนเรียน (pre-test) ไปใช้กับกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ ก่อนการทดลอง

5.2 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับกลุ่มทดลอง โดยใช้แผนการจัดประสบการณ์การวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก จำนวน 40 แผน เป็นเวลา 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน (วันอังคาร-วันศุกร์) วันละ 50 นาที ช่วงเวลา 9.30-10.20 น. ส่วนกลุ่มควบคุมใช้แผนการจัดประสบการณ์แบบปกติ โดยให้ครูประจำชั้นเป็นผู้สอน จำนวน 40 แผน เป็นเวลา 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน (วันอังคาร-

วันศุกร์) วันละ 50 นาที ช่วงเวลา 9.30-10.20 น. โดยก่อนการทดลองผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนกับครูผู้สอนของกลุ่มควบคุม ซึ่งครูทั้งสองกลุ่มมีลักษณะ ดังนี้

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบลักษณะของครูกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ครูกลุ่มทดลอง (ผู้วิจัย)	ครูกลุ่มควบคุม (ครูประจำชั้น)
1. จบการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านการศึกษาศาขการศึกษาศาสตรมหาวิทาลัย	1. จบการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านการศึกษาศาขการศึกษาศาสตรมหาวิทาลัย และมีความรู้ด้านการศึกษาศาสตรมหาวิทาลัย
2. กำลังศึกษาระดับปริญญาโทด้านการศึกษาศาขการศึกษาศาสตรมหาวิทาลัย	2. มีประสบการณ์ในการสอนระดับอนุบาลเป็นเวลา 14 ปี

5.3 ผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลหลังเรียน (post-test) ไปใช้กับกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์

6. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลก่อนและหลังการทดลอง มาตรวจให้คะแนนและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ ดังนี้

6.1 นำคะแนนที่ได้มาหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

6.2 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการคิดของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง โดยทดสอบค่าที (t-test dependent) ที่ระดับความมีนัยสำคัญที่ .01

6.3 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการคิดระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง โดยทดสอบค่าที (t-test independent) ที่ระดับความมีนัยสำคัญที่ .01

6.4 นำเสนอข้อมูลโดยการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการคิด ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการคิดระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง ในรูปตารางประกอบความเรียง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่อง ผลของการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก ที่มีต่อความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล นำเสนอเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ทางสถิติเกี่ยวกับการเปรียบเทียบความสามารถในการคิด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดลำดับ ด้านการขยายความ และด้านการตีความ ของกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก ก่อนและหลังการทดลอง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ทางสถิติเกี่ยวกับการเปรียบเทียบความสามารถในการคิด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดลำดับ ด้านการขยายความ และด้านการตีความ ระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ ตามแนวการจัดประสบการณ์ของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลังการทดลอง

เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองและการแปลความหมายจากการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นที่เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 และตอนที่ 2 ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการคิดของกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก ก่อนและหลังการทดลอง และการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการคิดระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก กับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ ตามแนวการจัดประสบการณ์ของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลังการทดลอง

\bar{X}	แทน	ค่ามัธยฐานเลขคณิต
S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	คะแนนวิกฤติ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ทางสถิติเกี่ยวกับการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดลำดับ ด้านการขยายความ และด้านการตีความ ของกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก ก่อนและหลังการทดลอง

ผลการเปรียบเทียบค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดลำดับ ด้านการขยายความ และด้านการตีความ ของกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก ก่อนและหลังการทดลอง โดยการใช้ค่าที (t-test dependent) รายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในตารางที่ 9

ตารางที่ 11 การเปรียบเทียบค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล ของกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก ก่อนและหลังการทดลอง

ความสามารถในการคิด	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
การจัดลำดับ	5.49	2.65	10.87	0.76	13.94**
การขยายความ	2.92	2.73	10.64	1.45	21.34**
การตีความ	3.23	2.63	10.03	1.36	18.67**

** $P < .01$ ($t_{38} = 2.43$)

จากตารางที่ 9 แสดงว่า หลังการทดลองใช้การสอนวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก นักเรียนกลุ่มทดลอง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการคิดด้านการจัดลำดับ ด้านการขยายความ และด้านการตีความ สูงวก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ทางสถิติเกี่ยวกับการเปรียบเทียบความสามารถในการคิด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดลำดับ ด้านการขยายความ และด้านการตีความ ระหว่างกลุ่มทดลอง ที่ได้รับการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ ตามแนวการจัดประสบการณ์ของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลังการทดลอง

ผลการเปรียบเทียบค่ามัธยฐานเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดลำดับ ด้านการขยายความ และด้านการตีความ ระหว่างกลุ่มทดลอง ที่ได้รับการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ ตามแนวการจัดประสบการณ์ของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลังการทดลอง โดยการใช้ค่าที (t-test independent) รายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในตารางที่ 10

ตารางที่ 12 การเปรียบเทียบค่ามัธยฐานเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง

ความสามารถในการคิด	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
การจัดลำดับ	10.87	0.76	5.25	2.60	12.8**
การขยายความ	10.64	1.45	3.15	2.64	15.4**
การตีความ	10.03	1.36	3.25	2.59	14.4**

**P<.01(.01₁₇₆=2.38)

จากตารางที่ 10 แสดงว่า หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลอง โดยกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก มีค่ามัธยฐานเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการคิด ด้านการจัดลำดับ ด้านการขยายความ และด้านการตีความ สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอน

แบบปกติ ตามแนวการจัดประสบการณ์ของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาผลของการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็กที่มีต่อความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล เพื่อศึกษาผลของการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก ที่มีต่อความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดลำดับ ด้านการขยายความ และด้านการตีความ ซึ่งจากการศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ได้ตั้งสมมติฐานของการศึกษาผลของการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็กที่มีต่อความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลครั้งนี้ว่า หลังจากการใช้การสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก นักเรียนกลุ่มทดลองจะมีความสามารถในการคิดสูงกว่าก่อนการทดลอง และหลังจากการใช้การสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก นักเรียนกลุ่มทดลองจะมีความสามารถในการคิดสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ในการศึกษาครั้งนี้ประชากร คือ เด็กที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ของโรงเรียนพญาไท สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ของโรงเรียนพญาไท สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับฉลากมา จำนวน 2 ห้องเรียน ซึ่งกลุ่มทดลองเป็นห้องอนุบาลชั้นปีที่ 2/2 จำนวน 39 คน และกลุ่มควบคุมเป็นห้องอนุบาลชั้นปีที่ 2/1 จำนวน 39 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล จำนวน 2 ฉบับ คือแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลก่อนเรียน และแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลหลังเรียน ซึ่งแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลก่อนเรียนเป็นแบบวัดที่มี ค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.35-0.53 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.37-0.57 และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง 0.97 ส่วนแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลหลังเรียน มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.32-0.55 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.37-0.57 และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง 0.96

แผนการจัดประสบการณ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแผนการจัดประสบการณ์กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลองใช้ แผนการจัดประสบการณ์การวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็กที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 40 แผน ส่วนกลุ่มควบคุมใช้ แผนการจัดประสบการณ์แบบปกติตามแนวการจัดประสบการณ์ของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 40 แผน

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลอง (Pre-test) เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ จากนั้นจึงดำเนินการทดลองโดยกลุ่มทดลอง ใช้แผนการจัดประสบการณ์การวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็กวัยอนุบาล ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สอนเอง เป็นเวลา 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 50 นาที ช่วงเวลา 9.30 – 10.20 น. ในวันอังคารถึงศุกร์ ส่วนกลุ่มควบคุม ใช้แผนการจัดประสบการณ์แบบปกติ ตามแนวการจัดประสบการณ์ของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้ครูประจำชั้นเป็นผู้สอน เป็นเวลา 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 50 นาที ซึ่งก่อนการทดลอง ผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนกับครูผู้สอนกลุ่มควบคุม หลังจากการทดลอง ใช้แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล กับกลุ่มตัวอย่าง (Post-test) เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลก่อนเรียนและหลังเรียน มาตรวจให้คะแนนและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยนำคะแนนที่ได้มาหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้น เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการคิดของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง โดยทดสอบค่าที (t-test dependent) ที่ระดับความมีนัยสำคัญที่ .01 และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการคิดระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง โดยทดสอบค่าที (t-test independent) ที่ระดับความมีนัยสำคัญที่ .01 จากนั้นนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

1. สรุปผลการวิจัย

ผลการทดลองการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก ที่มีต่อความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล เป็นเวลา 10 สัปดาห์ พบว่า

1) หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีความสามารถในการคิดทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดลำดับ ด้านการขยายความ และด้านการตีความ สูงขึ้นจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2) หลังการทดลองการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก กลุ่มทดลองมีความสามารถในการคิดทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดลำดับ ด้านการขยายความ และด้านการตีความ สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาผลของการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก ที่มีต่อความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่เป็นผลของการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก โดยสามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

การวิจัยเพื่อศึกษาผลของการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก ที่มีต่อความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก มีคะแนนความสามารถในการคิดด้านการจัดลำดับ ด้านการขยายความ และด้านการตีความ สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุม ที่ได้รับการสอบแบบปกติ ดังนี้

1) ความสามารถในการคิดด้านการจัดลำดับ

ก่อนการทดลองพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง มีความสามารถในการคิดด้านการจัดลำดับไม่แตกต่างกัน ซึ่งเห็นได้จาก เมื่อให้เด็กเรียงลำดับฉากที่ปรากฏในเรื่อง เด็กยังไม่สามารถเรียงลำดับได้ถูกต้องทั้งหมดแม้มีครูชี้แนะ และต้องใช้เวลาคิด แต่หลังจากใช้การสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก เด็กกลุ่มทดลอง สามารถเรียงลำดับได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง และใช้เวลาในการคิดน้อยลง

2) ความสามารถในการคิดด้านการขยายความ

ก่อนการทดลองพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง มีความสามารถในการคิดด้านการขยายความไม่แตกต่างกัน ซึ่งเห็นได้จาก เมื่อให้เด็กบรรยายรูปร่างหน้าตาของตัวละคร เด็กส่วนใหญ่จะตอบว่า “น่ารัก” และไม่สามารถบอกอะไรต่อได้อีก แต่หลังจากใช้การสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก เด็กกลุ่มทดลอง จะสามารถบรรยายรูปร่างหน้าตาของตัวละครได้อย่างละเอียด ชัดเจน เช่น “เป็นคนผิวขาว ผมสีน้ำตาล ใส่เสื้อเป็นลายทาง กระโปรงสีแดง ถูงทำสีขาว” และสามารถบอกได้ว่า การบรรยายลักษณะรูปร่างหน้าตาสามารถดูได้จากอะไรได้บ้าง

3) ความสามารถในการคิดด้านการตีความ

ก่อนการทดลองพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง มีความสามารถในการคิดด้านการตีความไม่แตกต่างกัน ซึ่งเห็นได้จาก การระบุจุดสุดยอดของเรื่อง เด็กส่วนใหญ่

ไม่สามารถระบุจุดสุดยอดของเรื่องได้ แต่หลังจากใช้การสนทนาวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก เด็กกลุ่มทดลอง สามารถระบุจุดสุดยอดของเรื่องได้อย่างถูกต้อง และสามารถบอกเหตุผลในการเลือกเหตุการณ์ตอนนั้นได้ว่า เพราะเป็นจุดเริ่มที่ตัวละครเอกจะแก้ปัญหาได้ นอกจากนี้ยังสามารถบอกได้ว่าปัญหาของเรื่องคืออะไร ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้แต่งไม่ได้บอกไว้ตรงๆในเรื่อง

จากผลแตกต่างของความสามารถในการคิดก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง และความแตกต่างของความสามารถในการคิดของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แสดงให้เห็นว่า การสอนคิดเป็นสิ่งที่สามารถสอนและพัฒนาได้ และเริ่มได้ตั้งแต่ระดับอนุบาล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยหลายชิ้นที่กล่าวว่า ความสามารถในการคิดเป็นสิ่งที่สอนและพัฒนาได้ และเป็นสิ่งที่ครูทุกคนควรจะสอนไม่ว่าจะสอนในวิชาใดก็ตาม (Beyer, 1988; Pressesien, 1986; Mayer, 1987, อ้างถึงใน สุรางค์ ใคว์ตระกูล, 2541) และแสดงให้เห็นว่าการสนทนาวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็กช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดด้านการจัดลำดับ ด้านการขยายความ และด้านตีความได้มากกว่าการสอนแบบปกติ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก

1. การสนทนาวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก เป็นการจัดประสบการณ์ที่มุ่งให้เด็กได้สะท้อนความคิดผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซึ่งเป็นสิ่งที่เด็กชื่นชอบ โดยมีการแยกแยะและตัดสินคุณภาพขององค์ประกอบของวรรณกรรม ได้แก่ ตัวละคร ฉาก และโครงเรื่อง ผ่านการจัดกิจกรรมที่มีขั้นตอน คือ 1) กิจกรรมฟังครูอ่านวรรณกรรม 2) กิจกรรมอภิปรายเกี่ยวกับวรรณกรรมร่วมกัน 3) กิจกรรมขยายความเข้าใจในองค์ประกอบของวรรณกรรม 4) กิจกรรมสรุป โดยอาศัยการใช้คำถามเป็นหลักในการกระตุ้นให้เด็กได้เกิดการคิด ซึ่งพบว่า

1) กิจกรรมฟังครูอ่านวรรณกรรม เป็นกิจกรรมที่ครูนำวรรณกรรมมาอ่านให้เด็กฟัง โดยเริ่มจากการแนะนำวรรณกรรมในส่วนชื่อเรื่อง ผู้แต่ง และผู้วาด หลังจากนั้นครูจึงอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟังทั้งเล่มโดยที่ไม่มีการถามคำถามระหว่างอ่าน ซึ่งกิจกรรมนี้ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ภาษาจากเรื่องที่ได้ฟัง การฟังครูอ่านวรรณกรรมจึงเป็นการช่วยเพิ่มคลังคำศัพท์ให้เด็กอีกทางหนึ่ง ซึ่งเมื่อเด็กมีคลังคำศัพท์ที่มากพอ จะส่งผลถึงการใช้ภาษาในการถ่ายทอดความคิดของเด็กได้ นอกจากนี้การที่เด็กได้ฟังวรรณกรรมที่ใช้สำนวนภาษาที่สละสลวย ทำให้เด็กเกิดความสนใจ และซาบซึ้งในวรรณกรรมเรื่องนั้นๆ และเมื่อเด็กสนใจในวรรณกรรมทำให้ครูสามารถนำวรรณกรรมมาเป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นให้เด็กพัฒนาความสามารถในการคิดของเขาต่อไปได้ สอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนของ Bruner ที่กล่าวว่า ควรจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและเข้าใจในเนื้อหา

2) กิจกรรมอภิปรายร่วมกัน เป็นกิจกรรมกลุ่มใหญ่ที่เด็กได้อภิปราย พูดคุย แสดงความคิดเห็นเชื่อมโยงกับเรื่องราวที่ได้ฟัง สิ่งที่อภิปรายเป็นประเด็น หรือเรื่องราวต่างๆขององค์ประกอบของวรรณกรรม โดยครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กได้เกิดการคิด ซึ่งคำถามจะมี

ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด มีคำตอบที่หลากหลาย กิจกรรมนี้เด็กจึงได้เรียบเรียงความคิด และถ่ายทอดความคิดของเขาออกมาผ่านภาษาพูด ซึ่งเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่สำคัญของเด็ก นอกจากนี้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างทางความคิด และความรู้สึกที่มีต่อวรรณกรรมของเด็กแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างกัน ทำให้เด็กได้มองเห็นความคิดของตนเองได้ชัดเจนขึ้น เช่น หลังจากที่เด็กได้ฟังครูอ่านวรรณกรรมเรื่อง กุริกับกู่ระ ครูถามเด็กว่า ใครเป็นตัวละครเอกของเรื่องนี้ คำตอบของเด็กก็จะแบ่งออกเป็น 2 ตัวละครใหญ่ๆ คือ กุริ และ กู่ระ จากนั้นครูถามว่า ทำไมจึงคิดว่ากุริ เป็นตัวละครเอก หรือทำไมจึงคิดว่ากู่ระเป็นตัวละครเอก ซึ่งเด็กจะต้องคิดหาเหตุผลในการตีความของเด็ก และเรียบเรียงออกมาเป็นคำพูด เพื่ออธิบายให้ผู้อื่นได้รับรู้และเข้าใจความคิดของเขา สอดคล้องกับทฤษฎีเชาวันน์ปัญญาของ Vygotsky (1962 อ้างถึงใน สุรางค์ ใคว์ตระกูล, 2541) ที่กล่าวว่า การสื่อสารเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเจริญเติบโตของเด็ก การพูดเป็นกระบวนการทางสติปัญญาขั้นสูงที่ถูกสร้างขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ประกอบด้วยความสามารถในการวางแผน การประเมิน ความจำ และเหตุผล การพูดของเด็กเป็นเสมือนกลไกในการวางแผนและการสร้างแนวคิด ซึ่งเป็นวิธีที่พัฒนาความสามารถในการคิดของเด็ก

3) กิจกรรมขยายความเข้าใจในองค์ประกอบของวรรณกรรม เป็นกิจกรรมต่างๆที่สะท้อนและขยายความเข้าใจ ซึ่งกิจกรรมนี้เป็นการเน้นย้ำสิ่งที่เด็กได้คิดและถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาพูดในขั้นกิจกรรมอภิปรายร่วมกัน กิจกรรมขยายความเข้าใจในองค์ประกอบของวรรณกรรม จะอยู่ในรูปแบบของ การวาดภาพ การปะติด งานประดิษฐ์ การทำหนังสือเล่มเล็กของเด็ก การทำเส้นเวลา และการใช้แผนภาพในการแสดงความคิด เช่น เมื่อฟังครูอ่านวรรณกรรมเรื่อง กระดุกกระดิก กระต๊อกระต๊อ และอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับลักษณะ รูปร่าง หน้าตาของ ตัวละครเอก (ยายเข้า) เด็กได้ทำกิจกรรมขยายความเข้าใจในองค์ประกอบของวรรณกรรม ด้วยการประดิษฐ์ยายเข้าของตนเอง โดยวาดภาพยายเข้าลงบนกระดาษ 2 แผ่น จากนั้นนำมาติดกัน และเปิดช่องเอาไว้ด้านหนึ่งเพื่อใส่กระดาษที่ขยำลงไปข้างใน ในกิจกรรมนี้เด็กเกิดการสังเกต ลักษณะของยายเข้าและแสดงสิ่งที่เด็กได้พูดบรรยายขยายความไว้ออกมาในรูปแบบภาพวาดของยายเข้า เช่น ผมสีเทาเป็นมวยอยู่ด้านบน ใส่เสื้อสีน้ำเงินแขนยาว ผ้าถุงสีเขียวสลับกับสีเหลือง จากนั้นเด็กก็จะใส่กระดาษขยำเข้าไปในตัวของยายเข้าเป็นจำนวนมาก โดยให้เหตุผลว่า เป็นเพราะยายเข้าตัวอ้วน ซึ่งการทำกิจกรรมลักษณะนี้ เด็กเกิดความสามารถทางการคิดด้านการขยายความจากการที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง และนำความคิดของเขาทำให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน สอดคล้องกับทฤษฎีของ Bruner (1966, อ้างถึงใน นมเนตร ธรรมบวร, 2544) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคมผู้เรียนจะต้องลงมือปฏิบัติ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับทฤษฎีว่าด้วยภาษา ความคิดและสัญลักษณ์ ที่เชื่อว่า การสื่อความหมายจึงจำเป็นต้องใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายและถ่ายทอดประสบการณ์ต่างๆ สัญลักษณ์ที่สามารถ

สื่อความหมายได้มีหลายรูปแบบ ได้แก่ ภาษา ศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหวร่างกาย ละคร และคณิตศาสตร์ ถ้าเด็กไม่สามารถสื่อความคิดด้วยภาษาเขียน เด็กจะเปลี่ยนเป็นวาดภาพแทน ศิลปะช่วยให้เด็กรวบรวมความคิดก่อนจะเขียนและช่วยให้เด็กทำงานต่อไปทั้งๆที่ความคิดในการเขียนชะงัก ในช่วงการเขียนควรมีเครื่องมือเขียนหลายชนิดให้เด็กได้ทดลองใช้วิธีการต่างๆที่ช่วยให้สื่อความหมายได้ดี (บุษบง ดันติวงศ์, 2536)

4) กิจกรรมสรุป กิจกรรมนี้เป็นการนำผลงานจากกิจกรรมขยายความเข้าใจในองค์ประกอบของวรรณกรรมมาสรุปความรู้ทางวรรณกรรม และความสามารถทางการคิดด้านต่างๆ ตามแต่วัตถุประสงค์ในครั้งนั้น โดยการใช้คำถามเพื่อช่วยสรุปความรู้และความคิดของเด็ก จากกิจกรรมนี้ทำให้เด็กได้เกิดการสรุปความคิดของตนจากสิ่งที่เด็กได้ทำมา ทั้งการฟังวรรณกรรม การอภิปรายร่วมกัน การทำกิจกรรมขยายความเข้าใจในองค์ประกอบของวรรณกรรม ซึ่งทำให้เด็กเกิดการพัฒนาความสามารถในการคิดได้อย่างดี

2. บทบาทครู

การพัฒนาความสามารถในการคิดของเด็กจากการใช้การสอนการวิพากษ์วรรณกรรม ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้เด็กเกิดการคิด โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดจากการใช้คำถามของครู ซึ่งคำถามที่ใช้เน้นไม่จำกัดอยู่เฉพาะคำถามระดับความรู้ความจำ หรือคำถามที่ถามว่า "อะไร" เท่านั้น แต่คำถามที่ครูใช้ถามในการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดจะเป็นคำถามที่มีหลากหลายคำตอบ ไม่มีคำตอบใดที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว การถามคำถามให้เด็กได้ตีความในสิ่งที่ผู้แต่งไม่ได้บอกไว้ตรงๆ คำถามให้เด็กได้ประเมินวรรณกรรมที่เด็กได้ฟังไป และคำถามที่ให้เด็กได้สรุปสิ่งที่เขาคิด เช่น จะเกิดอะไรขึ้นหากเรื่อง ดอกไม้จากใครเอ่ย ไม่ได้เกิดขึ้นที่ประเทศญี่ปุ่น แต่มาเกิดขึ้นที่ประเทศไทย หรือ จากตัวละคร 4 ตัว เด็กๆชอบตัวละครตัวไหนมากที่สุด เพราะอะไร จากคำถามลักษณะนี้ ทำให้เด็กพัฒนาการคิดไม่เพียงระดับความรู้ความจำเท่านั้น แต่สามารถพัฒนาการคิดขึ้นไปในการคิดระดับที่สูงขึ้นถึงการขยายความ และการตีความ นอกจากนี้หลังจากการใช้คำถามของครูแล้ว ครูให้เวลาเด็กในการคิดโดยไม่เร่งรัดคำตอบจากเด็ก ให้โอกาสเด็กได้คิด และให้เด็กได้แสดงความคิดของเขาออกมาโดยไม่ใช้เวลาเป็นตัวกำหนด การให้เวลาเด็กในการคิดเป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่ทำให้เด็กพัฒนาความสามารถในการคิด สอดคล้องกับ Ruddell (2002) ที่กล่าวว่า ในการสอนทักษะการคิด การใช้คำถาม และการอภิปรายเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดเพื่อให้เกิดทักษะการคิดระดับสูงต่อไป และการให้เวลากับเด็กในการคิดเกิดขึ้นเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสสะท้อนความคิดของตน ครูจะต้องให้เวลาที่เพียงพอกับเด็กในการคิด นอกจากนี้เด็กพัฒนาการคิดได้ดี ในบรรยากาศที่เด็กรู้สึกปลอดภัย โดยการชมเชยของครู ครูทำให้เด็กมั่นใจที่จะตอบคำถาม มั่นใจในงานที่เด็กทำ การคิด

ไม่มีคำว่าผิดหรือถูก การเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้คิด และแสดงความคิดของตนออกมาทำให้เด็กสามารถพัฒนาความสามารถในการคิดด้านต่างๆของเขาได้อย่างเต็มที่

3. ข้อสังเกตจากการวิจัย

1. ความสามารถในการคิด

1.1 ขั้นตอนการคิดพัฒนาตามลำดับขั้น

ในการพัฒนาความสามารถในการคิด จะเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้นตอน ตั้งแต่ระดับความรู้ความจำ แล้วจึงเป็นระดับความเข้าใจ การใช้การสนทนาวิพากษ์วรรณกรรมในการพัฒนาความสามารถในการคิด ก็เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนาตามลำดับขั้น ในการที่จะเกิดความสามารถในการตีความ ซึ่งเป็นการคิดที่อยู่ในระดับความเข้าใจได้นั้น จะต้องสามารถจดจำและลำดับเรื่องราว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องได้เสียก่อน จึงจะนำมาทำความเข้าใจ แล้วจึงเกิดการตีความออกมาได้ ตัวอย่างเช่น จากวรรณกรรมเด็กเรื่อง ดอกไม้จากใครเอ่ย เด็กสามารถตีความโดยระบุเหตุการณ์ตอนจบของเรื่องจากภาพซึ่งผู้แต่งไม่ได้บรรยายเอาไว้ว่า “คานาเอะ พุดกับเพื่อนว่า มาเล่นด้วยกันทุกวันนะ” โดยให้เหตุผลว่า คานาเอะเหงา เพราะเพิ่มย้ายมาอยู่ที่เมืองนี้ และยังมีไม่มีเพื่อน ซึ่งทำให้เห็นว่า เด็กจะต้องสามารถจำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องได้ ถึงจะสามารถนำมาตีความระบุเหตุการณ์ตอนจบของเรื่องได้ สอดคล้องกับ แนวคิดของ Bloom (1961 อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี และคณะ, 2544) ที่แสดงให้เห็นว่า การคิดของบุคคลนั้นมีขั้นตอน โดยเริ่มจากการรู้ การเข้าใจ และพัฒนาต่อไปถึงขั้นวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล ตามลำดับขั้น

1.2 การพัฒนาภาษาและความสามารถในการคิด

ในการวิพากษ์วรรณกรรมนั้น สิ่งที่สำคัญอย่างมากในการถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดที่มีต่อวรรณกรรมเรื่องนั้นๆ คือ การถ่ายทอดความคิดผ่านการใช้ภาษา การวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาทักษะทางภาษา ทักษะทางการสื่อสาร และเมื่อภาษาของเด็กเกิดการพัฒนา ก็จะส่งผลต่อการพัฒนาด้านความสามารถในการคิดของเด็กด้วย เห็นได้จากเด็กจะถ่ายทอดความคิดของเขาได้ดี เมื่อเด็กมีวงคำศัพท์ที่กว้างพอ การใช้การวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็กนั้น สามารถช่วยให้เด็กพัฒนาและขยายวงคำศัพท์ของตนเองได้ ผ่านการฟังวรรณกรรม การสังเกต การบรรยายลักษณะรายละเอียด การให้คำจำกัดความเมื่อพูดถึงลักษณะหรือการกระทำใดการกระทำหนึ่ง ตัวอย่างเช่น ในช่วงแรกของการทดลอง เด็กจะยังไม่สามารถระบุลักษณะนิสัยของตัวละครได้ แต่เมื่อเรียนไปได้สักระยะหนึ่ง เด็กเริ่มที่จะมีวงคำศัพท์ที่กว้างขึ้น เด็กก็จะเลือกคำมาใช้ในการระบุลักษณะนิสัยของตัวละครนั้นได้อย่างชัดเจน และเป็นคำศัพท์เฉพาะ เช่น ในตอนแรกเด็กจะบอกได้ว่า ตัวละครเป็นคนดี เท่านั้น แต่หลังจากเรียนไปได้สักระยะ เด็กจะสามารถบอกได้ว่า ลักษณะนิสัยของ ปลาสายรุ้ง ในตอนแรกมีนิสัย ไม่แบ่งปัน

พูดจาไม่เพราะ และซีโมโห ซึ่งเด็กสามารถระบุค่าเหล่านี้ได้จากเหตุการณ์ หรือการกระทำที่ตัวละครได้ทำในเรื่อง จากการใช้ภาษาของเด็กนี้ เป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มศักยภาพในการคิด รวมไปถึงการถ่ายทอดความคิดของเด็กออกมา ซึ่งพัฒนาการทางภาษา และวงคำศัพท์นั้น เด็กเรียนรู้ได้จากการอภิปราย สนทนาทั้งกับครูและเพื่อน โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นให้เด็กได้เกิดการใช้ภาษา ประสพการณ์ทางภาษาที่มากกว่าของครูเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กได้พัฒนาวงคำศัพท์ที่กว้างขึ้น รวมถึงการกระตุ้นให้เด็กคิดโดยการใช้อำนาจที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีเชาวนปัญญาของ Vygotsky (1962 อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2541) ที่กล่าวว่า การสื่อสารเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเจริญเติบโตของเด็ก เมื่อเด็กเติบโตขึ้นเด็กจะเรียนรู้มากขึ้น ความต้องการของมนุษย์จะเกิดขึ้นพร้อมกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การพูดเป็นกระบวนการทางสติปัญญาขั้นสูงที่ถูกสร้างขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม นอกจากนี้ เชาวนปัญญาขั้นสูง (Higher Mental Processes) เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูและการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้โดยใช้ภาษา ทำให้เด็กเรียนรู้ความคิดรวบยอด และเข้าใจสิ่งแวดล้อม

1.3 ระดับอายุสัมพันธ์ต่อพัฒนาการทางการคิด

ระดับอายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อพัฒนาการทางการคิดของเด็ก ความสามารถในการคิดที่ซับซ้อนขึ้นจะต้องอาศัยการพัฒนาตามลำดับขั้นตามช่วงอายุ อายุที่มากขึ้นทำให้เด็กมีประสบการณ์มากขึ้น และวุฒิภาวะสูงขึ้น สังเกตได้จากการพัฒนาความสามารถในการคิดด้านการขยายความ และการตีความ ซึ่งเป็นทักษะการคิดที่ต้องใช้ทักษะการคิดอื่นๆเป็นพื้นฐาน เด็กทั้งหมดสามารถพัฒนาได้ดีขึ้นหลังจากการทดลอง แต่พัฒนาในระดับที่ไม่เท่ากันในแต่ละคน สังเกตได้ว่าเด็กที่มีอายุมากในห้องเรียน(ประมาณ 6 ปี) ส่วนใหญ่จะสามารถพัฒนาได้มากกว่าเด็กที่มีอายุน้อยในห้อง(ประมาณ 5 ปี) เพราะความสามารถในการคิดด้านการขยายความ และการตีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เด็กจะต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อแสดงความคิด เด็กที่อายุมากในห้องเรียนจะมีวงคำศัพท์กว้าง และสามารถใช้ประโยคที่มีความซับซ้อนกว่าเด็กที่อายุน้อยในห้องเรียน ตัวอย่างเช่น เมื่อเด็กขยายความลักษณะของฉากในเรื่อง ภู เจ้าต่าง และโลมา เด็กที่อายุมากในห้องเรียนจะสามารถเรียบเรียงประโยคได้อย่างถูกต้องและมีความซับซ้อน รวมไปถึงการใช้คำศัพท์ที่แสดงให้เห็นถึงวงคำศัพท์ของเด็กที่มีมากกว่าเด็กอายุน้อยในห้อง เช่น “น้ำทะเลเป็นสีฟ้าปนกับสีเขียว และมีปลาตัวเล็กๆมากมายอยู่ในน้ำ” ส่วนเด็กที่อายุน้อยในห้องเรียนจะยังไม่สามารถเรียบเรียงประโยคได้ซับซ้อนเท่า ส่วนมากจะอยู่ในระดับของประโยคความเดียว และคำศัพท์ที่อยู่ในวงจำกัด เช่น “น้ำสีฟ้า มีปลาสีส้ม” เห็นได้ว่าเด็กที่มีอายุมากกว่าจะสามารถขยายความได้ละเอียดลออกว่าเด็กที่อายุน้อยโดยผ่านการใช้ภาษาในการแสดงความคิด การใช้คำ และการเรียบเรียงประโยคได้อย่างซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget ซึ่งได้แบ่งกระบวนการทางสติปัญญาโดยใช้ช่วงอายุเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดลำดับ

ชั้น เด็กในวัยอนุบาลนี้อยู่ในขั้นก่อนปฏิบัติการ (Preoperational) ซึ่งอยู่ระหว่างช่วงอายุ 2-7 ปี เป็นขั้นที่เด็กให้สัญลักษณ์ต่อสิ่งของหรือประสบการณ์ เด็กจะพัฒนาความสามารถในการใช้คำและประโยคที่ซับซ้อนขึ้น และทฤษฎีของ Vygotsky (1962 อ้างถึงใน สุรางค์ คุ้มตระกูล, 2541) ที่เชื่อว่า ภาษาเป็นเครื่องมือของการคิด พัฒนาการของภาษาและความคิดของเด็กเริ่มด้วยการพัฒนาที่แยกจากกัน แต่เมื่ออายุมากขึ้นพัฒนาการทั้ง 2 อย่างจะพัฒนาร่วมกัน

1.4 พื้นฐานจากประสบการณ์เดิมส่งผลต่อพัฒนาการทางการคิด

นอกจากปัจจัยด้านอายุแล้ว สิ่งสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาความสามารถในการคิดของเด็ก คือ พื้นฐานประสบการณ์เดิมของเด็ก ดังจะเห็นได้จาก ในระยะแรกของการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก เด็กที่มีพื้นฐานทางภาษาที่ดี จะมีความสามารถในการขยายความได้ดีกว่าเด็กที่มีพื้นฐานทางภาษาที่จำกัด นอกจากพื้นฐานทางภาษา ประสบการณ์ที่เด็กมีแตกต่างกัน ก็เป็นส่วนที่ทำให้การพัฒนาความสามารถในการคิดของเด็กแตกต่างกันอีกด้วย ตัวอย่างเช่น เด็กที่มีพื้นฐานทางภาษา และประสบการณ์ที่เด็กเคยได้รับมา เด็กจะสามารถนำประสบการณ์เดิมของเด็กมาช่วยในการตีความได้ เช่น เมื่อให้เด็กตีความโดยการระบุตัวละครเอกของเรื่อง เด็กจะนำไปเปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิมของเด็ก เช่น “ตัวละครเอก เหมือนนางเอกในละคร” ซึ่งเห็นได้ว่า เด็กสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ไปเปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิมที่ตนมีอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีของ Bruner (1966, อ้างถึงใน นกเนตร ธรรมบวร, 2544) ที่มีความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคมผู้เรียนจะต้องลงมือปฏิบัติ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้โดยมีพื้นฐานอยู่บนประสบการณ์หรือความรู้เดิม

1.5 ความสามารถในการคิดจะพัฒนาได้ดีขึ้นเมื่อใช้ทักษะการคิดหลายทักษะร่วมกัน

เด็กจะสามารถพัฒนาความสามารถในการคิดของเด็กได้ดีนั้น ต้องอาศัยทักษะการคิดที่หลากหลายร่วมกัน ตัวอย่างเช่น ในการขยายความลักษณะของตัวละคร หากเป็นตัวละครตัวเดียวเด็กจะขยายความได้แคบกว่า เมื่อนำตัวละคร 2 ตัวมาเปรียบเทียบกัน เช่น เมื่อให้เด็กขยายความตัวละคร หนู ในเรื่องราชสีห์กับหนู ในตอนแรกเด็กจะสามารถบรรยายได้เพียง “มีขนยาว ตัวสีเทา” แต่เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับหนูในเรื่อง กุรี กับ กุระ เด็กสามารถบรรยายได้มากขึ้น จากเดิมว่า “หนูในเรื่องนี้เดิน 4 ขา ตัวอ้วน มีหางยาว เหมือนหนูจริงๆมากกว่า กุรี กับ กุระ” ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา เขมมณี (2544) ได้กล่าวไว้ว่า ในการคิดบุคคลจำเป็นต้องมีทักษะพื้นฐานหลายประการในการดำเนินการคิด บุคคลจะคิดได้ดีจำเป็นต้องมีทักษะการคิดที่จำเป็นมาบ้างแล้ว

2. การเรียนรู้ในการวิพากษ์วรรณกรรม

การวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก เป็นการสะท้อนความคิดผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม โดยมีการแยกแยะ ตรวจสอบ และตัดสินคุณภาพองค์ประกอบโครงสร้างพื้นฐานของวรรณกรรม ซึ่งประกอบด้วย ตัวละคร ฉาก และโครงเรื่อง ซึ่งก่อนการทดลองเด็กอาจสามารถ

บอกได้ว่าชอบตัวละคร ฉาก หรือเหตุการณ์ใดในเรื่อง แต่เด็กส่วนใหญ่ยังไม่สามารถให้เหตุผลในการตัดสินใจของเขาได้ แต่หลังจากใช้การสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็กไปสักกระยะหนึ่งพบว่า เด็กสามารถให้เหตุผลในการตัดสินใจของเด็กได้ด้วยตนเอง ตัวอย่างเช่น ครูให้เด็กเลือกตัวละครที่ชอบที่สุด ระหว่างตัวละคร 4 ตัวจากเรื่อง กุริกับกูระ และราชสีห์กับหนู จากนั้นให้วาดรูปเหตุการณ์ที่ทำให้ชอบตัวละครนั้น ซึ่งเด็กสามารถตัดสินใจเลือกตัวละครที่ตนชอบ และสามารถบอกเหตุผลได้ เช่น “ผมชอบ กุริ เพราะกุริฉลาด เขาเปลือกไข่มาทาเป็นรถได้” นอกจากนี้เด็กยังสามารถแยกแยะองค์ประกอบต่างๆของเรื่องได้ และเด็กสามารถเห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆของเรื่อง ตัวอย่างเช่น ครูถามความคิดเห็นของเด็ก เมื่อฉากในเรื่องปู เจ้าต่างและโลมา เปลี่ยนไปไม่ได้เกิดขึ้นในทะเล แต่เปลี่ยนไปเกิดขึ้นในป่า สัตว์ที่มาช่วยปูกับเจ้าต่าง ยังคงจะเป็นโลมาหรือไม่ ความคิดของเด็กแต่ละคนแตกต่างกันออกไป แต่เด็กทุกคนจะเปลี่ยนสัตว์ที่มาช่วยปูจากโลมา เป็นสัตว์ที่อยู่ในป่าแทน เช่น หมู ยีราฟ สิงโต และสามารถนำเรื่องที่ตนเปลี่ยนตัวละครไปประดิษฐ์นิทานเล่มเล็กของตัวเองได้ แสดงให้เห็นว่า เด็กสามารถเข้าใจความสำคัญของฉากที่มีต่อตัวละครได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการคิดของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นด้านการลำดับเหตุการณ์ในการเขียนเรื่องใหม่ การตีความเมื่อฉากเปลี่ยนไปจะส่งผลกระทบต่อตัวละคร และเด็กจะต้องใช้การขยายความเพื่อสร้างตัวละครตัวใหม่ของเด็ก จากตัวอย่างนี้ เห็นได้ว่าวรรณกรรมส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการคิดของเด็ก การเรียนรู้การวิพากษ์วรรณกรรม ซึ่งดูเหมือนเป็นสิ่งที่ยากนั้น ถ้านำมาปรับให้เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน และเลือกใช้สื่อที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เช่น การใช้วรรณกรรมที่มีความสนุกสนาน ซึ่งเป็นสิ่งที่เด็กชื่นชอบ การให้เด็กได้ลงมือทำเพื่อขยายความเข้าใจในสิ่งที่เขาคิด เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้อย่างดี เห็นได้ว่าการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมเป็นสิ่งที่สอนได้เมื่อปรับให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bruner ในการจัดการเรียนการสอนว่า ควรจัดตามลำดับความง่ายโดยคำนึงถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน และจัดให้เหมาะสมกับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและเข้าใจในเนื้อหา

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. ครูหรือผู้สนใจนำการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมไปใช้ ต้องมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรม และองค์ประกอบของวรรณกรรม เพื่อการวิเคราะห์เชื่อมโยงและทำความเข้าใจในการจัดกิจกรรม และเป็นผู้นำหรือผู้กระตุ้นในการอภิปราย เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
2. ขั้นตอนต่างๆในการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสามารถดัดแปลงให้เหมาะสมกับเวลาได้ แต่ควรจัดกิจกรรมตามขั้นตอนต่างๆ ตามลำดับให้ครบถ้วน เพื่อให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้อย่าง

สมบูรณ์ซึ่งเริ่มจากกิจกรรมฟังครูอ่านวรรณกรรม กิจกรรมอภิปรายเกี่ยวกับวรรณกรรมร่วมกัน กิจกรรมขยายความเข้าใจในองค์ประกอบของวรรณกรรม และกิจกรรมสรุป

3. การเลือกใช้นิยายสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม ในการเลือกหนังสือ คำนึงถึงความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการสอนองค์ประกอบต่างๆ การเลือกวรรณกรรม และการนำวรรณกรรมมาใช้ในการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเมื่อเด็กได้มีโอกาสสัมผัสกับวรรณกรรมที่ดี เด็กเกิดความประทับใจในวรรณกรรม ก็จะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี จุดหนึ่งที่ทำให้เด็กเกิดความรักหนังสือ และรักการอ่านในอนาคต ซึ่งวรรณกรรมสำหรับเด็กที่ดี ควรมีลักษณะดังนี้ 1) เหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็ก 2) มีตัวละคร โครงเรื่องไม่ สลับซับซ้อน 3) ความยาวพอเหมาะไม่ยาวเกินไป 4) การใช้ภาษาถูกต้อง และไม่สลับซับซ้อน จนเกินไป 5) รูปภาพสวยงาม และ 6) รูปเล่มพอเหมาะ หากให้อ่านให้เด็กฟังจะต้องไม่เล็กลงเกินไป นอกจากนี้การสอนให้เด็กได้รู้จักกับองค์ประกอบของวรรณกรรมนั้น ครูจะต้องมีความเข้าใจในองค์ประกอบต่างๆของวรรณกรรมเป็นอย่างดี และกิจกรรมที่ขยายความเข้าใจใน องค์ประกอบของวรรณกรรมที่ให้เด็กทำนั้นควรมีความสนุกสนาน ไม่ใช่เพียงอ่านเรื่องแล้วใส่ชื่อ ตัวละคร และตอบคำถามว่าเรื่องนี้สอนอะไร ในวรรณกรรมทุกเรื่องให้อ่านเท่านั้น

4. การสอนการคิดผ่านการวิพากษ์วรรณกรรม สามารถนำไปปรับใช้ชีวิตประจำวันของเด็กได้ เพราะความสามารถในการคิดด้านการจัดลำดับ ด้านการขยายความ และด้านการตีความ ที่เด็กได้พัฒนาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการดำเนินชีวิต จึงสามารถเชื่อมโยงความสามารถในการคิดด้านต่างๆกับสิ่งที่เด็กได้เจอในชีวิตประจำวันได้ การจัดลำดับ ทำให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องเวลาไม่ว่าจะเป็น ก่อนและหลัง กลางวันและกลางคืน หรืออดีตและปัจจุบัน การขยายความ ช่วยให้เด็กสามารถถ่ายทอดความคิดออกมาได้ตรงกับสิ่งที่เด็กคิดมากที่สุด การขยายความไม่จำเป็นต้องขยายความเฉพาะในวรรณกรรมเท่านั้น แต่สามารถใช้ในการบอก การบรรยายสิ่งต่างๆ รวมถึงความรู้สึกของเด็กให้ผู้อื่นเข้าใจอีกด้วย ส่วนการตีความ เด็กสามารถนำการตีความมาใช้ในการสื่อสารกับผู้อื่น การตีความทำให้เด็กมีความเข้าใจในความคิดและความรู้สึกของบุคคลที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ด้วยมากขึ้น ซึ่งความสามารถในการคิดทั้งหมดนี้ เด็กจำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อที่จะดำรงอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่น นอกจากนี้การพัฒนาความสามารถในการคิดระดับพื้นฐาน เป็นรากฐานสำคัญที่เด็กจะนำไปใช้ในการพัฒนาความสามารถในการคิดระดับสูงต่อไปในอนาคต

5. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ควรมีการนำการสอนการวิพากษ์วรรณกรรม ไปใช้กับนักเรียนในระดับประถมศึกษา เพื่อความต่อเนื่อง และเป็นพื้นฐานในการศึกษาวรรณกรรมในระดับสูงต่อไป

2. งานวิจัยนี้ใช้การสอนวิพากษ์วรรณกรรม เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิด ดังนั้น อาจมีการทำวิจัยที่ใช้วิธีการสอนวรรณกรรมอื่นๆ แทนการสอนการวิพากษ์วรรณกรรม เพื่อดูผลของ ความสามารถในการคิดของเด็กที่ตามมา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2542. **การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย: ด้านทักษะการคิด**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กานดา ศรีพรวิสิฐ. 2539. **การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจโดยใช้กิจกรรมที่นำการคิดในการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. 2546. **คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี)**. [On-line]. แหล่งที่มา: www.obec.go.th
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2542. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร.
- จินตนา ไบกาชویی. 2534. **การจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก**. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- จิรพร ไชยเผือก. 2540. **ผลของการใช้กิจกรรมการเล่นทรายเปียกที่มีต่อทักษะการคิดของเด็กปฐมวัย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. 2545. **วรรณกรรมสำหรับเด็ก**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ไสภณการพิมพ์.
- เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ. 2540. **การพัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์. 2530. **การฝึกสมรรถภาพสมองเพื่อพัฒนาคุณภาพการคิด**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524. **จิตวิทยาจริยธรรม และจิตวิทยาภาษา: พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- ตรีเพชร แสงเทียน. 2534. **ความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นประกอบการใช้คำถามของครูที่มีความแตกต่างกัน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ทีศนา เขมมณี และคณะ. 2535. **หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ทีศนา แชมมณี และคณะ. 2544. **วิทยาการด้านการคิด**. กรุงเทพมหานคร : เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.
- ธัญญา สังขพันธ์. 2539. **วรรณกรรมวิจารณ์**. ปทุมธานี: นาคร.
- นภเนตร ธรรมบวร. 2544. **การพัฒนากระบวนการคิดในเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บันลือ พุกพะวัน. 2533. **วรรณกรรมกับเด็ก**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- บุษบง ตันติวงศ์. 2536. นวัตกรรมการสอนภาษากับธรรมชาติในการอ่านเขียนของเด็กปฐมวัย ใน **แรมสมร อยู่สถาพร (บรรณาธิการ). เทคนิคและวิธีการสอนในระดับประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสิทธิ์ กาพย์กลอน. 2532. **ภาษากับความคิด**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปราณี เชียงทอง. 2530. **วรรณกรรมสำหรับเด็ก**. กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก
- ปัทมาศิริ ธีรานุรักษ์. 2544. **ผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวการสอนแบบชุมชนแห่งการสืบสอบเชิงปรัชญาที่มีต่อทักษะการคิดของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พงศ์ศักดิ์ สังขปัญญา. 2542. **การเลือกหนังสือวรรณกรรมสำหรับเด็ก**. **วารสารการศึกษาปฐมวัย** 3.4 (ตุลาคม)
- ไพโรธ เลิศพิริยกุล. 2539. **วรรณกรรมปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- ภิญญาพร นิตยะประภา. 2534. **การผลิตหนังสือสำหรับเด็ก**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์
- ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา. 2544. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดี**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัถพร ชังธาดา. 2531. **หนังสือสำหรับเด็ก**. มหาสารคาม: ฝ่ายวิชาการสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ราชบัณฑิตยสภา. 2538. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วรวรรณ เหมชะญาติ. 2545. **การจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้: ศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด ใน เอกสารประกอบการสอนวิชา การจัดประสบการณ์การศึกษาสำหรับเด็กอนุบาล**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจิตรวาทการ, หลวง. 2544. **กำลังความคิด**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์บุ๊คส์.

- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. 2541. **วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ธรรมชาติ.
- ศิริโสภาคย์ บุรพาเดชะ. 2528. **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพร จารุณี. 2541. **คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สัณห์พัฒน์ อรุณธารี. 2541. **นิทานสำหรับเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. 2534. **รายงานการวิจัย การใช้วิธีวิทยาศาสตร์พัฒนาทักษะการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณ์คุณ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. คณะศึกษาศาสตร์**. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2541. **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวลักษณ์ สมวงษ์. 2545. **ผลของการใช้กิจกรรมการเล่านิทานสองภาษาที่มีต่อความสามารถในการใช้ภาษาไทยของเด็กวัยอนุบาลที่ใช้ภาษามาลายูเป็นภาษาที่หนึ่ง**.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- หรรษา นิลวิเชียร และ พรรณรัตน์ เก้าธรรมสาร. 2543. **ลักษณะการเขียนที่ปรากฏในเด็กเล็ก**. รายงานการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- หทัยวรรณ ไชยะกุล. 2544. **วรรณกรรมศึกษา**. เชียงใหม่: มิ่งเมือง.
- อลิสซา เพ็ชรรัตน์. 2539. **การพัฒนาความสามารถในการจับใจความของเด็กวัยอนุบาลโดยใช้เทคนิคการเล่านิทานแบบซ้ำเรื่อง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารี สัณห์วี. 2535. **นวัตกรรมปฐมวัยศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สมาคมเพื่อการศึกษาเด็ก.
- อิงอร สุพันธุ์วณิช. 2547. **วรรณกรรมวิจารณ์**. กรุงเทพมหานคร: แอคทีฟ พรินท์
- อุทัย ไชยานนท์. 2545. **พจนานุกรมวรรณคดีไทย**. กรุงเทพมหานคร: น้ำฝน.

ภาษาอังกฤษ

Allen, D and Piersma, M. 1995. *Developing thematic units: process and product*. New York: Delmar.

- Bloom, B. S. 1956. **Taxonomy of educational objectives: the classification of educational goals: handbook 1 cognitive domain**. New York: David McKay.
- Cornett, C. E. 2003. **Creating meaning through literature and the arts: an integration resource for classroom teachers**. New Jersey: Merrill Prentice-Hall.
- Dallmann, M., and others. 1975. **The teaching of reading**. 5th ed. New York. Holt, Rinehart and Winston.
- Education and Employment, Department for. 1999. **National curriculum online**. [On-line]. Available from: <http://www.nc.uk.net>
- Eliason, C., and Jenkins, L. 1990. **A practical guide to early childhood curriculum**. 5th ed. New York: Maxwell MacMillan International.
- Fisher, C., and Terry, C.A. 1990. **Children's language and the language arts: a literature-based approach**. 3rd ed. Boston: Allyn and Bacon
- Glazer, J. I. 1991. **Literature for young children**. 3rd ed. New York: Macmillan.
- Grady, P.A.E. 1973. Language and preschool child. **British Journal of Disorders of Communication** 8: 43-46.
- Griffey. Q. L. Jr. and Others. 1988. **The effects of self-questioning and story structure training on the reading comprehension of poor readers**. [On-line]. Eric Database
- Gunning, T. G. 2003. **Creating literacy instruction for all children**. 4th ed. Boston: Allyn and Bacon.
- Hillman, J. 1995. **Discovering children's literature**. New Jersey: Prentice Hall
- Hoskisson K. and Tompkins G. E. 1987. **Language arts: content and teaching strategies**. Ohio: Merrill.
- Huck, C., Hepler, S. and Hickman, J. 1997. **Children's literature in the elementary school**. 6th ed. Boston: McGraw-Hill.
- Jalongo, M.R. 1992. **Early childhood language arts**. Boston: Allyn and Bacon.
- Machado, J. M. 1999. **Early childhood experiences in language arts: emerging literacy**. 6th ed. New York: Delmar.
- Page, G., and Thomas, J, B. 1977. **International dictionary of education**. London: Kogan Page.
- Ruddell, R.B. and Ruddell, M.R. 1995. **Teaching children to read and write: becoming an influential teacher**. Boston: Allyn and Bacon.

- Ruddell, R.B. 2002. **Teaching children to read and write: becoming an effective literacy teacher.** 3rd ed. Boston: Allyn and Bacon.
- Seigler, R. S.1998. **Children's thinking.** 3rd ed. New Jersey: Prentice Hall.
- Shafritz, T.M. and others.1988. **The facts on file dictionary of education.** New York.
- Tough, J. 1983. **Listening to children talking: a guide to the appraisal of children use of language.** School council publication, Bristol.
- Tomlinson, C.M. and Lynch-Brown, C. 1996. **Essentials of children's literature.** 2nd ed. Boston: Allyn and Bacon.
- Whitehead, R. 1968. **Children's literature: strategies of teaching.** New Jersey: Prentice Hall.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

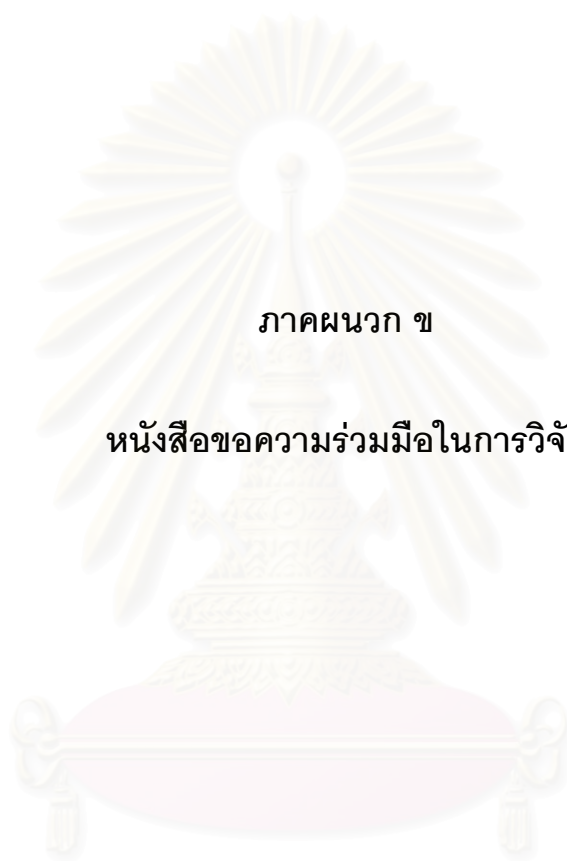
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

1. ขออนุญาตทดลองใช้เครื่องมือ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลวัดปรินายก
2. ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย ผู้อำนวยการโรงเรียนพญาไท
3. ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ดร. ศรินทร วิฑยะสินันท์
ดร. วรรณาท รักสกุลไทย
รองศาสตราจารย์ กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลก่อนเรียน โดยใช้วรรณกรรมเรื่อง น่องหนูอยู่ไหน
2. แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลหลังเรียน โดยใช้วรรณกรรมเรื่อง งานแรกของมี๊จ้จ
3. แบบบันทึกคะแนนความสามารถในการคิด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล (ก่อนเรียน)

คำชี้แจง

1. แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลนี้ ใช้คู่กับหนังสือวรรณกรรมเด็ก เรื่อง “น้องหนูอยู่ไหน” เรื่องโดย โยริโกะ ซุซุอิ รูปโดย อาคิโกะ ฮายาชิ แปลโดย พรอนงค์ นิยมคำ เพื่อวัดความสามารถในการคิด 3 ด้าน คือ

- 1.1. การจัดลำดับ (4 ข้อ)
- 1.2. การขยายความ (4 ข้อ)
- 1.3. การตีความ (4 ข้อ)

2. ในการวัดให้สังเกตพฤติกรรมของเด็กในการตอบคำถาม ว่าทำได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระดับใด แล้วบันทึกคะแนนลงในแบบบันทึกคะแนนตามลำดับข้อ

สถานการณ์

ครูเตรียมหนังสือนิทาน เรื่อง “น้องหนูอยู่ไหน” แล้วอ่านให้เด็กฟังพร้อมกับดูภาพประกอบ ขณะฟังทั้งเรื่อง จากนั้นถามคำถามตามที่ระบุไว้ในช่องคำถามหลักโดยครูปรับระดับการใช้ภาษาของคำถามให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก และบันทึกคะแนนจากคำตอบของเด็กตามเกณฑ์การให้คะแนนลงในแบบบันทึกคะแนนตามลำดับข้อ

แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล (ก่อนเรียน)

ลำดับ ที่	องค์ประกอบ ของ วรรณกรรม	ตัวบ่งชี้	ความสามารถ ในการคิด	พฤติกรรมครู	คำถามหลัก	คะแนน			
						0	1	2	3
1.	ตัวละคร	การลำดับการ ปรากฏตัวของ ตัวละครในเรื่อง	การจัดลำดับ	ครูนำภาพชุด ตัวละครในเรื่อง ออกมา	ให้นักเรียน เรียงลำดับตัว ละครที่พบใน เนื้อเรื่องตั้งแต่ ต้นจนจบเรื่อง	เรียงลำดับการปรากฏ ตัวของตัวละครผิด 2 ตำแหน่ง ขึ้นไป แม้มี ครูชี้แนะ	เรียงลำดับ การปรากฏตัวของ ตัวละครผิด 1 ตำแหน่ง แม้ครูชี้แนะ	สามารถเรียงลำดับการปรากฏ ตัวของตัวละครได้ถูกต้องทั้งหมด เมื่อครูบอกว่า "มีตรงไหนที่ยังไม่ ถูกบ้างหรือไม่" หรือ "นักเรียนว่า ในเรื่องนี้พูดถึงใครก่อน ให้นำ ภาพนั้นมาวางแรกสุด แล้วภาพ คนต่อไปเรื่อยๆ"	สามารถเรียงลำดับการปรากฏตัวของตัวละคร ได้ถูกต้องทั้งหมดด้วยตนเอง (1.คุณแม่ 2.อาซาเอะ 3.น้องอายะ 4.เด็กผู้หญิง 5.ผู้ชายที่ลากเด็กผู้หญิง)
2.	ตัวละคร	การระบุตัว ละครเอก	การตีความ	ครูใช้ภาพชุด ตัวละครในเรื่อง ชุดเดิม	ใครเป็น ตัวละครเอก ในเรื่อง เพราะ อะไร	ไม่ตอบ ตอบไม่ตรง คำถาม หรือตอบผิด แม้มีครูชี้แนะ	สามารถตอบ หรือชี้ ภาพได้อย่างถูกต้อง เมื่อครูนำภาพ แม่ น้องอายะ และ อาซา เอะ มาให้เด็กเลือก แล้วถามว่า "ในสาม คนนี้ใครที่เจอบ่อย ที่สุดในเรื่อง"	สามารถตอบ หรือชี้ภาพได้อย่าง ถูกต้อง เมื่อมีครูถามว่า "ใครที่ เจอบ่อยที่สุดในเรื่อง"	สามารถตอบ หรือชี้ภาพได้อย่างถูกต้องด้วย ตนเอง (อาซาเอะ)
3.	ตัวละคร	การบรรยาย ลักษณะ รูปร่าง หน้าตาของตัว ละคร	การขยายความ	ครูใช้ภาพ "อาซาเอะ" จากภาพชุดตัว ละครในเรื่อง	"อาซาเอะ" มี รูปร่างหน้าตา อย่างไร ให้ บอก 3 ลักษณะขึ้นไป	ไม่ตอบ ตอบไม่ตรง คำถาม หรือตอบผิด แม้มีครูชี้แนะ	สามารถบอก รายละเอียดภายนอก ของตัวละครได้ 1-2 ลักษณะแม้ครูชี้แนะ	สามารถบอกรายละเอียด ภายนอกของตัวละครได้ตั้งแต่ 3 ลักษณะขึ้นไป เมื่อครูถามว่า "มีอะไรอีกไหม" หรือ "นักเรียนเห็นอะไรในภาพนี้ บ้าง"	สามารถบอกรายละเอียดภายนอกของตัวละคร ได้ด้วยตนเอง ตั้งแต่ 3 ลักษณะขึ้นไป (แก้มแดง ตาเล็ก ผิวขาว ตัวเล็ก ถักเปีย ติดกับสีแดง กระโปรงสีแดง เสื้อสีชมพู รองเท้า สีน้ำตาล ถุงเท้าสีขาว)

แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล (ก่อนเรียน)

ลำดับ ที่	องค์ประกอบ ของ วรรณกรรม	ตัวบ่งชี้	ความสามารถ ในการคิด	พฤติกรรมครู	คำถามหลัก	คะแนน			
						0	1	2	3
4.	ตัวละคร	การระบุบุคลิก นิสัยของ ตัวละครที่ผู้แต่ง ไม่ได้เขียนบอก ไว้ในเรื่อง	การตีความ	ครูใช้ภาพ "อาซาเอะ" จากภาพชุดตัว ละครในเรื่อง	"อาซาเอะ" มี นิสัยอย่างไร ให้บอก 2 ด้าน ขึ้นไป	ไม่ตอบ ตอบไม่ตรง คำถาม หรือตอบผิด แม้มีครูชี้แนะ	สามารถบอกได้ตรง ประเด็น 1 ลักษณะ แม้ครูชี้แนะ	สามารถบอกได้ตรงประเด็น ตั้งแต่ 2 ด้านขึ้นไปเมื่อครูอ่าน หนังสือหน้า 1-2 ให้เด็กฟังแล้ว ถามว่า "จากเหตุการณ์นี้นักเรียน คิดว่า อาซาเอะเป็นคนอย่างไร"	สามารถบอกได้ตรงประเด็นด้วยตนเองตั้งแต่ 2 ด้านขึ้นไป (เชื่อฟังแม่ รักน้อง มีความรับผิดชอบ)
5.	ตัวละคร	การลำดับอายุ ของตัวละครในเรื่อง	การจัดลำดับ	นำภาพชุดตัว ละครชุดเดิมให้ เด็กเรียงใหม่	ให้นักเรียน เรียงลำดับอายุ ของตัวละครใน เรื่องจากน้อย ที่สุดไปจนถึง มากที่สุด	เรียงลำดับอายุของ ตัวละครในเรื่องผิด 2 ตำแหน่ง ขึ้นไป แม้มี ครูชี้แนะ	เรียงลำดับอายุของ ตัวละครในเรื่องผิด 1 ตำแหน่ง แม้ครูชี้แนะ	สามารถเรียงลำดับอายุของตัว ละครในเรื่องได้ถูกต้องทั้งหมด เมื่อครูบอกว่า "มีตรงไหนที่ยังไม่ ถูกบ้างหรือไม่" หรือ "นักเรียน คิดว่าในเรื่องนี้ใครอายุน้อยที่สุด ให้นำภาพนั้นมาวางแรกสุด แล้ว ภาพคนต่อไปเรื่อยๆ"	สามารถเรียงลำดับอายุของตัวละครในเรื่องได้ ถูกต้องทั้งหมดด้วยตนเอง (1.น้องชาย 2.เด็กผู้หญิง 3.อาซาเอะ 4.คุณแม่ 5.ผู้ชายที่ลากเด็กผู้หญิง)
6.	ตัวละคร	การบอก ตัวละครที่ชอบ ในเรื่องพร้อม ยกตัวอย่าง เหตุการณ์ที่ทำให้ ชอบตัวละคร นั้น	การขยายความ	ครูให้เด็กเปิด หนังสือเอง	ชอบใครมาก ที่สุดในเรื่องนี้ เพราะอะไร เลือกภาพ เหตุการณ์ที่ทำให้ ให้ชอบในเรื่อง แล้วเล่าให้ฟัง 3 ลักษณะขึ้นไป	ไม่ตอบ ตอบไม่ตรง คำถาม หรือตอบผิด แม้มีครูชี้แนะ	สามารถบอก รายละเอียดของ เหตุการณ์ได้ 1-2 ลักษณะแม้มีครูชี้แนะ	สามารถบอกรายละเอียดของ เหตุการณ์ได้ตั้งแต่ 3 ลักษณะ ขึ้นไป เมื่อมีครูบอกว่า "มีอะไรอีกไหม" หรือ "นักเรียน เห็นอะไรในภาพนี้บ้าง"	สามารถบอกรายละเอียดของเหตุการณ์ได้ด้วย ตนเอง ตั้งแต่ 3 ลักษณะขึ้นไป

แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล (ก่อนเรียน)

ลำดับ ที่	องค์ประกอบ ของ วรรณกรรม	ตัวบ่งชี้	ความสามารถ ในการคิด	พฤติกรรมครู	คำถามหลัก	คะแนน			
						0	1	2	3
7.	ฉาก	การลำดับฉาก ในเรื่อง	การจัดลำดับ	ครูใช้ชุดภาพ ฉากในเรื่อง	ให้นักเรียน เรียงลำดับ สถานที่ที่ อาซาเอะได้ไป ในเรื่องนี้ตาม ลำดับก่อน- หลัง	เรียงลำดับฉากในเรื่อง มิด 2 ตำแหน่ง ขึ้นไป แม้มีครูชี้แนะ	เรียงลำดับฉากใน เรื่องมิด 1 ตำแหน่ง แม้มีครูชี้แนะ	สามารถเรียงลำดับฉากในเรื่อง ได้ถูกต้องทั้งหมด เมื่อครูบอกว่า “มีตรงไหนที่ยังไม่ถูกบ้างหรือไม่” หรือ “นักเรียนคิดว่าในเรื่องนี้ อาซาเอะอยู่ที่ไหนเป็นที่แรก ให้ นำภาพนั้นมาวางแรกสุด แล้ว ภาพที่อาซาเอะไปเป็นที่ต่อไป เรื่อยๆ”	สามารถเรียงลำดับฉากในเรื่องได้ถูกต้องทั้งหมด ด้วยตนเอง (1.หน้าบ้าน 2.ถนนใหญ่ 3.ถนนเล็กๆ 4.สนามเด็กเล่น)
8.	ฉาก	การบอกฉากที่ ชอบในเรื่อง พร้อมบรรยาย ลักษณะฉาก	การขยายความ	ครูใช้ชุดภาพ ฉากชุดเดิมโดย ให้เด็กเลือก	ชอบที่ไหนมาก ที่สุดในเรื่อง เล่าถึงสถานที่ นั้นให้ครูฟัง 3 ลักษณะ ขึ้นไป	ไม่ตอบ ตอบไม่ตรง คำถาม หรือตอบผิด แม้มีครูชี้แนะ	สามารถบอก รายละเอียดของฉาก ได้ 1-2 ลักษณะ แม้ ครูชี้แนะ	สามารถบอกรายละเอียดของ ฉากตั้งแต่ 3 ลักษณะขึ้นไป เมื่อ ครูบอกว่า “มีอะไรอีกไหม” หรือ “นักเรียนเห็นอะไรในภาพนี้บ้าง”	สามารถบอกรายละเอียดของฉากได้ด้วยตนเอง ตั้งแต่ 3 ลักษณะขึ้นไป (หน้าบ้าน –มีประตูไม้สีน้ำตาล มีหน้าต่างอยู่ ด้านข้าง รั้วบ้านเป็นไม้ไผ่และต้นไม้สีเขียว มี ต้นไม้ที่มีดอกสีเหลืองเล็กๆ มีเสาเป็นปูนอยู่ทั้ง 2 ด้านของทางเข้า บนเสามีกระดาดต้นไม้มีดอกสี แดง <u>ถนนใหญ่</u> -มีรถบรรทุกคันใหญ่ บนถนนมี ทางม้าลายสีขาว ฝั่งตรงข้ามมีรถสีส้ม และ รถบรรทุกจอดอยู่ มีบ้านที่มีคนอยู่บนระเบียง และหลังคายื่นออกมา มีผู้ชายจูงหมา มีคนขี่ จักรยาน <u>ถนนเล็กๆ</u> -มีกำแพงอยู่ข้างหน้า หลัง กำแพงเป็นบ้านสีน้ำตาลหลายหลัง บ้าน มี หน้าต่าง มีต้นไม้สีเขียว สองข้างเป็นกำแพง <u>สนามเด็กเล่น</u> -มีรั้วเหล็กกันอยู่ ด้านในมีต้นไม้ ใหญ่มากมาย มีเก้าอี้ มีชิงช้าที่มีเด็กผู้หญิง และเด็กผู้ชายเล่นอยู่ มีบ่อทรายที่มีเด็กเล่นอยู่ มีเด็กเล่นกระดานสลับ และด้านข้างมีบันไดอยู่)

แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล (ก่อนเรียน)

ลำดับ ที่	องค์ประกอบ ของ วรรณกรรม	ตัวบ่งชี้	ความสามารถ ในการคิด	พฤติกรรมครู	คำถามหลัก	คะแนน			
						0	1	2	3
9.	โครงเรื่อง	การลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในเรื่อง	การจัดลำดับ	ครูนำชุดภาพเหตุการณ์สำคัญออกมา	ให้นักเรียนเรียงลำดับภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องตามลำดับก่อน-หลัง	เรียงลำดับเหตุการณ์ในเรื่องผิด 2 ตำแหน่งขึ้นไปแม้มีครูชี้แนะ	เรียงลำดับเหตุการณ์ในเรื่องผิด 1 ตำแหน่ง แม้ครูชี้แนะ	สามารถเรียงลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในเรื่องได้ถูกต้องทั้งหมดเมื่อครูบอกว่า "มีตรงไหนที่ยังไม่ถูกบ้างหรือไม่" หรือ "นักเรียนคิดว่าในเรื่องนี้เหตุการณ์ใดที่เกิดขึ้นเป็นเหตุการณ์แรก ให้นำภาพนั้นมาวางไว้ แรกสุด จากนั้นเกิดอะไรขึ้นให้นำภาพมาเรียงต่อไปเรื่อยๆ"	สามารถเรียงลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในเรื่องได้ถูกต้องทั้งหมดด้วยตนเอง (1.อาซาอะเล่นกับน้อง 2.น้องหายไป 3.อาซาอะตามหาน้อง 4.อาซาอะรีบวิ่งเมื่อคิดได้ว่าน้องอยู่ที่ไหน 5.อาซาอะเจอน้องที่สนามเด็กเล่น)
10.	โครงเรื่อง	การระบุเหตุการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดของเรื่อง	การตีความ	ครูยังคงใช้ภาพชุดเหตุการณ์สำคัญชุดเดิมที่เด็กเรียงไว้	ตอนไหนเป็นเหตุการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดของเรื่องนี้ เลือกรูปภาพเหตุการณ์นั้นออกมาให้ครู	ไม่ตอบ ตอบไม่ตรงคำถาม หรือตอบผิด แม้มีครูชี้แนะ	สามารถตอบได้อย่างถูกต้องเมื่อครูนำภาพน้องหายไป ภาพอาซาอะรีบวิ่งเมื่อคิดได้ว่าน้องอยู่ที่ไหน และภาพอาซาอะเจอน้องที่สนามเด็กเล่น จากนั้นถามคำถามชี้แนะ	สามารถตอบได้อย่างถูกต้อง เมื่อมีครูถามว่า "ภาพไหนเป็นจุดเริ่มที่อาซาอะแก้ปัญหาได้"	สามารถตอบได้ถูกต้องด้วยตนเอง (อาซาอะรีบวิ่งเมื่อคิดได้ว่าน้องอยู่ที่ไหน)

แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล (ก่อนเรียน)

ลำดับ ที่	องค์ประกอบ ของ วรรณกรรม	ตัวบ่งชี้	ความสามารถ ในการคิด	พฤติกรรมครู	คำถามหลัก	คะแนน			
						0	1	2	3
11.	โครงเรื่อง	การบรรยาย ภาพเหตุการณ์ที่ เป็นจุดสุดยอด ของเรื่อง	การขยายความ	ครูใช้ภาพที่ เป็นจุดสุดยอด ของเรื่อง	เห็นอะไรบ้าง ในภาพนี้ เล่า สิ่งที่เห็นใน ภาพนี้ให้ครูฟัง 3ลักษณะ ขึ้น ไป	ไม่ตอบ ตอบไม่ตรง คำถาม หรือตอบผิด แม้มีครูชี้แนะ	สามารถบอก รายละเอียดของ เหตุการณ์ได้ 1-2 ลักษณะ แม้ครูชี้แนะ	สามารถบอกรายละเอียดของ เหตุการณ์ตั้งแต่ 3 ลักษณะขึ้นไป เมื่อมีครูบอกว่า "มีอะไรอีกไหม" หรือ "นักเรียนเห็นอะไรในภาพนี้ บ้าง"	สามารถบอกรายละเอียดของเหตุการณ์ได้ด้วย ตนเอง ตั้งแต่ 3 ลักษณะขึ้นไป (สถานที่-มีถนน บ้านสีน้ำตาล มีหลังคายื่น ออกมา กำแพงเป็นอิฐอยู่ด้านซ้าย อีกด้านเป็น กำแพงปูนเรียบๆ มีต้นไม้ดอกไม้สีแดงที่กำแพง มีต้นไม้สูงสีเขียวอ่อนอยู่ด้านหน้า มีรั้วเตี้ยๆ มี เสาไฟและเสาที่มีป้าย ท่าทางตัวละคร-อาซาเอะรีบวิ่งอย่างรวดเร็ว ผมเปีย ปลิวผมกระจาย กระโปรงบาน)
12.	โครงเรื่อง	การระบุ เหตุการณ์ตอน จบของเรื่องจาก ภาพ	การตีความ	ครูใช้ภาพจาก หนังสือหน้า32 (หน้าสุดท้าย)	คิดว่า "อาซาเอะ" พูดอะไรกับ "น้องชาย" เพราะอะไร	ไม่ตอบ ตอบไม่ตรง คำถาม หรือตอบผิด แม้มีครูชี้แนะ	สามารถระบุ เหตุการณ์ตอนจบได้ ด้วยตนเอง แต่ไม่ สามารถบอกเหตุผล ได้แม้มีครูชี้แนะ	สามารถบอกเหตุผลได้ตรง ประเด็นกับเหตุการณ์ตอนจบที่ เด็กระบุได้เมื่อครูถามว่า "อาซาเอะจะพูดว่า.....กับน้อง เพราะอะไร ลองคิดถึงเหตุการณ์ ก่อนหน้านี้ว่าทำไมเขาถึงพูด อย่างนั้น"	สามารถบอกเหตุผลได้ตรงประเด็นกับเหตุการณ์ ตอนจบที่เด็กระบุได้ด้วยตนเอง

แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล (หลังเรียน)

คำชี้แจง

1. แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาลนี้ ใช้คู่กับหนังสือวรรณกรรมเด็ก เรื่อง “งานแรกของมี๊จ้ง” เรื่องโดย โยริโกะ ชูซุอิ รูปโดย อาคิโกะ ฮายาชิ แปลโดย พรอนงค์ นิยมคำ เพื่อวัดความสามารถในการคิด 3 ด้าน คือ

- 1.1 การจัดลำดับ (4 ข้อ)
- 1.2 การขยายความ (4 ข้อ)
- 1.3 การตีความ (4 ข้อ)

2. ในการวัดให้สังเกตพฤติกรรมของเด็กในการตอบคำถาม ว่าทำได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระดับใด แล้วบันทึกคะแนนลงในแบบบันทึกคะแนนตามลำดับข้อ

สถานการณ์

ครูเตรียมหนังสือนิทาน เรื่อง “งานแรกของมี๊จ้ง” แล้วอ่านให้เด็กฟังพร้อมกับดูภาพประกอบขณะฟังทั้งเรื่อง จากนั้นถามคำถามตามที่ระบุไว้ในช่องคำถามหลักโดยครูปรับระดับการใช้ภาษาของคำถามให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก และบันทึกคะแนนจากคำตอบของเด็กตามเกณฑ์การให้คะแนนลงในแบบบันทึกคะแนนตามลำดับข้อ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล (หลังเรียน)

ลำดับ ที่	องค์ประกอบ ของ วรรณกรรม	ตัวบ่งชี้	ความสามารถ ในการคิด	พฤติกรรมครู	คำถามหลัก	คะแนน			
						0	1	2	3
1.	ตัวละคร	การลำดับการ ปรากฏตัวของ ตัวละครในเรื่อง	การจัดลำดับ	ครูนำภาพชุด ตัวละครในเรื่อง ออกมา	ให้นักเรียน เรียงลำดับ ตัวละครที่พบ ในเนื้อเรื่อง ตั้งแต่ต้นจน จบเรื่อง	เรียงลำดับการปรากฏ ตัวของตัวละครผิด 2 ตำแหน่ง ขึ้นไป แม้มี ครูชี้แนะ	เรียงลำดับ การปรากฏตัวของ ตัวละครผิด 1 ตำแหน่ง แม้ครูชี้แนะ	สามารถเรียงลำดับการปรากฏ ตัวของตัวละครได้ถูกต้องทั้งหมด เมื่อครูบอกว่า "มีตรงไหนที่ยังไม่ ถูกบ้างหรือไม่" หรือ "นักเรียนว่า ในเรื่องนี้พูดถึงใครก่อน ให้นำ ภาพนั้นมาวางแรกสุด แล้วภาพ คนต่อไปเรื่อยๆ"	สามารถเรียงลำดับการปรากฏตัวของตัวละคร ได้ถูกต้องทั้งหมดด้วยตนเอง (1.แม่ 2.มีจิง 3. โทโมะ 4.ลุงใส่แว่นตา 5. ป้าชายของ)
2.	ตัวละคร	การระบุตัว ละครเอก	การตีความ	ครูใช้ภาพชุด ตัวละครในเรื่อง ชุดเดิม	ใครเป็น ตัวละครเอก ในเรื่อง เพราะอะไร	ไม่ตอบ ตอบไม่ตรง คำถาม หรือตอบผิด แม้มีครูชี้แนะ	สามารถตอบ หรือชี้ ภาพได้อย่างถูกต้อง เมื่อครูนำภาพ แม่ มีจิง และ ป้าชายของ มาให้ เด็กเลือก แล้วถามว่า "ในสามคนนี้ใครที่ เจอบ่อยที่สุดในเรื่อง"	สามารถตอบ หรือชี้ภาพได้อย่าง ถูกต้อง เมื่อมีครูถามว่า "ใครที่ เจอบ่อยที่สุดในเรื่อง"	สามารถตอบ หรือชี้ภาพได้อย่างถูกต้องด้วย ตนเอง (มีจิง)
3.	ตัวละคร	การบรรยาย ลักษณะ รูปร่าง หน้าตาของตัว ละคร	การขยายความ	ครูใช้ภาพ"มี จิง" จากภาพ ชุดตัวละครในเรื่อง	"มีจิง" มี รูปร่างหน้าตา อย่างไร ให้ บอก 3 ลักษณะขึ้นไป	ไม่ตอบ ตอบไม่ตรง คำถาม หรือตอบผิด แม้มีครูชี้แนะ	สามารถบอก รายละเอียดภายนอก ของตัวละครได้ 1-3 ลักษณะแม้ครูชี้แนะ	สามารถบอกรายละเอียด ภายนอกของตัวละครได้ตั้งแต่ 3 ลักษณะขึ้นไปเมื่อครูถามว่า "มี อะไรอีกไหม" หรือ "นักเรียนเห็น อะไรในภาพนี้บ้าง"	สามารถบอกรายละเอียดภายนอกของตัวละคร ได้ด้วยตนเอง ตั้งแต่ 3 ลักษณะขึ้นไป (ผมสั้น แก้มแดง ตาโต ตัวเล็ก ใส่กระโปรงสี แดง ใส่เสื้อลายทางสีเหลือง-น้ำตาล ถุงเท้าขาว รองเท้าสีน้ำตาล)

แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล (หลังเรียน)

ลำดับ ที่	องค์ประกอบ ของ วรรณกรรม	ตัวบ่งชี้	ความสามารถ ในการคิด	พฤติกรรมครู	คำถามหลัก	คะแนน			
						0	1	2	3
4.	ตัวละคร	การระบุบุคลิก นิสัยของ ตัวละครที่ผู้แต่ง ไม่ได้เขียนบอก ไว้ในเรื่อง	การตีความ	ครูใช้ภาพ "มีจิ้ง" จาก ภาพชุดตัว ละครในเรื่อง	"มีจิ้ง" มีนิสัย อย่างไร	ไม่ตอบ ตอบไม่ตรง คำถาม หรือตอบผิด แม้มีครูชี้แนะ	สามารถบอกได้ตรง ประเด็น 1 ลักษณะ แม้ครูชี้แนะ	สามารถบอกได้ตรงประเด็น ตั้งแต่ 2 ด้านขึ้นไปเมื่อครูอ่าน หนังสือหน้า 9 ให้เด็กฟังแล้วถาม ว่า"จากเหตุการณ์นี้นักเรียนคิด ว่ามีจิ้งเป็นคนอย่างไร"	สามารถบอกได้ตรงประเด็นด้วยตนเองตั้งแต่ 2 ด้านขึ้นไป (เชื่อฟังแม่ ก้าวหาญ เข้มแข็ง มีความ รับผิดชอบ มีความพยายาม เก่ง)
5.	ตัวละคร	การลำดับอายุ ของตัวละครในเรื่อง	การจัดลำดับ	นำภาพชุด ตัวละครชุด เดิมให้เด็กเรียง ใหม่	ให้นักเรียน เรียงลำดับอายุ ของตัวละครในเรื่อง จากน้อย ที่สุดไปจนถึง มากที่สุด	เรียงลำดับอายุของ ตัวละครในเรื่องผิด 2 ตำแหน่ง ขึ้นไป แม้มี ครูชี้แนะ	เรียงลำดับอายุของ ตัวละครในเรื่องผิด 1 ตำแหน่ง แม้ครูชี้แนะ	สามารถเรียงลำดับอายุของตัว ละครในเรื่องได้ถูกต้องทั้งหมด เมื่อครูบอกว่า "มีตรงไหนที่ยังไม่ ถูกบ้างหรือไม่" หรือ "นักเรียน คิดว่าในเรื่องนี้ใครอายุน้อยที่สุด ให้นำภาพนั้นมาวางแรกสุด แล้ว ภาพคนต่อไปเรื่อยๆ"	สามารถเรียงลำดับอายุของตัวละครในเรื่องได้ ถูกต้องทั้งหมดด้วยตนเอง (1.มีจิ้ง 2. โทโมะ 3. แม่ 4. ลุงไส่ว่านตาต้า 5. ป้าชายของ)
6.	ตัวละคร	การบอกตัว ละครที่ชอบใน เรื่องพร้อม ยกตัวอย่าง เหตุการณ์ที่ทำ ให้ชอบตัวละคร นั้น	การขยายความ	ครูให้เด็กเปิด หนังสือเอง	ชอบใครมาก ที่สุดในเรื่องนี้ เพราะอะไร	ไม่ตอบ ตอบไม่ตรง คำถาม หรือตอบผิด แม้มีครูชี้แนะ	สามารถบอก รายละเอียดของ เหตุการณ์ได้ 1-2 ลักษณะแม้มีครูชี้แนะ	สามารถบอกรายละเอียดของ เหตุการณ์ได้ตั้งแต่ 3 ลักษณะขึ้นไป เมื่อมีครูบอกว่า "มีอะไรอีก ไหม" หรือ "นักเรียนเห็นอะไรใน ภาพนี้บ้าง"	สามารถบอกรายละเอียดของเหตุการณ์ได้ด้วย ตนเอง ตั้งแต่ 3 ลักษณะขึ้นไป

แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล (หลังเรียน)

ลำดับ ที่	องค์ประกอบ ของ วรรณกรรม	ตัวบ่งชี้	ความสามารถ ในการคิด	พฤติกรรมครู	คำถามหลัก	คะแนน			
						0	1	2	3
7.	ฉาก	การลำดับฉาก ในเรื่อง	การจัดลำดับ	ครูใช้ชุดภาพ ฉากในเรื่อง	ให้นักเรียน เรียงลำดับ สถานที่ที่ มีจิ้งได้ไปใน เรื่องนี้ตาม ลำดับก่อน- หลัง	เรียงลำดับฉากในเรื่อง ผิด 2 ตำแหน่ง ขึ้นไป แม้มีครูชี้แนะ	เรียงลำดับฉากใน เรื่องผิด 1 ตำแหน่ง แม้มีครูชี้แนะ	สามารถเรียงลำดับฉากในเรื่อง ได้ถูกต้องทั้งหมด เมื่อครูบอกว่า “มีตรงไหนที่ยังไม่ถูกบ้างหรือไม่” หรือ “นักเรียนคิดว่าในเรื่องนี้ มีจิ้งอยู่ที่ไหนเป็นที่แรก ให้นำ ภาพนั้นมาวางแรกสุด แล้วภาพ ที่มีจิ้งไปเป็นทีต่อไปเรื่อยๆ”	สามารถเรียงลำดับฉากในเรื่องได้ถูกต้องทั้งหมด ด้วยตนเอง (1.ในบ้านของมีจิ้ง 2.บนถนน 3.ทางลาดขึ้นเนิน 4.ร้านขายของ)
8.	ฉาก	การบอกฉากที่ ชอบในเรื่อง พร้อมบรรยาย ลักษณะฉาก	การขยายความ	ครูใช้ชุดภาพ ฉากชุดเดิมโดย ให้เด็กเลือก	ชอบที่ไหนมาก ที่สุดในเรื่อง เล่าถึงสถานที่ นั้นให้ครูฟัง	ไม่ตอบ ตอบไม่ตรง คำถาม หรือตอบผิด แม้มีครูชี้แนะ	สามารถบอก รายละเอียดของฉาก ได้ 1-2 ลักษณะ แม้ ครูชี้แนะ	สามารถบอกรายละเอียดของ ฉากตั้งแต่ 3 ลักษณะขึ้นไป เมื่อ ครูบอกว่า “มีอะไรอีกไหม” หรือ “นักเรียนเห็นอะไรในภาพนี้บ้าง”	สามารถบอกรายละเอียดของฉากได้ด้วยตนเอง ตั้งแต่ 3 ลักษณะขึ้นไป (ในบ้านของมีจิ้ง-มีโต๊ะกินข้าวที่มีผ้าปูโต๊ะลาย ตารางสีขาวแดง มีกระตักสีส้ม หม้อน้ำสีแดงที่มี น้ำเดือดอยู่บนเตา มีถุงกระดาษและดินหอมวาง อยู่ที่พื้น บนถนน- มีบ้านหลังคาสีน้ำตาล มี ต้นไม้ใหญ่สีเขียว ด้านหนึ่งเป็นกำแพง มีร้าน ขายดอกไม้ มีดอกไม้สีเหลือง สีชมพู สีส้ม สีแดง ในบ้านมีเด็กผู้หญิงเล่นเปียโนอยู่ ร้านข้างๆมี ผู้ชายเปิดม่านออกมา มีรถจักรยานสีฟ้าอยู่หน้า ร้าน ทางลาดขึ้นเนิน-มีเสาไฟฟ้าที่มีสายสี เหลืองน้ำตาล มีพุ่มไม้และต้นไม้ใหญ่สีเขียว ด้านข้างเป็นบ้านมีประตूसีฟ้า และบ้านที่มี ประตูไม้ ร้านขายของ-มีรถสีแดงวิ่งอยู่หน้าร้าน ในร้านมีชั้นวางขนม ตู้แช่นม และตู้ใส่ของ มี กล่องเปิดอ้าวางอยู่ที่พื้น มีกระป๋อง 2 กระป๋อง วางอยู่ที่พื้น)

แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล (หลังเรียน)

ลำดับ ที่	องค์ประกอบ ของ วรรณกรรม	ตัวบ่งชี้	ความสามารถ ในการคิด	พฤติกรรมครู	คำถามหลัก	คะแนน			
						0	1	2	3
9.	โครงเรื่อง	การลำดับ เหตุการณ์ สำคัญที่เกิดขึ้น ในเรื่อง	การจัดลำดับ	ครูนำรูปภาพ เหตุการณ์ สำคัญออกมา	ให้นักเรียน เรียงลำดับภาพ เหตุการณ์ที่ เกิดขึ้นในเรื่อง ตามลำดับ ก่อน-หลัง	เรียงลำดับ เหตุการณ์ ในเรื่องผิด 2 ตำแหน่ง ขึ้นไปแม้มีครูชี้แนะ	เรียงลำดับเหตุการณ์ ในเรื่องผิด 1 ตำแหน่ง แม้ครูชี้แนะ	สามารถเรียงลำดับเหตุการณ์ สำคัญที่เกิดขึ้นในเรื่องได้ถูกต้อง ทั้งหมดเมื่อครูบอกว่า "มีตรงไหน ที่ยังไม่ถูกบ้างหรือไม่" หรือ "นักเรียนคิดว่าในเรื่องนี้ เหตุการณ์ใดที่เกิดขึ้นเป็น เหตุการณ์แรก ให้นำภาพนั้นมา วางไว้ แรกสุด จากนั้นเกิดอะไร ขึ้นให้นำภาพมาเรียงต่อไป เรื่อยๆ"	สามารถเรียงลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นใน เรื่องได้ถูกต้องทั้งหมดด้วยตนเอง (1.แม่ให้มั่งจั่งไปซื้อของคนเดียว 2. มั่งจั่งสะดุด ก้อนหินล้มจนเหรียญหลุดมือ 3. มั่งจั่งพยายาม ตะโกนขออนุญาตแต่ไม่มีใครได้ยิน 4. มั่งจั่งตะโกนขออนุญาต นมสุดเสียง 5. มั่งจั่งเอานมกลับไปให้แม่)
10.	โครงเรื่อง	การระบุ เหตุการณ์ที่เป็น จุดสุดยอดของ เรื่อง	การตีความ	ครูยังคงใช้ภาพ ชุดเหตุการณ์ สำคัญชุดเดิมที่ เด็กเรียงไว้	ตอนไหนเป็น เหตุการณ์ที่ เป็นจุดสุดยอด ของเรื่องนี้ เลือกภาพ เหตุการณ์นั้น ออกมาให้ครู	ไม่ตอบ ตอบไม่ตรง คำถาม หรือตอบผิด แม้มีครูชี้แนะ	สามารถตอบได้อย่าง ถูกต้องเมื่อครูนำ ภาพมั่งจั่งสะดุดก้อน หินล้มจนเหรียญ หลุดมือจากนั้นถาม คำถามชี้แนะ ภาพ มั่งจั่งตะโกนขออนุญาต เสียง และภาพ มั่งจั่งเอานมกลับไปให้ แม่ จากนั้นถาม คำถามชี้แนะ	สามารถตอบได้อย่างถูกต้อง เมื่อ มีครูถามว่า "ภาพไหนเป็นจุด เริ่มที่มั่งจั่งแก้ปัญหาได้"	สามารถตอบได้ถูกต้องด้วยตนเอง (มั่งจั่งตะโกนขออนุญาตเสียง)

แบบวัดความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล (หลังเรียน)

ลำดับ ที่	องค์ประกอบ ของ วรรณกรรม	ตัวบ่งชี้	ความสามารถ ในการคิด	พฤติกรรมครู	คำถามหลัก	คะแนน			
						0	1	2	3
11.	โครงเรื่อง	การบรรยาย ภาพเหตุการณ์ที่ เป็นจุดสุดยอด ของเรื่อง	การขยายความ	ครูใช้ภาพที่ เป็นจุดสุดยอด ของเรื่อง	เห็นอะไรบ้าง ในภาพนี้ เล่า สิ่งที่เห็นใน ภาพนี้ให้ครูฟัง	ไม่ตอบ ตอบไม่ตรง คำถาม หรือตอบผิด แม้มีครูชี้แนะ	สามารถบอก รายละเอียดของ เหตุการณ์ได้ 1-2 ลักษณะ แม้ครูชี้แนะ	สามารถบอกรายละเอียดของ เหตุการณ์ตั้งแต่ 3 ลักษณะขึ้นไป เมื่อมีครูบอกว่า "มีอะไรอีกไหม" หรือ "นักเรียนเห็นอะไรในภาพนี้ บ้าง"	สามารถบอกรายละเอียดของเหตุการณ์ได้ด้วย ตนเอง ตั้งแต่ 3 ลักษณะขึ้นไป (สถานที่- ภายในในร้าน มีตู้ใส่ของ ภายในมีกล่อง สีน้ำเงิน และสีเขียว มีเก้าอี้ที่มีช่องวางอยู่ ข้างบนอยู่หลังตู้ มีกล่องเปิดอ้าวางอยู่ที่พื้น ด้านหน้ามีกระป๋องวางอยู่ 2 กระป๋อง ที่ผนังมี ป้ายติดอยู่ ทำทางตัวละคร-มีจิ้งจอกปากกว้าง ตะโกน สุดเสียง ป้าชายของหันหลังให้)
12.	โครงเรื่อง	การระบุ เหตุการณ์ตอน จบของเรื่องจาก ภาพ	การตีความ	ครูใช้ภาพจาก หนังสือหน้า32 (หน้าสุดท้าย)	คิดว่า "มีจิ้ง" พูดอะไรกับ "แม่" เพราะ อะไร	ไม่ตอบ ตอบไม่ตรง คำถาม หรือตอบผิด แม้มีครูชี้แนะ	สามารถบอกเหตุผล ได้ตรงประเด็นกับ เหตุการณ์ตอนจบ เมื่อครูถามว่า	สามารถบอกเหตุผลได้ตรง ประเด็นกับเหตุการณ์ตอนจบที่ เด็กระบุได้เมื่อครูถามว่า "มีจิ้ง จะพูดว่า..... กับแม่เพราะ อะไร ลองคิดถึงเหตุการณ์ก่อน หน้าว่าทำไมเขาถึงพูดอย่าง นั้น"	สามารถบอกเหตุผลได้ตรงประเด็นกับเหตุการณ์ ตอนจบที่เด็กระบุได้ด้วยตนเอง

แบบบันทึกคะแนนความสามารถในการคิดของเด็ก (ก่อนเรียน)

ชื่อ วันที่.....

กลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุม

ข้อ	คะแนน				หมายเหตุ / ข้อสังเกต
	0	1	2	3	
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					
11.					
12.					

รวมทั้งหมด

คะแนน

ภาคผนวก ง

สถิติและการคำนวณ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

สถิติและการคำนวณ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

1.1 การคำนวณค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) โดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} = ค่ามัชฌิมเลขคณิต
 $\sum X$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 N = จำนวนนักเรียนทั้งหมด
 (ประคอง กรรณสูต, 2538)

1.2 การคำนวณค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้สูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ $S.D.$ = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 X = คะแนนของนักเรียน
 $\sum X$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 $\sum X^2$ = ผลรวมกำลังสองของคะแนนทั้งหมด
 N = จำนวนนักเรียน

(พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540)

1.3 การทดสอบค่าที่ ก่อนและหลังการทดลองภายในกลุ่มทดลอง หรือกลุ่มควบคุม (t-test dependent) โดยใช้สูตร

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

- เมื่อ D = ผลต่างของคะแนนที่สัมพันธ์กันแต่ละคู่
 $\sum D$ = ผลรวมของผลต่างของคะแนน
 $\sum D^2$ = ผลรวมของกำลังสองของผลต่างของคะแนน
 N = จำนวนนักเรียน

(ประคอง กรรณสูต, 2538)

1.4 การทดสอบค่าที่ ก่อนและหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม (t-test independent) โดยใช้สูตร

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{N_1 S_1^2 + N_2 S_2^2}{N_1 + N_2 - 2} \times \frac{N_1 + N_2}{N_1 N_2}}}$$

- เมื่อ \bar{X}_1 = ค่าเฉลี่ยของนักเรียนกลุ่มทดลอง
 \bar{X}_2 = ค่าเฉลี่ยของนักเรียนกลุ่มควบคุม
 N_1 = จำนวนนักเรียนกลุ่มทดลอง
 N_2 = จำนวนนักเรียนกลุ่มควบคุม
 S_1^2 = ความแปรปรวนของคะแนนนักเรียนกลุ่มทดลอง
 S_2^2 = ความแปรปรวนของคะแนนนักเรียนกลุ่มควบคุม

(ประคอง กรรณสูต, 2538)

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

2.1 การคำนวณค่าระดับความยาก (Level of Difficulty) โดยใช้สูตร

$$P = \frac{R_U + R_L}{X_{\max} (N_U + N_L)}$$

เมื่อ	P	=	ค่าระดับความยาก
	R_U	=	ผลรวมของคะแนนนักเรียนในกลุ่มสูง
	R_L	=	ผลรวมของคะแนนนักเรียนในกลุ่มต่ำ
	N_U	=	จำนวนนักเรียนในกลุ่มสูง
	N_L	=	จำนวนนักเรียนในกลุ่มต่ำ
	X_{\max}	=	คะแนนเต็มของข้อสอบข้อนั้น

(นงนุช ภัทราราคง, 2538)

2.2 การคำนวณค่าอำนาจจำแนก (Power of discrimination) โดยใช้สูตร

$$D = \frac{R_U - R_L}{(X_{\max})N_U}$$

เมื่อ	D	=	ค่าอำนาจจำแนก
	R_U	=	ผลรวมของคะแนนนักเรียนในกลุ่มสูง
	R_L	=	ผลรวมของคะแนนนักเรียนในกลุ่มต่ำ
	N_U	=	จำนวนนักเรียนในกลุ่มสูง
	X_{\max}	=	คะแนนเต็มของข้อสอบข้อนั้น

(นงนุช ภัทราราคง, 2538)

2.3 การคำนวณหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบวัดความสามารถในการคิดก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาช (Cronbach)

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left| 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_x^2} \right|$$

เมื่อ K = จำนวนข้อสอบ
 $\sum S_i^2$ = ผลรวมของค่าความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
 S_x^2 = ความแปรปรวนของคะแนนรวม

ความแปรปรวนของคะแนนรวม (S_x^2)

$$S_x^2 = \frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}$$

ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ (S_i^2)

$$S_i^2 = \frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}$$

ผลรวมของค่าความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ ($\sum S_i^2$)

$$\sum S_i^2 = S_1^2 + S_2^2 + S_3^2 + \dots + S_{20}^2$$

(บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ, 2534)

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างการคำนวณ

1. การคำนวณหาค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนความสามารถในการคิดด้านการจัดลำดับ หลังการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก

1.1 การคำนวณค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) โดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} = ค่ามัชฌิมเลขคณิต
 $\sum X$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 N = จำนวนนักเรียนทั้งหมด

แทนค่าลงในสูตร

$$\begin{aligned}\bar{X} &= \frac{424}{39} \\ &= 10.87\end{aligned}$$

1.2 การคำนวณค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้สูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ $S.D.$ = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 X = คะแนนของนักเรียน
 $\sum X$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 $\sum X^2$ = ผลรวมกำลังสองของคะแนนทั้งหมด
 N = จำนวนนักเรียน

แทนค่าลงในสูตร

$$\begin{aligned}S.D. &= \sqrt{\frac{39(4632) - 179776}{39(39-1)}} \\ &= 0.76\end{aligned}$$

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการคิดด้านการจัดลำดับ หลัง การสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็ก

2.1 การทดสอบค่าที หลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม (t-test independent) โดยใช้สูตร

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{N_1 S_1^2 + N_2 S_2^2}{N_1 + N_2 - 2} \times \frac{N_1 + N_2}{N_1 N_2}}}$$

เมื่อ	\bar{X}_1	=	ค่าเฉลี่ยของนักเรียนกลุ่มทดลอง
	\bar{X}_2	=	ค่าเฉลี่ยของนักเรียนกลุ่มควบคุม
	N_1	=	จำนวนนักเรียนกลุ่มทดลอง
	N_2	=	จำนวนนักเรียนกลุ่มควบคุม
	S_1^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนนักเรียนกลุ่มทดลอง
	S_2^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนนักเรียนกลุ่มควบคุม

ตั้งสมมติฐาน

$$H_0 = \mu_1 = \mu_2$$

$$H_1 = \mu_1 > \mu_2$$

$$\alpha = .01$$

$$df = 76$$

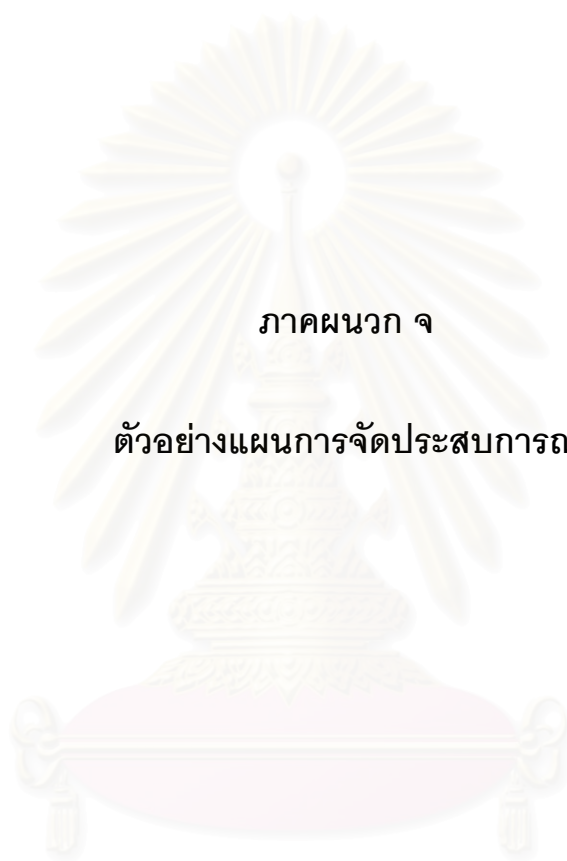
ค่าวิกฤติ $t = 2.38$

แทนค่าลงในสูตร t

$$t = \frac{10.87 - 5.25}{\sqrt{\frac{39(0.58) + 39(6.77)}{39 + 37} \times 0.05}}$$

$$= 12.8$$

ค่า t ที่คำนวณได้ (12.8) มีค่ามากกว่า t ที่ระดับความมีนัยสำคัญ.01(t=2.38) สรุปว่า ค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการคิดด้านการจัดลำดับ ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 โดยกลุ่มทดลองมีค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการคิดด้านการจัดลำดับ สูงกว่ากลุ่มควบคุม

ภาคผนวก จ

ตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

ตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์

ตัวอย่างแผนการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็กจำนวน 4 แผน ใน 1 สัปดาห์โดย
ใช้วรรณกรรมเด็กเรื่อง กระตู่กระตัก กระตือกกระแตก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการสอนการวิพากษ์วรรณกรรม เรื่อง กระตึกกระตัก กระต๊อกระตัก
วันอังคารที่ 23 พฤศจิกายน 2547 เวลา 9.30-10.20 น.

วัตถุประสงค์			กิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การวัดและประเมินผล
องค์ประกอบพื้นฐานของวรรณกรรม / ตัวบ่งชี้	การวิพากษ์วรรณกรรมเชิงพฤติกรรม	ด้านความสามารถในการคิด			
ตัวละคร / -ความรู้เกี่ยวกับตัวละคร (การระบุตัวละครเอก)	1. สามารถบอกตัวละครที่เป็นคนได้ 2. สามารถบอกตัวละครที่เป็นสัตว์ได้ 3. สามารถบอกตัวละครเอกได้	-การตีความ	<p><u>กิจกรรมฟังครูอ่านวรรณกรรม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ครูแนะนำวรรณกรรมในส่วนของรูปเล่ม ชื่อเรื่อง และผู้แต่ง 2. ครูอ่านวรรณกรรมเรื่อง “กระตึกกระตัก กระต๊อกระตัก” ให้เด็กฯ ฟัง <p><u>กิจกรรมอภิปรายเกี่ยวกับวรรณกรรมร่วมกัน</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 3. ครูและเด็กร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับตัวละครต่างๆ ในเรื่อง ทั้งคนและสัตว์ โดยครูบอกลักษณะสำคัญของตัวละครให้เด็กฟังก่อน จากนั้นครูจึงตั้งคำถาม เช่น “เราสามารถหาตัวละครในเรื่องนี้ได้อย่างไร” จากนั้นครูให้เด็กสังเกตจากเรื่องว่าตัวละครใดมีบทบาทมากที่สุดในเรื่อง ซึ่งนั่นคือตัวละครเอก จากนั้นครูถามคำถาม เช่น “ในเรื่องนี้ใครที่เป็นตัวละครเอก และทำไม” <p><u>กิจกรรมขยายความเข้าใจในองค์ประกอบของวรรณกรรม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 4. ให้เด็กฯ วงกลมภาพตัวละครต่างๆ จากเรื่อง ซึ่งจะอยู่รวมกับสิ่งอื่นๆ เช่น ต้นไม้ บ้าน (อยู่ในเรื่องเช่นเดียวกัน) จากนั้นตัดตัวละครต่างๆ ออกมา และนำมาติดในช่องตัวละคร โดยแยกเป็นตัวละครเอก และตัวละครอื่นๆ <p><u>กิจกรรมสรุป</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 5. ครูตั้งคำถามนำเพื่อช่วยสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับตัวละครจากผลงานของเด็ก เช่น “หนูดูอย่างไรว่าข้างเป็นตัวละคร แต่บ้านถึงไม่เป็นตัวละคร” “แล้วหนูดูอย่างไรถึงบอกว่ายายเข้าเป็นตัวละครเอก” 	<ol style="list-style-type: none"> 1. วรรณกรรมเรื่อง “กระตึกกระตัก กระต๊อกระตัก” 2. แผนภาพตัวละครต่างๆ จากเรื่อง 3. แบบฝึกแยกตัวละครและตัวละครเอก 4. กรรไกร 5. กาว 6. สี 	ประเมินจากการอภิปราย การตอบคำถาม และผลงานของเด็ก

แผนการสอนการวิพากษ์วรรณกรรม เรื่อง กระตู่กระตัก กระต้อกระตัก
วันพุธที่ 24 พฤศจิกายน 2547 เวลา 9.30-10.20 น.

วัตถุประสงค์		กิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การวัดและประเมินผล
องค์ประกอบพื้นฐานของวรรณกรรม / ตัวบ่งชี้	การวิพากษ์วรรณกรรมเชิงพฤติกรรม			
ตัวละคร / -การลำดับการปรากฏตัวของตัวละครในเรื่อง	1. สามารถเรียงลำดับการปรากฏของตัวละครในเรื่องได้ 2. สามารถบอกเหตุผลในการลำดับการปรากฏของตัวละครได้	-การจัดลำดับ	1. วรรณกรรมเรื่อง “กระตู่กระตัก กระต้อกระตัก” 2. แผนภาพตัวละครต่างๆ จากเรื่อง 3. แบบฝึกเรียงลำดับตัวละคร 4. กรรไกร 5. กาว	ประเมินจากการอภิปราย การตอบคำถาม และผลงานของเด็ก
		กิจกรรมฟังครูอ่านวรรณกรรม 1. ครูแนะนำวรรณกรรมในส่วนของรูปเล่ม ชื่อเรื่อง และผู้แต่ง 2. ครูอ่านวรรณกรรมเรื่อง “กระตู่กระตัก กระต้อกระตัก” ให้เด็กฯ ฟัง กิจกรรมอภิปรายเกี่ยวกับวรรณกรรมร่วมกัน 3. ครูและเด็กฯ ร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับการปรากฏตัวของตัวละคร ซึ่งการปรากฏตัวของตัวละครจะมีความสัมพันธ์กัน โดยครูถามคำถาม เช่น “เด็กฯ ช่วยกันเรียงลำดับการปรากฏตัวของตัวละครในเรื่อง และทำไมยายเข้าถึงต้องกลืนสัตว์ต่างๆตามลำดับอย่างนี้” กิจกรรมขยายความเข้าใจในองค์ประกอบของวรรณกรรม 4. ให้เด็กฯ ตัดภาพตัวละครที่เข้าไปอยู่ในห้องยายเข้า ตั้งแต่ตักแตน-นก-แมว จนถึงหมา จากนั้นให้เด็กฯ นำไปติดในแบบฝึกการเรียงลำดับการปรากฏตัวของตัวละครซึ่งมี 5 ช่องเรียงตามลำดับ และจะเหลือช่องสุดท้ายที่จะให้เด็กฯ วาดรูปสัตว์ที่เด็กคิดจะสามารถเข้าไปกระตุ้นหมาได้ ซึ่งไม่เหมือนกับในหนังสือ กิจกรรมสรุป 5. ครูตั้งคำถามนำเพื่อช่วยสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับตัวละครจากผลงานของเด็ก เช่น “เด็กฯ คิดว่าทำไมน้อง... ถึงเลือกให้ยายเข้ากลืนหมี่เข้าไปเป็นตัวสุดท้ายคะ”		

แผนการสอนการวิพากษ์วรรณกรรม เรื่อง กระจุกกระจิก กระจุกกระจิก
วันพฤหัสบดีที่ 25 พฤศจิกายน 2547 เวลา 9.30-10.20 น.

วัตถุประสงค์			กิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การวัดและประเมินผล
องค์ประกอบพื้นฐานของวรรณกรรม / ตัวบ่งชี้	การวิพากษ์วรรณกรรมเชิงพฤติกรรม	ด้านความสามารถในการคิด			
ตัวละคร / -การบรรยายลักษณะรูปร่าง หน้าตาของตัวละคร	1.สามารถบอกลักษณะรูปร่างของตัวละครเอกได้ 2. สามารถประดิษฐ์ตัวละครเอก (ยายเข้า) และบรรยายรายละเอียดของสิ่งที่ทำได้	-การขยายความ	<p><u>กิจกรรมฟังครูอ่านวรรณกรรม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ครูแนะนำวรรณกรรมในส่วนของรูปเล่ม ชื่อเรื่อง และผู้แต่ง 2. ครูอ่านวรรณกรรมเรื่อง “กระจุกกระจิก กระจุกกระจิก” ให้เด็กฟัง <p><u>กิจกรรมอภิปรายเกี่ยวกับวรรณกรรมร่วมกัน</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 3. ครูและเด็กร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับลักษณะภายนอกของตัวละครเอก คือ ยายเข้า โดยครูตั้งคำถามให้เด็กสังเกตและขยายความจากรูปยายเข้าในหนังสือ เช่น “ยายเข้ามีรูปร่างหน้าตาอย่างไร” <p><u>กิจกรรมขยายความเข้าใจในองค์ประกอบของวรรณกรรม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 4. ให้เด็กประดิษฐ์ยายเข้าของตนเอง โดยการวาดภาพบนกระดาษ 2 แผ่น จากนั้นนำมาติดกันแล้วเปิดช่องเอาไว้ด้านหนึ่งเพื่อที่จะใส่กระดาษที่ขยำไว้เข้าไปข้างใน จากนั้นจากนั้นมาบรรยายลักษณะของยายเข้าที่ตนเองทำให้ครูฟัง โดยครูจะจดบันทึกในกระดาษแล้วเย็บติดกับ ยายเข้าของเด็กแต่ละคน <p><u>กิจกรรมสรุป</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 5. ครูตั้งคำถามนำเพื่อช่วยสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับตัวละครจากผลงานของเด็ก เช่น “เราพูดถึงยายเข้ากันอย่างไรบ้าง” 	<ol style="list-style-type: none"> 1. วรรณกรรมเรื่อง “กระจุกกระจิก กระจุกกระจิก” 2. กระดาษ 3. สีต่างๆ 4. กาว 5. กรรไกร 6. แผ่นกระดาษเล็กสำหรับจดบันทึก 	ประเมินจากการอภิปราย การตอบคำถาม และผลงานของเด็ก

แผนการสอนการวิพากษ์วรรณกรรม เรื่อง กระจุกกระจิก กระจุกกระจิก
วันศุกร์ที่ 26 พฤศจิกายน 2547 เวลา 9.30-10.20 น.

วัตถุประสงค์			กิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การวัดและประเมินผล
องค์ประกอบพื้นฐานของวรรณกรรม / ตัวบ่งชี้	การวิพากษ์วรรณกรรมเชิงพฤติกรรม	ด้านความสามารถในการคิด			
ตัวละคร / -การระบุบุคลิกนิสัยของตัวละครที่ผู้แต่งไม่ได้เขียนบอกไว้ในเรื่อง	1. สามารถบอกบุคลิกของตัวละครเอกได้ 2. สามารถวาดรูปพร้อมบรรยายบุคลิก นิสัยของตัวละครเอกได้	-การตีความ	<p><u>กิจกรรมฟังครูอ่านวรรณกรรม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ครูแนะนำวรรณกรรมในส่วนของรูปเล่ม ชื่อเรื่อง และผู้แต่ง 2. ครูอ่านวรรณกรรมเรื่อง “กระจุกกระจิก กระจุกกระจิก” ให้เด็กๆ ฟัง <p><u>กิจกรรมอภิปรายเกี่ยวกับวรรณกรรมร่วมกัน</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 3. ครูและเด็กร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับบุคลิกนิสัยของตัวละครเอก คือ ยายเข้า โดยครูตั้งคำถามให้เด็กหาเหตุผลจากสิ่งที่ยายเข้าได้ทำจากในเรื่องมาสนับสนุนความคิดของเด็ก เช่น “ยายเข้าเป็นคนอย่างไร เพราะอะไรถึงคิดว่ายายเข้าเป็นคนอย่างนั้น” <p><u>กิจกรรมขยายความเข้าใจในองค์ประกอบของวรรณกรรม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 4. ให้เด็กๆ วาดรูปเหตุการณ์ที่มียายเข้าที่เด็กๆ ชอบมากที่สุด จากนั้นมาบรรยายบุคลิกของยายเข้าให้ครูฟัง โดยครูจะจับบันทึกคำที่เด็กๆ บอกถึงบุคลิกนิสัยของยายเข้าในภาพวาดยายเข้าของเด็กแต่ละคน และอาจให้เด็กบางคนคัดลอกคำศัพท์ลงไปในภาพวาดของตนเอง <p><u>กิจกรรมสรุป</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 5. ครูตั้งคำถามนำเพื่อช่วยสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับตัวละครจากผลงานของเด็ก เช่น “เราพูดถึงยายเข้ากันอย่างไรบ้าง” 	1. วรรณกรรมเรื่อง “กระจุกกระจิก กระจุกกระจิก” 2. กระดาษ 3. สีต่างๆ	ประเมินจากการอภิปราย การตอบคำถาม และผลงานของเด็ก

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวสนัดดา ด้านศิริวิโรจน์ เกิดเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2522 ที่จังหวัด กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 2 สาขา การศึกษาปฐมวัย ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2544 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และจบการศึกษาในปี การศึกษา 2547

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย